

Vilniaus universitetas

Filosofijos fakultetas

Psichologijos institutas

Karolina Sutkutė

Sveikatos psichologijos studijų programa

Magistro darbas

**Mūsų gretos nyksta: kaip katalikų dvasininkai išgyvena savo bendruomenės nario
pasitraukimą**

Darbo vadovas: dr. Arūnas Žiedelis

Mokslinė konsultantė: dr. Agnė Matulaitė

Vilnius 2025

Turinys

Santrauka	5
Abstract.....	6
Pagrindinės sąvokos	7
Pratarmė.....	8
1. ĮVADAS	9
1.1 Dvasinio pašaukimo ypatumai.....	9
1.2 Dvasininkų pasitraukimo reiškiny: pasaulyje ir Lietuvoje	10
1.3 Pasitraukimo iš dvasininkijos priežastys	11
1.3.1 Psichologiniai ir emociniai veiksniai.....	11
1.3.2 Profesinis stresas	12
1.3.3 Instituciniai ir organizaciniai veiksniai	13
1.3.4 Nedrąsa kreiptis pagalbos.....	14
1.3.5 Socialiniai ir kultūriniai veiksniai	16
1.4 Pasilikusių bendruomenėse narių išgyvenimai kitam nariui pasitraukus	17
1.5 Probleminis tyrimo klausimas ir darbo tikslas	18
2. TYRIMO METODOLOGIJA	18
2.1 Teorinis tyrimo metodo pagrindas.....	18
2.2 Tyrimo dalyviai	21
2.3.2 Interviu	23
2.3.3 Duomenų analizė	25
2.3.4 Tyrėjos santykis su tema.....	26
3. REZULTATAI	29
3.1 Išgyvenu tarsi savo skyrybas	31
3.1.1 Įtariu, kad kažkas nebe taip	32

3.1.2 Esu šoke.....	33
3.1.3 Skausmas ir liūdesys.....	34
3.1.4 Pyktis ir kaltinimai	37
3.1.5 Ar viską padariau, ką galėjau?.....	39
3.2 Esu tarp palaikymo ir izoliacijos poreikio.....	40
3.2.1Man reikia palaikymo	40
3.2.1.Kitame pasirinkime būti šalia.....	41
3.2.1.2Santykis su likusia bendruomene	42
3.2.1.3Ryšys su Dievu padeda išverti.....	43
3.2.2Nesaugu atsiverti, bijau tapti pažeidžiamu	44
3.2.3 Ginu savo vertybes	46
3.2.4 Jaučiuosi toks vienišas ir bejėgis	48
3.3 Galbūt tokia Dievo valia?	49
3.3.1 Pasitraukimas po amžinųjų įžadų – pasidavimas velnio gundymui, išdavystė Dievo teikiamai dovanai.....	49
3.3.2 Tikėjimo išlaikymas teikia vilties jam būti išganytam	51
3.3.3 Rūpestis, ar išėjęs yra laimingesnis nei dvasiniame pasaukime	52
3.3.4 Ramu, nes Dievas ir toliau rūpinasi juo kitame pasirinkime.....	52
3.3.5 Jei bendruomenė negyvena pilnai savo pašaukimo, kodėl Dievas turi siųsti daugiau pašaukimų?	53
3.4 (Ne)Galiu atrasti kito žmogaus išėjimo prasmę sau	54
3.4.1 Ieškojimas atsakymo, kodėl pasitraukė?	55
3.4.2 Kaip man išlikti pasaukime?	56
3.4.3 Lieku su tomis pačiomis bendruomenės savybėmis, dėl kurių kitas išėjo	58
3.4.4 Išėjimo įprasminimas, susitaikymas	58

3.4.5 Viltis, kad sugrįš į pašaukimą.....	59
4. REZULTATŲ APTARIMAS	61
4.1 Išgyvenu tarsi savo skyrybas	61
4.2 Esu tarp palaikymo ir izoliacijos poreikio.....	63
4.3 Galbūt tokia Dievo valia?	65
4.4 (Ne)Galiu atrasti kito žmogaus išėjimo prasmę sau	67
4.5 Apibendrinimas	69
4.6 Tyrimo validumas ir patikimumas.....	70
4.7 Tyrimo ribotumai ir gairės tolimesniems tyrimams	71
IŠVADOS	73
LITERATŪRA	74
PRIEDAI	83
1 priedas. <i>Kvietimas dalyvauti tyrime</i>	83

Sutkutė, K. (2025). *Mūsų gretos nyksta: kaip katalikų dvasininkai išgyvena savo bendruomenės nario pasitraukimą*. Vilnius: Vilniaus universitetas, 78 psl.

Santrauka

Katalikų dvasininkų, kunigų, vienuolių vyrų ir moterų skaičius kasmet vis mažėja. Šalia mažėjančio seminaristų ir kandidatų skaičiaus, turime reiškinį, kai davę amžinuosius įžadus, katalikų dvasininkai pasitraukia iš vienuolinių ar kunigystės bendruomenių, išstoja iš dvasinio luomo. Likusių bendruomenėse dvasininkų psichologiniai išgyvenimai, pasitraukus bendruomenės nariui, yra kol kas labai mažai arba visai netyrinėta sritis Lietuvoje. Darbo tikslas – atskleisti ir aprašyti dvasininkų, patyrusių bendruomenės nario (-ės) pasitraukimą, pagrindinius šios patirties išgyvenimo bruožus. Tyrime dalyvavo 7 dvasininkai (kunigai, vienuoliai ir vienuolės), 32 – 61 m. amžiaus, kurie buvo išgyvenę savo bendruomenės nario pasitraukimą asmeniškai. Duomenys buvo renkami pusiau struktūruoto giluminio interviu būdu, kuris truko iki valandos, duomenys analizuoti indukcinės teminės analizės metodu. Dvasininkų pasakojimuose atsiskleidė 4 pagrindinės temos: (1) išgyvenu tarsi savo skyrybas, (2) esu tarp palaikymo ir izoliacijos poreikio, (3) galbūt tokia Dievo valia, (4) (ne)galiu atrasti kito žmogaus išėjimo prasmę sau. Šis darbas gali būti atspirties tašku tolimesniems psichologiniams katalikų dvasininkų, patyrusių bendruomenės nario pasitraukimą, patirties tyrimams. Taip pat tyrimu atkreipiamas dėmesys šiai visuomenės grupei ir jų išgyvenimams.

Raktiniai žodžiai: katalikų dvasininkai, kunigai, vienuoliai, vienuolės, bendruomenė, nario pasitraukimas, skyrybos, neištikimybė pasauliui, teminė analizė

Sutkutė, K. (2025). *Our numbers are fading: catholic clergy's experience of a fellow member's departure*. Vilnius: Vilnius university, 78 p.

Abstract

The number of Catholic clergy – priests, monks and nuns – continues to decline annually. In addition to the decreasing number of seminarians and religious candidates, a notable phenomenon is emerging: even those who have taken perpetual vows are leaving religious or priestly communities, stepping away from the clerical state. In Lithuania, the psychological experiences of clergy who remain in the community after such a departure have received little to no scholarly attention. The aim of this study is to explore and describe the lived experiences of clergy who have personally gone through the departure of a fellow community member. The research involved seven participants – priests, monks and nuns – aged between 32 and 61, each of whom had experienced such a departure within their own community. Data were gathered through semi-structured, in-depth interviews lasting up to one hour, and analyzed using inductive thematic analysis. Four central themes emerged from the participants' narratives: (1) I experience it as a kind of divorce, (2) I am torn between the need for support and the need for isolation, (3) Perhaps it is God's will, and (4) I (cannot) find personal meaning in the other's departure. This study contributes an initial understanding of the emotional and psychological impact of community member departures on Catholic clergy. It also highlights the need for further psychological and pastoral research on this topic, as well as increased institutional attention to the challenges faced by this particular social and religious group.

Keywords: Catholic clergy, priests, monks, nuns, community, member's departure, separation, infidelity to vocation, thematic analysis

Pagrindinės sąvokos

Bažnyčia (su didžiąja raide) vartojama kalbant apie žmonių (krikščionių) bendruomenę, išpažįstančią vieną triasmenį Dievą, turinčią savo hierarchiją ir struktūrą (Visuotinė lietuvių enciklopedija, n.d.).

bažnyčia (su mažąja raide) vartojama kalbant apie religinės bendruomenės pastatą (Catechism of the Catholic Church, 1993).

Diacezinis kunigas – laikomas vyskupui pavaldžiu parapijos dvasininku, kuris nėra vienuolijos narys. Jis dažniausiai paskiriamas į parapiją, kurioje atlieka pastoracinę veiklą, administruoja sakramentus ir rūpinasi tikinčiųjų dvasiniu gyvenimu. Skirtingai nei vienuolinių ordinų nariai, diaceziniai kunigai neįžada neturto įžado ir paprastai gyvena savarankiškai, turėdami asmeninį turtą, kad galėtų efektyviai vykdyti savo tarnystę (Telšių vyskupo Vincento Borisevičiaus kunigų seminarijos statutas, 2003).

Dvasininkas – tai asmuo, kuris rūpinasi tikinčiųjų dvasios reikalais (Bendrinės lietuvių kalbos žodynas, n.d.), šiame darbe turima omenyje kunigus, vienuolius ir vienuoles.

Pašaukimas (lot. *vocatio*) katalikiškoje tradicijoje reiškia Dievo kvietimą asmeniui gyventi tam tikrą gyvenimo būdą ar atlikti konkrečią tarnystę Bažnyčioje. Tai gali būti pašaukimas į kunigystę, vienuolystę, santuoką ar pasaulietinį gyvenimą (Archdiocese of St. John's, n.d.).

Pašvęstasis gyvenimas Pašvęstasis gyvenimas yra ypatinga gyvenimo forma Katalikų Bažnyčioje, kurioje tikintieji, vedami Šventosios Dvasios, siekia artimesnio sekimo Kristumi per evangelinių patarimų – skaistumo, neturto ir klusnumo – įžadus. Šis gyvenimo būdas gali būti įgyvendinamas įvairiomis formomis, įskaitant vienuolinius ordinus, pasaulietinius institutus ar kaip atsiskyrėliai, ir yra skirtas visiškam atsidavimui Dievui bei Bažnyčios tarnystei (Katalikų Bažnyčios katekizmas, n.d.).

Pratarmė

Anuo metu Jėzus kalbėjo:

„Aš esu gerasis ganytojas. Geras ganytojas už avis guldo gyvybę. Samdinys, ne ganytojas, kuriam avys ne savos, pamatęs sėlinantį vilką, palieka avis ir pabėga, o vilkas puola jas ir išvaiko.

Samdinys pabėga, nes jis samdinys, jam avys nerūpi. (Jn 10, 11-13)

Viduramžių mąstytojai, tokie kaip Tomas Akvinietis, ištikimybę siejo su pastoviu įsipareigojimu Dievui ir bendruomenei. Naujaisiais laikais, ypač po Apšvietos, ištikimybės samprata pradėjo keistis. David Hume ištikimybę laikė „dirbtine dorybe“, reikalinga visuomenės stabilumui, bet ne natūraliai kylančia iš žmogaus prigimties (Baier, 1991). Modernus žmogus linkęs laikyti laisvę ir ištikimybę prieštaringomis vertybėmis, manydamas, kad įsipareigojimai riboja asmeninę laisvę. Kaip aš matau, šiais laikais ištikimybė suvokiama ne tik institucijai ar pažadui, bet ir sau pačiam, savo vidinei tiesai, sveikatai, emociniam augimui, bet nemanau, kad įsipareigojimai riboja laisvę, atvirkščiai, savo vietos atradimas suteikia daugiau laisvės.

Manau, kad ištikimybė yra glaudžiai susijusi tema su reiškiniu, kai iš dvasinio pašaukimo žmogus nusprendžia pasitraukti. Turpin (2020) savo darbe analizuoja dvasininkus ir pasauliečius, kurie palieka Romos katalikų tikėjimą. Autorius nagrinėja, kad religinis palikimas yra kaip tapatybės krizės procesas, dvasininkų pasitraukimas iš Katalikų Bažnyčios dažnai apima galias vidines abejones, vertybių konfliktus, pasipriešinimą institucinei kontrolei. Hamm ir Eagle (2021) literatūros apžvalgoje rašo apie tai, kodėl dvasininkai palieka parapinę tarnystę. Autoriai išskyrė pagrindinės priežasčių grupės, tai yra asmeniniai veiksniai (perdegimas, psichologinis stresas), instituciniai ir organizaciniai veiksniai (konfliktai su bendruomene, bažnyčios vadovybe, nepakankamas organizacinis palaikymas), teologinis ar dvasinis nepasitenkinimas (abejonės dėl pašaukimo, vertybių neatitikimas). Užsiminė apie pasauliečius bendruomenės narius, kurie išgyvena netektį, sumišimą, krizę dėl pasikeitusios parapijos vadovybės, tačiau nebuvo užsimenama apie likusių dvasininkijos narių išgyvenimus, kaip vieną iš literatūros spragų pristato, kad stinga kokybinių tyrimų, kurie gilintųsi į asmenines istorijas. Taigi, manau, ši tema yra per mažai tyrinėta, ypatingai Lietuvoje. Nėra aišku, kaip katalikų dvasininkai išgyvena savo bendruomenės nario pasitraukimą.

1. ĮVADAS

1.1 Dvasinio pašaukimo ypatumai

Dvasinis pašaukimas Katalikų Bažnyčioje yra laikomas Dievo dovana, kviečiančia asmenį visiškai atsidėti Dievo tarnystei per kunigystę ar pašvęstąjį gyvenimą (Dvasininkijos kongregacija, 1994). Šis pašaukimas įpareigoja asmenį laikytis evangelinių patarimų – skaistumo, neturto ir klusnumo – ir siekti šventumo per tarnystę Bažnyčiai bei pasauliui (Codex Iuris Canonici, 1983). Žodis „Bažnyčia“ (iš didžiosios raidės) šiame darbe bus minima tuomet, kai bus kalbama apie žmones, kurie praktikuoja tikėjimą, tai yra katalikų kunigai, vienuoliai, vienuolės ir pasauliečiai. Kai bus vartojamas žodis „bažnyčia“ (iš mažosios raidės), bus kalbama apie pamaldų pastatą (žr. išsamiau „Pagrindinės sąvokos“). Minimas diacezinis kunigas reiškia vyskupui pavaldų parapijos dvasininką, kuris nėra vienuolijos narys (žr. išsamiau „Pagrindinės sąvokos“). Kunigystė yra sakramentinė tarnystė, kuria asmuo iššventinamas į dvasininkų luomą ir įsipareigoja tarnauti Dievo tautai per sakramentų teikimą, Dievo žodžio skelbimą ir pastoracinę veiklą. Kunigai įsipareigoja laikytis celibato, gyventi paprastai ir būti klusnūs savo vyskupui ar vienuolijos vyresniajam (Lumen Gentium, 1964), tam ruošiasi mažiausiai septynerius metus. Vienuoliai ir vienuolės, pasirinkę pašvęstąjį gyvenimą, įsipareigoja laikytis evangelinių patarimų ir gyventi bendruomenėje pagal savo vienuolijos regulą, atlieka įvairias tarnystes Bažnyčioje ir visuomenėje – nuo maldos ir kontempliacijos iki švietimo, sveikatos priežiūros ir socialinės pagalbos (Dvasininkijos kongregacija, 1994). Taigi, dvasininkų veiklos spektras yra platus ir specifiškas, sutelktas į pagalbą kitam žmogui dvasine prasme.

Dvasinio pašaukimo ypatumai Lietuvoje

Lietuvoje dvasinio pašaukimo įgyvendinimas susiduria su specifiniais iššūkiais, tokiais kaip mažėjantis pašaukimų skaičius, sekuliarizacijos įtaka ir didėjantis dvasininkų darbo krūvis. Dėl kunigų trūkumo kai kuriose parapijose vienas kunigas aptarnauja kelias bendruomenes, o tai gali neigiamai paveikti tiek kunigo, tiek tikinčiųjų dvasinį gyvenimą (Bernardinai.lt, 2015). Be to, vienuolijų narių skaičius taip pat mažėja, o tai kelia grėsmę kai kurių vienuolijų išlikimui ir jų atliekamų tarnysčių tęstinumui (Žebrauskienė, 2019). Nepaisant šių iššūkių, dvasininkai Lietuvoje stengiasi išlikti ištikimi savo pašaukimui, ieškodami naujų būdų, kaip efektyviai tarnauti Dievui ir žmonėms. Tai apima bendradarbiavimą su pasauliečiais, naujų evangelizacijos metodų taikymą ir nuolatinį dvasinį bei

profesinį tobulėjimą (Žebrauskienė, 2019). Taigi, šiais laikais tarnaujantys dvasininkai susiduria su įvairiapusiais iššūkiais.

1.2 Dvasininkų pasitraukimo reiškinys: pasaulyje ir Lietuvoje

Pastaraisiais dešimtmečiais pastebimas reikšmingas katalikų dvasininkų – kunigų, vienuolių vyrų ir moterų – skaičiaus mažėjimas, kuris atspindi platesnes religijos transformacijos tendencijas tiek pasauliniu, tiek regioniniu mastu. Šis reiškinys kelia iššūkių ne tik Bažnyčios institucinei struktūrai, bet ir likusių dvasininkų psichologinei gerovei bei bendruomenės dinamikai (Zech, 2020; Francis & Robbins, 2019).

Remiantis 2025 m. Vatikano duomenimis, pasaulinis kunigų skaičius sumažėjo nuo 407 730 iki 406 996, o tai rodo 734 kunigų netekimą per metus. Ypač ryškus mažėjimas fiksuojamas Europoje ir Amerikoje, tuo tarpu Afrikoje ir Azijoje pastebimas nedidelis augimas (Vatican News, 2025). Be demografinių ar kultūrinių veiksnių, mokslininkai nurodo ir mažiau akivaizdžią, bet reikšmingą priežastį – evangelizacijos trūkumą vietos bendruomenėse. Pasak Payne (2023), jei vietinės bažnyčios neformuoja naujų tikinčiųjų ir neskatina dvasinio brendimo, ilgainiui mažėja ir pašaukimų į tarnystę. Visi seminaristai kažkada buvo netikintys, todėl bendruomenių nesugebėjimas veiksmingai ugdyti mokinių prisideda prie nuolatinio seminaristų skaičiaus mažėjimo. Naujausi duomenys rodo, kad seminaristų skaičius pasaulyje toliau mažėja. Pagal 2025 m. „Pontifical Yearbook“ statistiką, 2023 m. seminaristų skaičius sumažėjo nuo 108 481 iki 106 495, tai yra 1,8% sumažėjimas. Šis mažėjimas pastebimas visuose žemynuose, išskyrus Afriką, kur seminaristų skaičius padidėjo 1,1%. Ypač ryškus sumažėjimas pastebimas Europoje (-4,9%), Azijoje (-4,2%) ir Amerikoje (-1,3%). Šie duomenys rodo, kad kai kuriose pasaulio dalyse, ypač Europoje ir Amerikoje, kyla sunkumų užtikrinant pakankamą seminaristų skaičių, kad būtų patenkinti pastoraciniai poreikiai (Vatican News, 2025).

Vienuolių bendruomenėse taip pat stebimas mažėjimas. Nors tikslūs skaičiai gali skirtis priklausomai nuo regiono, bendras tendencijų vaizdas rodo nuoseklų vienuolių ir vienuolių skaičiaus mažėjimą, ypač Vakaruose (Carroll, 2021). Ši tendencija dažnai siejama su mažėjančiu pašaukimu skaičiumi, visuomenės sekuliarizacija ir pasitikėjimo religinėmis institucijomis krize (Hoge & Wenger, 2005; Richter, 2022).

Lietuvoje ši situacija taip pat kelia susirūpinimą. Pasak LRT pranešimo, dėl mažėjančio tikinčiųjų skaičiaus ir seminaristų trūkumo, daugelis kunigų yra priversti aptarnauti kelias parapijas vienu metu, o

kai kur parapijose net nelieta nuolatinių kunigų (LRT, 2024). Ši tendencija ne tik didina dvasininkų darbo krūvį, bet ir turi neigiamų pasekmių jų psichologinei sveikatai bei bendruomenės dvasiniam gyvenimui (Žukauskaitė, 2021). Taigi, dvasininkai Lietuvoje taip pat susiduria su kasdieniais iššūkiais tiek padedant kitiems, tiek padedant sau tame išbūti.

1.3 Pasitraukimo iš dvasininkijos priežastys

Dvasininkų pasitraukimas iš tarnystės – tai kompleksinis reiškinys, apimantis tiek kunigų, tiek vienuolių sprendimus palikti savo pašaukimą. Šis procesas dažnai susijęs su įvairiais psichologiniais, socialiniais, instituciniais ir teologiniais veiksniais. Kadangi stinginga literatūros apie tai, kaip jaučiasi dvasininkai, pasilikę bendruomenėje, nors kažkuris narys ar daugiau jų pasitraukė iš bendruomenės, tad pasirinkta apžvelgti literatūrą, kuri apibūdina pasitraukimo iš dvasinio luomo priežastis. Iš to galima kad ir netiesiogiai, bet susidaryti vaizdą, su kokiais išgyvenimais ar iššūkiais susiduria bendruomenėse esantys nariai, kurie galiausiai apsisprendžia pasitraukti iš dvasinio pašaukimo. Tad šiame skyriuje bus analizuojamos pagrindinės priežastys, privedančios dvasininkus pasitraukti iš tarnystės.

1.3.1 Psichologiniai ir emociniai veiksniai

Dvasininkų pasitraukimas iš tarnystės dažnai susijęs su psichologiniais ir emociniais iššūkiais, kurie kaupiasi dėl nuolatinio streso, didelio darbo krūvio ir emocinio išsekimo. Viena iš pagrindinių veiksnių yra perdegimo sindromas, kuris apima emocinį išsekimą, depersonalizaciją ir sumažėjusį asmeninių pasiekimų jausmą (Adams et al., 2016). Tyrimai rodo, kad dvasininkai patiria vidutinio lygio perdegimą, kuris yra panašus į kitų padedančiųjų profesijų atstovų, tokių kaip socialiniai darbuotojai ar mokytojai, patiriamą perdegimą (Adams et al., 2016). Tai ypač aktualu jaunesiems dvasininkams, kurie gali jaustis nepakankamai pasirengę susidoroti su tarnystės iššūkiais (Catholic Project, 2023).

Dvasininkai dažnai susiduria su depresija ir nerimu. Edwards ir kitų (2020) sisteminės literatūros analizės duomenimis, krikščionių dvasininkų depresijos rodikliai viršija daugiau nei tris kartus bendrą populiacijos depresijos rodiklį. Tai yra be galo daug. Kai kurie tyrimų autoriai aiškina tai per socialinio palaikymo trūkumą, bendruomenės dvasinės gerovės trūkumą. Kiti tyrimai papildo šias išvadas. Pavyzdžiui, dvasininkai, palyginti su kitais padedančiųjų profesijų atstovais, dažniau susiduria su vienišumu, izoliacija ir savivertės problemomis (Proeschold-Bell et al., 2013). Socialinė izoliacija ir

vieniškumo jausmas ypač sustiprėja mažesnėse parapijose ar uždarose vienuolių bendruomenėse, kur dvasininkas gyvena vienas, neturėdamas artimo palaikymo rato (Priests Thriving Not Surviving, n.d.).

Tai rodo, kad krikščionis dvasininkus galima būtų priskirti prie socialiai pažeidžiamų grupių ir šiai dvasinių darbuotojų grupei turėtų būti kreipiamas išskirtinis dėmesys, žinant, kad depresijos rodikliai glaudžiai susiję su savižudybių, savižalos rodikliais, psichoaktyvių medžiagų vartojimu. Taip pat, Bianchi ir kitų (2021) metaanalizėje nustatyta, kad depresija yra stipriai susijusi su perdegimu ($r = 0,80$). Galima sakyti, kad atskirti šias dvi sąvokas yra sudėtinga. Anot Bakusic ir kitų (2017) sisteminės apžvalgos, šios sąvokos turi bendrą biologinį pagrindą (DNR metilimą), o perdegimas, kaip ir depresija, sutampa su energijos netekimo ir nuovargio simptomais. Šie ir kiti aspektai rodo prastas gerovės prognozes dvasininkų luomą pasirinkusiems asmenims. Upenieks ir Eagle (2024) atliktas longitudinalinis tyrimas su Metodistų Bažnyčios dvasininkais atskleidė, kad dvasinės kovos, tokios kaip jausmas, kad Dievas yra tolimas ar nepasiekiamas, stipriai susijusios su depresijos simptomais ir perdegimu. Pastebėta, kad emocinė parama iš bendruomenės gali sumažinti šių neigiamų poveikių intensyvumą.

Nuolatinis rūpinimasis kitų žmonių emociniais ir dvasiniais poreikiais gali sukelti užuojautos nuovargį – būseną, kai dvasininkas praranda gebėjimą empatiškai reaguoti į kitų kančias. Tai gali lemti emocinį atsiribojimą, cinizmą ir sumažėjusį pasitenkinimą darbu (Figley, 1995). Tyrimai rodo, kad dvasininkai, ypač tie, kurie dažnai susiduria su traumą patyrusiais asmenimis, yra ypač pažeidžiami užuojautos nuovargio ir antrinės traumos poveikio (Clergy & Religion Research Collaborative, 2023). Taigi, dvasininkai patiria didelį emocinį ir psichologinį krūvį, dažnai susijusį su perdegimu, depresija, vienišumu ir užuojautos nuovargiu, o šios būklės stipriai veikia jų gerovę bei didina pasitraukimo iš tarnystės riziką.

1.3.2 Profesinis stresas

Vienas iš aktualių pastoracinės sielovados iššūkių yra katalikų dvasininkų pasitraukimas iš kunigystės, kurį reikšmingai lemia profesinis stresas ir su tuo susiję psichosocialiniai veiksniai. Ruiz-Prada ir kitų (2021) išties plačioje sisteminėje literatūros analizėje nagrinėti moksliniai šaltiniai (1980-2020) atskleidžia profesinį stresą, kurį patiria katalikų kunigai. Kaip pagrindiniai profesinio streso šaltiniai apibūdinama: darbo krūvis ir pareigų perteklius, emocinis perdegimas dėl ilgalaikio įsitraukimo į ganytojiškas pareigas, vienatvė ir izoliacija, santykių įtampa parapijoje ar su vyresnybe, nepakankama

organizacinė parama (psichologinė, administracinė), konfliktas tarp dvasinio pašaukimo ir realių lūkesčių bei tam tikri asmenybės bruožai, tokie kaip perfekcionizmas ar neurotiškumas. To pasekoje gali išsivystyti depresija, nerimas, dvasinės krizės, sumažėjęs empatiškumas ar noras įsitraukti, sprendimas pasitraukti iš kunigystės. Galima daryti prielaidą, kad tie, kurie pasiliko, yra psichologiškai ir/ar dvasiškai atsparesni, bet jaučiasi ir su iššūkiais susiduria tais pačiais. Šie veiksniai, ypač derinami su neadekvačiomis streso įveikos strategijomis, ilgainiui gali lemti dvasinį ir emocinį išsekimą. Upenieks (2024) empirinis tyrimas papildė šią analizę, atskleidamas, kad mintys apie pasitraukimą iš kunigystės yra reikšmingas profesinis streso veiksnys, tiesiogiai mažinantis kunigų psichologinę gerovę. Vis dėlto, tyrimas taip pat parodė, kad Eucharistijos kaip „šaltinio ir viršūnės“ (*fons et culmen*) suvokimas gali veikti kaip apsauginis veiksnys, padedantis dvasininkams išlaikyti vidinę pusiausvyrą ir ištikimybę pašaukimui net ir esant profesinėms įtampoms.

1.3.3 Instituciniai ir organizaciniai veiksniai

Dvasininkų pasitraukimus taip pat gali lemti instituciniai veiksniai, tokie kaip konfliktai su vadovybe, nepasitenkinimas bažnyčios hierarchija ar nesutarimai dėl teologinių klausimų. Hartford Institute for Religion Research tyrimas parodė, kad beveik pusė apklaustų dvasininkų svarstė apie pasitraukimą dėl konfliktų su bendruomene ir jausmo, kad jų pastangos nėra vertinamos (Hartford Institute for Religion Research, 2023). Be to, kai kurie dvasininkai jaučiasi izoliuoti ir nesulaukia pakankamos paramos iš bažnyčios institucijų, ypač mažesnėse parapijose ar vienuolijose, kur trūksta resursų ir bendruomenės palaikymo (AP News, 2024).

Anot Lebo (2020), dvasininkų emocinį išsekimą geriausiai paaiškina darbo prasmės suvokimas, darbo ir gyvenimo konfliktas, rolės konfliktas, horizontalus pasitikėjimas, t.y. žmonėmis, su kuriais dirbi, pvz. vargonininkas, zakristijonas, kitas kunigas (vertikalus – kai pasitiki viršenybėmis, kurie tau vadovauja) ir bendra sveikatos būklė. Fulmer ir Sinclair (2023) nustatė, kad dvasininkų perdegimas yra stipriai susijęs su bažnyčios organizacine sveikata, įskaitant finansinį stabilumą ir kitų dvasininkų ketinimus pasitraukti iš tarnystės. Kitas svarbus veiksnys yra organizacinės kultūros ir vadovavimo stiliaus įtaka dvasininkų gerovei. Hydinger ir kt. (2024) sisteminėje literatūros apžvalgoje pabrėžia, kad instituciniai veiksniai, tokie kaip vaidmenų neaiškumas, išteklių trūkumas ir sisteminiai lūkesčiai, reikšmingai prisideda prie dvasininkų perdegimo ir pasitraukimo iš tarnystės. Tyrimas taip pat atskleidė, kad organizacinė parama ir aiškūs vaidmenų apibrėžimai gali veikti kaip apsauginiai veiksniai, mažinantys perdegimo riziką.

Frémeaux ir Michelson (2017) tyrimas atskleidė, kad kuo didesnė parapija, tuo didesnės kvalifikacijos reikia formuojant žmogiškuosius išteklius ir netgi teikia siūlymus priimti specialistą šioms funkcijoms atlikti, kad būtų nuimta personalo valdymo „našta“ nuo dvasininkų „pečių“. Gautsch ir Setley (2016) pažymi, kad daugelis ne tiesiogiai su kunigystės pareigomis susijusių veiklų reikalauja lyderystės įgūdžių. Tačiau priešingai nei pelno siekiančiose organizacijose, bažnyčioje labai svarbu žinoti pasekėjų suvokimą, parodyti, kad tai, kas daroma, yra rūpinimas jais, o ne sau gerovės ar motyvo siekimas. Autoriai pažymi, kad tai ne tik papildomų žinių, tačiau ir specifinių žinių reikalaujantys įgūdžiai. Ališauskienė ir kt. (2013) išskiria ir dar vieną kunigų darbo aspektą, kurį įvardija net ne kaip tiesiogines pareigas, tačiau prilygina partizanavimui. Autorių teigimu šias pareigas gali vykdyti ne kiekvienas kunigas, ir jas kunigai apsiima vykdyti labai nenoriai, tai kunigai – egzorcistai, kurie vykdo tiek fiziškai tiek emociškai sekinančią ir net pavojingą veiklą. Vaidyanathan ir kt. (2022) nustatė, kad labai stiprius išgyvenimus dvasininkai patiria, kai vyksta padidėjusi dvasinė kova ir religinės abejonės.

Apibendrinant, instituciniai ir organizaciniai veiksniai, tokie kaip neaiškūs vaidmenys, išteklių trūkumas, nepakankama organizacinė parama ir padidėję darbo krūviai, reikšmingai prisideda prie dvasininkų perdegimo ir pasitraukimo iš tarnystės. Siekiant išlaikyti dvasininkų gerovę ir sumažinti pasitraukimo riziką, būtina stiprinti organizacinę paramą, aiškiai apibrėžti vaidmenis ir užtikrinti pakankamus išteklius dvasininkų tarnystei.

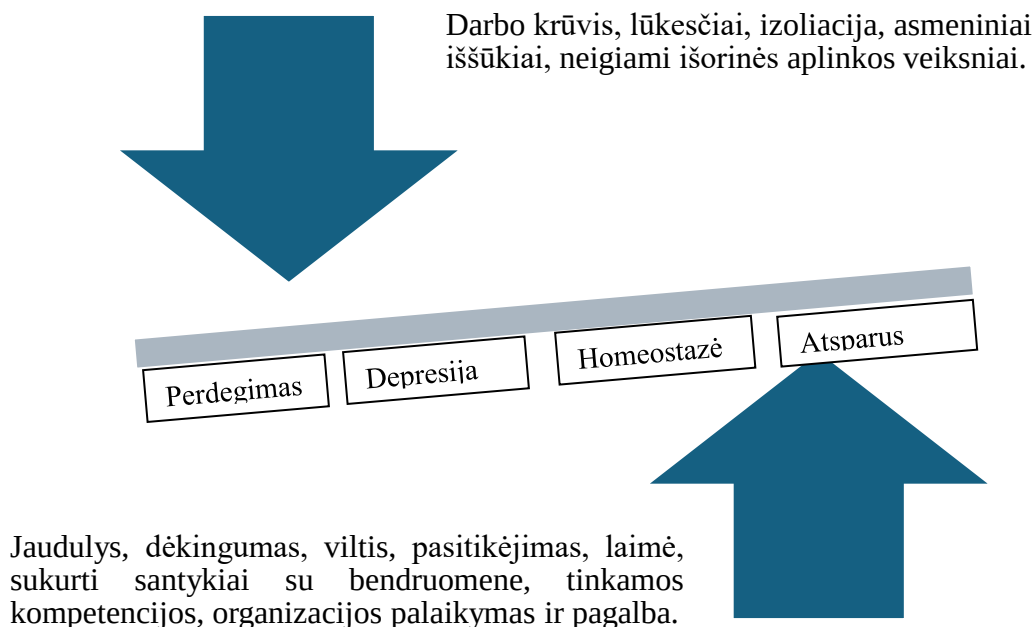
1.3.4 Nedrąsa kreiptis pagalbos

Susidūrus su sunkumais, reikia kreiptis pagalbos. Dvasininkai dažnai vengia kreiptis pagalbos net atpažinus turint psichologinių problemų, tai yra dėl stigmatizacijos, baimės būti nesuprastiems ar netekti autoriteto savo bendruomenėje (Catholic News Agency, 2019). Daugelis dvasininkų gyvena vieni ir neturi pakankamos socialinės paramos, tai dar labiau didina emocinę atskirtį, problemas gilinamos. Barna Group (2021) nurodo, kad net 38% JAV pastorių rimtai svarstė galimybę palikti tarnystę dėl nuolatinio emocinio spaudimo, 56% apklaustų pastorių, svarstančių apie pasitraukimą, kaip pagrindinę priežastį nurodė didžiulį darbo stresą, o 43% – vienišumo ir izoliacijos jausmą, taip pat vienas iš pagrindinių dvasininkų pasitraukimo iš tarnystės veiksnių buvo perdegimas. Enyidah ir kt. (2020) nustatė, kad demografiniai aplinkos kintamieji turi bene mažiausią įtaką dvasininkų psichinei gerovei, nors patys demografiniai rodikliai įtakojo dvasininkų perdegimą. Tyrimu atskleista, kad jaunesni dvasininkai dažniau patiria emocinį išsekimą, o vyresni – perdegimą.

Anderson ir kt. (2025) tyrimas atskleidžia, kad dvasininkai, kurie aktyviai dalyvauja dvasinėse praktikose ir palaiko glaudžius ryšius su artimaisiais bei Dievu, rečiau patiria depresijos simptomus. Todėl būtina stiprinti psichologinės pagalbos prieinamumą dvasininkams bei diegti psichoedukacines programas seminarijose ir parapijose, kurios padėtų iš anksto atpažinti perdegimo požymius ir skatintų ieškoti pagalbos.

Asmeniniai veiksniai, tokie kaip celibato įsipareigojimų sunkumai, šeimos kūrimo troškimas ar santykių su artimaisiais trūkumas, taip pat prisideda prie dvasininkų sprendimo palikti tarnystę. Semeniano (2017) tyrimas atskleidė, kad kai kurie kunigai pasitraukė dėl santykių su moterimis, šeimos kūrimo troškimo ar jausmo, kad kunigystė neatitinka jų asmeninių lūkesčių (Semeniano, 2017). Be to, kai kurie dvasininkai jaučiasi nepakankamai pasirengę susidoroti su tarnystės iššūkiais, ypač jei jų formacija buvo nepakankama ar neatitiko realių tarnystės sąlygų (Eagle & Hamm, 2021).

Milstein ir kt. (2019) siūlo sukurti paramos mechanizmą, kuris didintų dvasininkų atsparumą ir padėtų išlaikyti gerą psichologinę gerovę (1 pav.).

1 pav. Dvasininkų psichologinės gerovės palaikymo modelis (Milstein ir kt., 2019; Francis ir Village, 2023)

Dvasininkų psichologinės gerovės modelyje (1 pav.) atspindi teigiamų ir neigiamų veiksnių įtaka psichinei savijautai ir gerovei. Milstein ir kt. (2019) teigia, kad teigiami veiksniai veikia kaip buferis

ir ilgesnį laiką patiriant teigiamus veiksnius, jie atsvers neigiamą veiksnį (nelaimę, nusiminimą, nusivylimą ir pan.). Tačiau pastoviai veikiant bent vienam iš neigiamų veiksnių buferinė apsauga silpnėja ir kiekvienas iš naujų neigiamų veiksnių dar labiau silpnina atsparumą, kol galiausiai atsparumas tampa silpnas, arba visiškai išnyksta. Tuomet neigiamų veiksnių pasekmė gali būti ir depresija ar perdegimas. Sielaff ir kt. (2020) nustatė, kad būtinas buferinės sistemos palaikymas, kuris padėtų išlaikyti balansą tarp neigiamų ir teigiamų veiksnių ir po gilesnių neigiamų psichologinių traumų padėtų greičiau atsistatyti. Milstein ir kt. (2019) mano, kad teologiniai įsitikinimai ir pašaukimas tarnauti turi įtakos psichologinei gerovei ir dvasininkų požiūriui į sunkumus. Clarke (2022) teigia, kad būtent požiūris į sunkumus ir mėginimas pačiam juos įveikti kas bebūtų gali būti siejamas su dvasininko pašaukimu ir mėginimu viską išspręsti tarnystės ir santykio su Dievu aspektu. Milstein ir kt. (2019) prieštarauja tokiam dvasininkų nusistatymui ir mano, kad ir jiems būtina teikti psichologinę pagalbą siekiant išvengti su psichologine gerove susijusių pasekmių.

Sparčiai populiarėjanti darbo reikalavimų ir išteklių (DR-I) teorija (Bakker & Demerouti, 2017; 2018; 2023) apima įvairias streso darbe ir motyvacijos perspektyvas. Jele (2022) analizuodamas darbuotojų išteklius, Bažnyčioms rekomenduoja remtis organizaciniais darbuotojų išteklių organizavimo principais, kuriuose nurodoma, kad darbuotojų mokymas ir kvalifikacijų, bei įgūdžių didinimas palengvina problemų sprendimus, su kuriais susiduria ir religinės organizacijos. Šių tyrimų išvados pabrėžia būtinybę sistemingai stiprinti dvasininkų psichosocialinę paramą bei skatinti dvasinio gyvenimo gilumą kaip priemonę ilgalaikiam tarnystės stabilumui užtikrinti.

1.3.5 Socialiniai ir kultūriniai veiksniai

Sekuliarizacijos procesai, kintančios visuomenės vertybės ir mažėjantis bažnyčios autoritetas taip pat daro įtaką dvasininkų sprendimui pasitraukti. Kai kurie dvasininkai jaučiasi atitrūkę nuo šiuolaikinės visuomenės ir nesugeba prisitaikyti prie kintančių kultūrinių normų (Pietkiewicz, 2015). Tyrimai rodo, kad dvasininkai, išgyvenantys tapatybės krizę, dažnai susiduria su vidiniais konfliktais tarp savo asmeninių įsitikinimų ir institucinių lūkesčių. Šie konfliktai gali paskatinti juos peržvelgti savo tapatybę ir, kai kuriais atvejais, pasitraukti iš dvasininkijos (Francis & Robbins, 2019). Be to, visuomenės lūkesčiai ir spaudimas gali sukelti papildomą stresą dvasininkams, ypač jei jie jaučiasi nesuprasti ar nepriimti savo bendruomenėje (Hamm & Eagle, 2021). Taigi, dvasininkų pasitraukimas iš tarnystės yra daugialypis procesas, kuriam įtakos turi įvairūs psichologiniai, instituciniai, asmeniniai ir socialiniai veiksniai. Siekiant sumažinti pasitraukimo mastą, būtina stiprinti dvasininkų formaciją, užtikrinti

tinkamą psichologinę ir emocinę paramą, skatinti atvirą dialogą bažnyčios viduje bei ieškoti būdų, kaip prisitaikyti prie kintančių visuomenės poreikių.

Lietuviškas kontekstas

Lietuvoje Katalikų Bažnyčia turi galias istorines ir kultūrines šaknis, o dvasininkų vaidmuo visuomenėje yra itin svarbus. Tačiau pastaraisiais metais pastebimas dvasininkų skaičiaus mažėjimas ir pašaukimų trūkumas. Ši situacija gali būti susijusi su institucinių normų griežtumu ir socialinės stigmatos baime, kuri gali atgrasyti potencialius kandidatus nuo įsitraukimo į dvasinę tarnystę (Žukauskaitė, 2021). Lietuvoje dvasininkų pasitraukimas iš tarnystės dažnai yra aptariamas viešai, tačiau ne tuo būdu, kuris padėtų likusiems su tuo išgyventi. Dažniausiai tai būna skandalo forma žiniasklaidoje, o tai gali dar labiau sustiprinti tiek pasitraukusių, tiek likusių bendruomenėje asmenų izoliaciją bei norą atsiriboti nuo visuomenės. Dvasininkai dažnai jaučiasi esantys „stiklo namuose“, kur jų veiksmai ir sprendimai yra nuolat stebimi ir vertinami, o tai gali dar labiau sustiprinti izoliacijos jausmą (AP News, 2023). Be to, stipri katalikiška tradicija gali lemti, kad pasitraukimas iš kunigystės ar vienuolystės yra suvokiamas kaip asmeninis ar moralinis pralaimėjimas, o ne kaip natūralus gyvenimo pokytis.

Apibendrinant, dvasininkų pasitraukimo reiškinys yra kompleksiškas ir daugialypis procesas, kurį paveikia tiek vidiniai Bažnyčios veiksniai (asmeninė krizė, perdegimas, abejonės), tiek išorinės visuomeninės tendencijos (sekuliarizacija, individualizmas, moraliniai skandalai). Šio proceso supratimas yra būtinas siekiant tinkamai reaguoti į kylančius iššūkius ir užtikrinti dvasininkų bei bendruomenių gerovę (Francis & Robbins, 2019).

1.4 Pasilikusių bendruomenėse narių išgyvenimai kitam nariui pasitraukus

Iš prieš tai aptartos mokslinės literatūros, nagrinėjančios pasitraukimo priežastis, galima susidaryti įspūdį, ką galėtų išgyventi žmonės, pasirinkę likti bendruomenėje, kai jų kolega pasitraukia. Dvasininkų patiriami jausmai, kai bendruomenės narys pasitraukia iš tarnystės, turėtų būti sudėtingi ir daugialypiai. Šie jausmai gali apimti emocinį sukrėtimą, netekties išgyvenimą, kaltės jausmą, egzistencinius klausimus ir greitą prisitaikymą prie bendruomenės dinamikos pokyčių. Tyrimai rodo, kad kuo ilgiau vienuolis ar vienuolė yra prabuvę bendruomenėje, tuo sunkiau likusiems nariams išgyventi po jo (jos) pasitraukimo, nes ilgalaikiai nariai dažnai užima svarbias pareigas ir turi stiprius ryšius su kitais, tad jų pasitraukimas sukelia didesnę sukrėtimą bendruomenei (Sundberg, 2020; Maiden, 2018). Durà-Vilà ir kt. (2020) atliktas tyrimas su kontempliatyviomis vienuolėmis Ispanijoje parodė, kad tokie įvykiai

dažnai interpretuojami per „sielos tamsiosios nakties“ prizmę – tai dvasinis išbandymas, skatinantis savirefleksiją ir dvasinį augimą. Kunigai, susidūrę su kolegų pasitraukimu, būtų logiška, kad patiria padidėjusį darbo krūvį ir atsakomybę. Tyrimai rodo, kad tokie pokyčiai gali lemti perdegimą ir emocinį išsekimą (Francis et al., 2019). Be to, bendruomenės nariai gali jausti kaltę ar abejones dėl savo pašaukimo, ypač jei pasitraukimo priežastys susijusios su institucinių struktūrų trūkumais ar asmeniniais iššūkiais. Bendruomenės dinamika taip pat keičiasi, kai narys pasitraukia. Tai gali sukelti nesaugumo jausmą tarp likusių narių ir skatinti egzistencinius klausimus apie pašaukimo prasmę ir bendruomenės stabilumą. Tyrimai rodo, kad tokie įvykiai gali sumažinti bendruomenės narių pasitenkinimą tarnystėje ir padidinti pasitraukimo riziką (Johnston et al., 2023).

Taigi, literatūros, nagrinėjančios pasilikusių bendruomenėse dvasininkų patyrimus, stinga, tad šiuo tyrimu bus siekiama prisidėti prie mokslinės literatūros, nagrinėjančios šią temą.

1.5 Probleminis tyrimo klausimas ir darbo tikslas

Šiame darbe pasirinkta iškelti vieną probleminį klausimą, atsisakant tyrimo uždavinių dėl kokybinio tyrimo dizaino, imties specifiškumo, siekiant išlaikyti tyrimo indukciškumą.

Probleminis tyrimo klausimas: kaip katalikų dvasininkai išgyvena savo bendruomenės nario pasitraukimą? Pasitraukimą ne mirties prasme, bet kai kunigas, vienuolis ar vienuolė išeina iš bendruomenės ir gyvena kitokiu gyvenimo būdo pasirinkimu.

Tyrimo tikslas – atskleisti ir aprašyti dvasininkų, patyrusių bendruomenės nario (-ės) pasitraukimą, pagrindinius šios patirties išgyvenimo bruožus.

2. TYRIMO METODOLOGIJA

2.1 Teorinis tyrimo metodo pagrindas

Pasirinktas kokybinių tyrimų metodas, atsižvelgiant į tyrimo objektą bei dalyvių imtį. Tyrėjos preliminaromis žiniomis ir ankstesne, su tyrimu nesusijusia patirtimi, kunigai, vienuoliai, vienuolės kurie reflektuoja apie Bažnyčios esamas problemas ir yra susidūrę su bendruomenės nario išėjimu, yra specifinė imtis, kuri yra sunkiau pasiekiamas tyrimams dėl ne pasaulietiško gyvenimo būdo, pasitikėjimo tyrėju bei psichologijos mokslu klausimo ir konfidencialumo užtikrinimo. Kadangi dalis jų yra vieši asmenys, jautrios informacijos nutekėjimas ar tyrimo dalyvių atpažinimo galimybė galėtų sukelti rimtų

pasekmių jų gyvenimo kokybei ir tolimesnei tarnystei. Palikimo, išėjimo patirtis, gali būti labai skirtingai išgyvenama tokios uždaros bendruomenės ribose, lyginant su pasaulietiško gyvenimo būdo žmonėmis ar panašiais pasitraukimais, pvz., pasitraukimu iš darbo ar keičiant gyvenamąją vietą. Todėl pasirinkta kokybinio tyrimo strategija, kad būtų galima kuo išsamiau aprašyti, apibrėžti pasitraukimo patirtį būtent katalikų bendruomenėje kaip fenomeną, įsigilinant į tyrimo dalyvių pasakojimus, reflektuojamas patirtis ir išgyvenimus.

Fenomenologijos pradininkas Edmundas Husserlis (1859-1938) XX a. pradžioje iškėlė svarbiausią užduotį – tirti daiktus tokius, kokie jie yra, siekiant suprasti žmogaus sąmonę ir patyrimą iš esmės. E. Husserlio dėmesio centre buvo kasdienis patyrimo pasaulis, išreiškiamas kasdienėje kalboje, t. y., pasaulis, suvokiamas žmogaus tiesioginiu patyrimu (Kočiūnas, 1996). Ši filosofinė kryptis į psichologijos tyrimo metodus įneša reikšmingą atsvarą pozityvistiniam mąstymui, kuris byloja, kad žmogaus patyrimą galima ištirti objektyviai. Fenomenologijos, kaip kokybinio tyrimo strategijos, tikslas – tirti fenomenus (reiškinio esmė, tai, kas išgyvenama sąmonėje imanentiškai), atskleidžiant žmogiškųjų išgyvenimų prigimtį ir būdus. Fenomenologinė tyrimo strategija, kaip kokybinis metodas, siekia atskleisti žmogiškųjų išgyvenimų esmę, jų įvairovę ir patyrimų prasmes. Kitaip tariant, žmogaus pažinimas fenomenologijoje grindžiamas konkrečios būties refleksija ir analize. Ši tyrimo kryptis taikoma tuomet, kai siekiama suprasti patį fenomeną (kas tai yra?) ir išsiaiškinti, koku būdu jis atsiranda sąmonėje (kaip?) (Vaivada, 2011).

Atsižvelgus į darbo temą ir tyrinėjimo objektą, buvo nuspręsta rinktis fenomenologinę tyrimų paradigmą, siekiant pažvelgti giliau į nagrinėjamą reiškinį. Fenomenologiniuose tyrimuose ypatingas dėmesys skiriamas autentiškam asmens patyrimui, kuris yra aprašomas taip, kaip jį išgyvena ir reflektuoja pats žmogus. Dėl šios savybės mes galime pažinti ne tik savo, bet ir kitus, kitokius realybės suvokimus, kito asmens akimis. Žinoma, gebame pažinti reiškinius tiek, kiek gebame reflektuoti apie mus supančią realybę. Fenomenologinės filosofijos prielaidos teigia, kad kiekvienas žmogus gyvena autentiškai ir mąsto unikaliai, pripažįsta, kad žmogus pažįsta sugebėjimu reflektuoti savo patyrimą ir galėjimą pažinti žmogišku santykiu. Dėl šios savybės, mes galime pažinti įvairias realybės perspektyvas kito asmens akimis (Deltuva, 1996). Renkantis šį tyrimo metodą siekiama gauti ne statistinį savybių vidurkį ar elgesio aspektų išmatavimus, bet gauti žinių apie autentiškus asmenis, jų patyrimų gilumą. Žmogaus subjektyvumas yra priimamas kaip asmens individuali realybė.

Bet kokiuose kokybiniuose tyrimuose didžiausias galimas objektyvumas – tai yra savojo subjektyvumo pripažinimas ir siekis jį kontroliuoti. „Fenomenologo tyrėjo darbas – sąmonę nukreipti norima linkme (pvz., pateikiant tam tikrus klausimus) ir gautam turiniui suteikti aiškią ir suprantamą verbalinę išraišką, kuri atitiktų autentiškos patirties esmę ir būtų maksimaliai suprantama kitam, į analizę neįtrauktam asmeniui“ (Deltuva, 1996, p. 26). Tai reiškia, kad tyrėjas privalo viso tyrimo metu pildyti dienoraštį, reflektuoti savo išgyvenimus, jausmus, kilusias mintis, idėjas. Taip pat svarbu pripažinus savo subjektyvumą, kiek įmanoma stengtis jį „suskliausti“, tai yra, kad turint omenyje savo gyvenimo patirtį, požiūrį į pašnekovą, tyrimo objektą, visa tai nekliudytų pažvelgti į kito asmens suvokiamą pasaulio matymą. Tyrėjo nuostata turi būti pagarbi, pasitikinti pašnekovo sąmoningumu. Fenomenologinė psichologija kreipia dėmesį į tai, kaip žmonės suvokia pasaulį, kuriame gyvena. Dėmesys yra kreipiamas į žmonių išgyvenamas patirtis ir objektas tampa realus tik tada, kai žmogus jį suvokia, o suvokimas gali varijuoti priklausomai nuo konteksto, nuo suvokiančiojo pozicijos, nuotaikos (Matulaitė, 2013; Dragan ir Sondaitė, 2021). Tai iš esmės reiškia, kad nuo to, kokioje aplinkoje bus žmogus, su kokia patirtimi žvelgs į reflektuojamą objektą, kokią nuotaiką išgyvens pasidalinimo ar patyrimo metu, nuo to taip pat priklausys, kaip bus atskleista patirtis ir kad baigtinis žinojimas apie reiškinių, iš esmės, yra neįmanomas. Tai taip pat reiškia, kad tas pats objektas skirtingiems asmenims gali būti suprantamas visiškai skirtingai. Dėl savo susikurtų mąstymo schemų mes iš esmės tampame dalinai akli išorės pasauliui ir jį suvokiame kiek kitaip nei mus supantys žmonės, su savo gyvenimo patirties „fenomenologiniais akiniais“. Todėl ypatingai svarbu tyrėjui nuosekliai viso tyrimo metu save stebėti, pildyti dienoraštį, reflektuoti savo patirtis, emocijas, išgyvenimus. Tyrėjos vidinė pozicija yra artima fenomenologinės filosofijos idėjai. Suvokiama, kad žmogaus patirties tikrovė yra unikali ir tik iš dalies gali būti verbalizuota bei perduota kitam, kad visuomet matysime nors kažkiek iškreiptą tikrąją esmę, tik iš dalies suprasime kitą žmogų, tačiau yra konkrečių priemonių, kad tas suvokimas apie kito žmogaus realybės išgyvenimą būtų objektyvesnis.

Duomenų analizei šiame tyrime pasirinktas teminės analizės metodas pagal V. Braun ir V. Clarke (2006). Teminės analizės pasirinkimą lėmė šio metodo lankstumas – jis nėra priklausomas nuo konkrečių teorinių paradigimų, todėl puikiai tinka medžiagai, surinktai fenomenologinės paradigmos pagrindu. Aiškūs, struktūruoti metodologiniai nurodymai literatūroje leidžia taikyti šią analizę atsakingai ir profesionaliai. Teminė analizė leidžia atpažinti, analizuoti ir pristatyti charakteringus teminius darinius (temas) duomenyse, nesiremiant koku nors iš anksto nustatytu epistemologiniu pagrindu (Braun and Clarke, 2006). Rengiantis tyrimui buvo apsvarstytos ir kitos kokybinės duomenų analizės strategijos –

klasikinė fenomenologinė analizė pagal A. Giorgi (1985) bei interpretacinė fenomenologinė analizė pagal J. Smith (2009). Nors šie metodai leidžia labai giliai įsigilinti į fenomeno patyrimo struktūras, jų taikymas reikalauja specifinių teorinių rėmų, o taip pat ir didesnės patirties kokybiniuose tyrimo metoduose. Teminė analizė suteikia daugiau lankstumo aprašant fenomeną taip, kaip jis atsiskleidžia tyrimo dalyvių pasakojimuose – kas juose bendra, o kas unikalų, autentišką. Šiuo konkrečiu atveju tyrimu siekiama atskleisti, kaip katalikų dvasininkai (kunigai, vienuolės, vienuoliai), patyrę savo bendruomenės nario pasitraukimą, suvokia šį reiškinį.

2.2 Tyrimo dalyviai

Tyrimo dalyvavo septyni katalikai, pasirinkę pašvęstojo gyvenimo būdą: trys vienuolės, vienas diacezinis kunigas, vienas vienuolis ir du kunigai, turintys ir vienuolystės įžadus. Visi tyrimo dalyviai buvo išgyvenę bendruomenės nario, t.y. kito dvasininko ar vienuolyno sesers, pasitraukimą.

Fenomenologiniame kokybiniame tyime svarbu, kad dalyviai gebėtų ir norėtų pasidalinti savo patirtimi, tad kvietimas dalyvauti tyime (1 priedas) buvo išsiųstas katalikiškoms vienuolinėms bendruomenėms oficialiais el. paštais. Sulaukus atsako tik iš vienos vienuolinės bendruomenės ir kitų pažįstamų dvasininkų rato, buvo atsisakyta pažįstamus asmenis kviesti pokalbiui. Iš jų gavus patarimą kviesti į tyrimą telefoniniais skambučiais, prisistatant išsamiau, buvo nuspręsta keisti taktiką ir paprašyta pasidalinti „sniego gniūžtės“ principu apie tyrimą. Kai kurie dvasininkai žodžiu kvietė kitus, mano nepažįstamus bendruomenės narius, kai kurie atsiklausę nurodė kontaktinius numerius asmenų, su kuriais buvo susisiekti skambučiu ir pristatytas toks pats (1 priedas) kvietimas į tyrimą žodžiu. Pasirodo, labai svarbus buvo pasitikėjimo tyrėju klausimas ir konfidencialumo užtikrinimas, visi kandidatai palietė konfidencialumo temą ir kai kurie labai išsamiai domėjosi apie mane asmeniškai, apie tyrimo temą. Iš 14 kviestų kandidatų telefonu, sutiko 8. Vieno tyrimo dalyvio duomenys neanalizuoti dėl bendruomenės nario pasitraukimo patirties stokos. Į tyrimą buvo kviečiami asmenys, kurie neturi asmeninių ryšių su tyrėju, kad būtų sumažinta subjektyvumo ir išankstinių nuostatų rizika. Imties homogeniškumo nebuvo siekiama, kalbinti vyrai vienuoliai, kunigai, moterys vienuolės, nes šiame tyime ieškoma, ką bendro turi unikalūs kiekvieno dvasininko išgyvenimai pasitraukus bendruomenės nariui, tad skirtingos patirtys tik praturtina tyrimą.

Toliau pateikiamos demografinės dalyvių charakteristikos. Dalyvių amžius: 32 – 61 m. Visi jie turi amžinuosius įžadus, kunigystės ar vienuolystės. Kunigo tarnystėje ar vienuolinėje bendruomenėje

gyvena nuo 14 iki 39 metų. Penki tyrimo dalyviai gyvena Lietuvos didmiesčiuose, vienas mažesniame mieste, dar vienas kaimo vietovėje. Vienas tyrimo dalyvis yra ne lietuvių tautybės, dėl konfidencialumo įsipareigojimo negaliu atskleisti daugiau detalių, tačiau visi tyrime dalyvavę asmenys gebėjo reikšti mintis sklandžia lietuvių kalba, kitos tautybės žmogus Lietuvoje gyvena kelis dešimtmečius. Vienas tyrimo dalyvis turėjo tik vieną bendruomenės nario pasitraukimo patirtį, kuria pasidalino, visi kiti turėjo daugiau, iki nesuskaičiuojamo skaičiaus. Vienuolinių bendruomenių atstovai visi buvo apaštalinio tipo, t.y. galintys atvirai bendrauti su pasauliečiais.

2.3 Tyrimo eiga

2.3.1 Pasirengimas atlikti kokybinį tyrimą

Pirmiausiai, siekiant kompetetingai pasirinkti tyrimo strategiją ir susikurti tinkamą tyrimo modelį, darbo autorė domėjosi savarankiškai bei studijavo „Fenomenologinių tyrimų instituto“ organizuojuose mokymuose. Per 2024 m. dalyvavo iš viso 60 ak. val. seminaruose temomis „Mini įvadas į kokybinius tyrimus ir teminė analizė“, „Mini įvadas į kokybinius tyrimus ir interpretacinę fenomenologinę analizę“ bei „Giluminių interviu“ seminare. Taip pat lankė asmenines ir grupines supervizijas tyrimo pasiruošimo, atlikimo ir analizės metu. Vienas pagrindinių įrankių siekiant sumažinti subjektyvumo daromą įtaką tyrimui yra tyrėjo dienoraštis. Jis pradėtas rašyti nuo pirmos pasirengimo tyrimui dienos, pirmiausiai apmąstant tyrėjos santykį su pasirinkta tema. 1 lentelėje yra pateikiamos tyrėjos refleksijos ištraukos:

1 lentelė. *Tyrėjos refleksijos ištraukos*

11-22	<i>Įdomu, kviečiant į tyrimą jau skambučiais, į mane žvelgs palankiai, ar taip nelabai. Man taip rūpi ši tema, galiu gi pasidalinti ir jiems asmeniškai, jei reikės, bet įdomu, kaip jiems. Bijau vėl atmetimo po tų laiškų.. Jeigu sutiks, kažin, ar būsiu priimta labiau inside the group, ar outlander?</i>
12-19	<i>Laukiu interviu. Skauda galvą, bet išgėriau vaistų. Kažin, dėl ko tą galvą skauda taip netikėtai? Jaučiu, vėl mano psichosomatika pramušė. Pergyvenu kaip ir kaskart, o jei užsikirsiu, o jei nežinosiu, kaip sureaguoti. Šiaip jo, bus greičiausiai kaip ir anuos kartus, viskas gerai, bet ta vidinė parengtis visokiems scenarijams vargina. Ir tema, jaučiu, kad kabina vidinius kirminus, darosi nepatogu.</i>

01-30	<i>Jausmas, kad velia, suka kažką į vatą, pučia man miglą į akis visokiom detalėm, net nepatogu sėdėt čia transkribuojant. Bet ir ten juk buvo jausmas lyg tuoj žiovausiu, nors gi išsimiegojus, kažkaip norisi tarsi išeit. Kažin, apie ką tai? Gal ir jam nepatogu pasakot, norisi ir būti, bet ir nebūti tuo pačiu. Keistas jausmas.</i>
03-17	<i>Vėl skatau, eina sau, kiek dalykų nepastebėjau pokalbio metu, jausmas buvo, kad nelabai čia į temą kalba. Bet kai skaitau – oho kaip į temą! Ir tos kūno reakcijos, tokios iškalbingos, krenkščia jau kai pyksta, pastebėjau.</i>
04-23	<i>Kaip graudu, iš tiesų... Kuo toliau, tuo liūdniau man gilinantis. Galvojau, kad skausminga, bet kad kaip skyrybos, abortas, kad tiek sluoksnių ten.. Ir mąstau, kad mano patirtis veikia supratimą, juk ir aš jaučiausi panašiai. Gaila ir savęs, ir jų. Bet tuo pačiu ir teikia vilties, kiek resursų jie turi. Bet ir kaip reikia psichologų pagalbos čia, kokie nearti dirvonai...</i>

Prieš kviečiant tyrimo dalyvius pokalbiams, buvo ieškoma patalpų, tinkamų giluminiais interviu skirtinguose miestuose, prisitaikant prie jų. Buvo rastos kelios konsultacinės nuomojamos patalpos, pusvalandžiu prieš buvo paruošiamos patalpos, kad pašnekovui būtų kuo jaukiau. Apgalvota ir iš anksto pasiruošta servetėlių, vandens, jokio užkandžio nebuvo siūloma, siekiant išvengti „emocijų užvalgymo“. Tyrėjos apranga visais interviu buvo vienoda, juodos kelnės ir tamsiai žalias uždaras megztinis, plaukai surišti į kuoduką, apranga stengiausi transliuoti neverbalinę žinutę, kad suprantu bažnyčios standartus ir gerbiu pašnekovą.

2.3.2 Interviu

Duomenys buvo renkami pusiau struktūruoto interviu būdu. Pasirinktas toks duomenų rinkimo būdas, nes jis geriausiai leidžia „patirti ir rekonstruoti tuos įvykius, kuriuose neteko dalyvauti“ (Dilely cit. pgl. Girdzijauskienė, 2006), tad atsižvelgus į tyrimo tikslą, tai dera geriausiai. Pusiau struktūruotas interviu laikomas tinkamu duomenų rinkimo metodu, kai tyrėjui yra svarbu suprasti reiškinių prasmės gylį, kai tyrimas yra nukreiptas į supratimą bei įžvalgas. Lanksčios ribos padeda modifikuoti interviu ir išryškinti tyrėjui svarbias temas arba atsakyti klausimų, kurie tyrėjo manymu, nepadeda pasiekti tyrimo tikslo (Loafland, cit. pgl. Girdzijauskienė, 2006). Šis duomenų rinkimo būdas išlaisvina tyrėją ne tik sekti paskui pašnekovą, bet ir užduodant atvirus klausimus įvesti naujų temų, svarbių pačiam tyrimo dalyviui.

Tyrimo klausimų gairės, pateikiamos 2 lentelėje, buvo paruoštos prieš interviu, aptartos su baigiamojo darbo konsultante.

2 lentelė. Pusiaus struktūruoto interviu gairės

1.	<i>Pakartojama informacija apie tyrimą, duomenų tvarkymą, galimybę pasitraukti iš tyrimo bet kuriuo etapu, konfidencialumo užtikrinimą, paklausiamas žodinis sutikimas (įrašomas diktafone).</i>
2.	Turėsime apie valandos trukmės pokalbį, kurio metu turiu vieną vienintelį klausimą, papasakokite, prašau, kaip jūs išgyvenate artimo bendruomenės nario praradimą? Patikslinimui galimi klausimai: • Kokius jausmus sukėlė nario praradimas? • Galbūt mintyje kyla metaforų, susijusių su išėjimu? • Kas jums padėjo išbūti? • Paprasti atreagavimai „mhm“, „aha“
3.	Mūsų pokalbis eina link pabaigos. Galbūt yra dar svarbių dalykų, kurių nepaklausiau ir norėtumėte pasidalinti, susijusio su bendruomenės nario išėjimu?
4.	<i>Padėka už interviu, maža atsidėkojimo dovanėlė (arbata). Informacija apie galimas pagalbos galimybes, jeigu pastebėčiau, kad pokalbis sukėlė stiprių emocijų.</i>

Su visais tyrimo dalyviais kviesta susitikti kontaktiniu būdu, net jei tai kitame mieste ar kaime, taip ir įvyko. Įdomu tai, kad tik trys tyrimo dalyviai sutiko susitikti mano pasiūlytoje neutralioje konsultacijų erdvėje, visi kiti kvietė į aplinkas, pažįstamas jiems patiems. Dauguma interviu vyko parapijos namuose arba vienuolyno patalpose, kur man teko prisitaikyti prie aplinkybių. *Kažin, kodėl nesutinka susitikti mano siūlomoje vietoje? Man taip nesaugu eiti ten, kur nepažįstama, kur mažiau kontroliuosiu pati. Na bet ką jau, prisitaikysiu dėl jų pačių, manau tai susiję su saugumo jausmu* (tyrėjos dienoraštis). Laikas buvo derinamas įvairiu metu, dažniausiai šiokiadienio ryte. Tyrimo dalyviai buvo informuojami apie pokalbio trukmę, kad bus daromas garso įrašas, apie galimybę pasitraukti bet kuriuo tyrimo metu, kad bus daromos transkripcijos, kurias matysiu tik aš, kad duomenys bus analizuojami laikantis psichologijos etikos principų. Sutikimas buvo duodamas žodžiu, įrašų diktofone. Interviu klausimų ir atreagavimų buvo daugiau nei numatytoje schemoje, atsižvelgiant į tyrimo dalyvių pasisakymus ir pasakojimo tėkmę, tačiau pokalbių pradžios ir pabaigos klausimai visiems buvo vienodi.

Tyrėjos pozicija buvo sekti tyrimo dalyviui iš paskos ir domėtis tuo, kas pačiam pasakojančiam yra svarbu, buvo stengiamasi „nusiimti žinančiojo kepurę“ ir kaskart kuo naivesniu žvilgsniu žvelgti į pasakojamus dalykus, *Jai pasisakius apie didelį savęs kaltinimą, man taip norėjosi užklausti apie psichologinę pagalbą, ar nesvarstė kreiptis, ar ieškojo sau pagalbos, tačiau tuo metu ji ne apie tai kalbėjo, tai turėjau susklisti save ir paleisti, sekti paskui jos lauko svarbiausius taškus* (tyrėjos dienoraštis), užduoti kuo mažiau klausimų, o daugiau reaguoti „mhm“, „aha“. Kiekvieno pokalbio eigoje išgyvenimų pasakojimai vis gilėdavo. Labai stiprių emocinių reakcijų, kur reikėtų stabdyti interviu, nepasireiškė, tačiau buvo duodama erdvės tyrimo dalyviams stabtelėti. Po interviu visų tyrimo dalyvių paklausta, kaip jaučiasi, beveik visi atsakė „gerai“, per didelio susijaudinimo nepastebėta.

2.3.3 Duomenų analizė

Visa interviu gauta medžiaga buvo analizuojama taikant teminės analizės metodą. Paeiliui buvo atliekami 6 indukcinės teminės analizės žingsniai (Braun ir Clarke, 2006):

1. Susipažinimas su medžiaga transkribuojant. Interviu gauta garso medžiaga buvo perrašoma tekstu, tuo pačiu gilinantis į surinktą medžiagą. Buvo pažymimi balso tono pokyčiai, pauzės, išoriniai veiksmai, refleksai, pabrėžtini žodžiai ar sakiniai. Vieno interviu transkribavimas truko ~ 6 – 7 val., dar ilgiau truko transkribuotų tekstų peržiūrėjimas, pataisymai, nuoseklus skaitymas, gilinimasis į tyrimo duomenis. Garso įrašų buvo klausomasi po keletą kartų pakartotinai, siekiant „apsigyventi žmogaus pasaulyje“. *Jaučiu, kad net darbe prasprūsta „tai šita, šita“, taip persismelkia* (tyrėjos dienoraštis).

2. Pirminių kodų generavimas – visų interviu tekstai buvo skirstomi prasminiais vienetais, išskiriamos svarbios, reikšmingos mintys, suteikiant joms kodus.

3. Temų ieškojimas – dar kartą skaitant, jungiant kodus vieno interviu rėmuose kiekvienam, ieškant paralelinių ar hierarchinių ryšių tarp jų išskiriamos temų grupės, vadinamos „kekės“, stengiantis jų dar nepavadinti. *Nesigauna man kažkaip čia, jaučiuosi užstrigusi, kai pyksta, tai taip aišku, o su tom priežastim painu, taip skirtinga, klimpstu* (tyrėjos dienoraštis). Tik sugrupavus stengiamasi rasti joms pavadinimus. Ieškoma bendrų temų, būdingų visiems interviu dalyviams.

4. Temų peržiūrėjimas – tikrinant, ar temos ir potėmės atitinka kodus, dar kartą skaitoma ir kuriamas temų žemėlapis, ieškoma paralelinių ir hierarchinių ryšių tarp kodų, potėmių, ieškoma, ar galima dar labiau abstrahuoti. Peržiūrimos temos, jų formuluotės.

5. Temų apibrėžimas ir pavadinimas – tęsiant analizę ieškoma kuo aiškesnio, konkretesnio, taiklesnio pavadinimo kiekvienai temai. Vėl buvo skaitoma medžiaga ieškant temos formulotės iš dalyvių interviu, dėl struktūrinio aiškumo sudaroma temų ir potemių lentelė, pasirinkta aprašyti lyg iš šnekančiojo pozicijos.

6. Aprašymas – temos aprašomos vėl peržiūrint interviu medžiagą, atrenkant geriausiai atspindinčius pavyzdžius, juos analizuojant, tik po rezultatų aprašymo vėliau skaitomi kitų mokslininkų darbai ir susiejami mano gauti rezultatai su kitų tyrimų rezultatais, siekiant išsaugoti kuo nešališkesnį žvilgsnį.

2.3.4 Tyrėjos santykis su tema

Kodėl tai NE sveikatos psichologijos tema?

Prasidėjo šis mokslinio darbo rašymas nuo to, kad tyriau savo širdį, kuri tema mane taip domintų, jog nesinorėtų didinti ekrano laiko telefone, o verčiau prisėsčiau prie tyrimo temų gvildenimo. Svarsčiau, kurį čia sveikatos psichologijos aspektą pasirinkus, gal konkretų biogrįžtamąjį ryšį, gal reabilitacijos efektyvumą ar psichikos ligomis sergančiųjų gerovę.. Ir galiausiai nusprendžiau atsigręžti į save, apie ką yra mano gyvenimas, aplink ką jis vis dėlto sukasi? Supratau, kad man labai rūpi dvasininkų luomas, kuris taip sparčiai retėja. Prasidėjo viskas nuo to, kad augau katalikiškoje šeimoje, tėvai niekad nevertė tikėti, bet palengva skiepijo katalikiškąsias vertybes, savo pavyzdžiais. Tikėjimo ir gyvenimo prasmės atsakymų ieškojau aktyviau pati paauglystėje, kai pajutau, kad trūksta gylio. Apie penkiolika metų aktyviai dalyvavau bažnytinėse veiklose ir viena reikšmingiausių figūrų man buvo vienuolis, su kuriuo praleista nesuskaičiuojamas kiekis piligriminų žygių, renginių ir dvasinių pokalbių. Mes kartu net organizuodavom sielovados renginius kitiems. Ir staiga, dar per karantiną, atsimenu, viskas apsisuko 180 laipsnių, kai pasiekė žinia – jis pasitraukė. Turi moterį, kurią planuoja vesti ir laukia gimiančio vaiko. Aš tiesiog aptirpau, pradėjo spengti ausyse, niekas tą dieną nebevyko taip pat, kaip anksčiau. Patyriau didelį sukrėtimą ir net tikėjimo krizę, išgyvenau visas Kübler-Ross gedulo stadijas. Viskas vyko vienu metu, be galo daug skausmo, pykčio, klausimų, paieškų sau padėti, galiausiai – susitaikymo, nors ir liko dalis pykčio iki šiol, negaliu bendrauti su tuo žmogumi. Labai skaudu, labai. Tačiau, o kaip tiems, kurie patiria savo bendruomenės nario pasitraukimą iš dar arčiau ir vis tiek lieka savo pasirinkime? Turiu omenyje kunigus, vienuolius ir vienuoles. Galvoje nekilo aiški vizija, kada ateitų tas laikas, kad kas nors imtų ir Jiems mikrofoną prineštų pasisakyti. Galima manyti, kad jie ten tvarkosi puikiai ir patys, remiasi

į Dievą, išėjo kolega, atsiras kitas, o gal taip ir nesureikšmina kaip aš. Gal jiems visai kitaip, gal tik aš čia tokia jautruolė. Aišku, skaičiai įstojusių į dvasinį luomą vis mažėja, bet ar tai labai susiję? Tai nors man atrodo ir svarbu, bet kažin, kiek čia sveikatos psichologijos tema, ar tai apskritai veikia jų sveikatą, kiek tai aktualu visuomenei, sveikatos psichologams. Nedaug kunigų, vienuolių, nedaug ir problemų. Galbūt tai tiesiog asmeninio reikšmingumo tema.

Kodėl tai vis dėlto galėtų būti sveikatos psichologijos tema?

Taip, kunigą ar vienuolį ligoninėje dažniau sutiksi kaip pagalbos teikėją dvasiniais klausimais nei pacientą. Jie visuomet ieško stiprybės Dieve ir tai yra stiprus resursas, tačiau, ar visuomet to užtenka? Man labai patinka giesmė „Vien Dievo gana“, vargonuoju bažnyčiose jau trylika metų, giedodama pastaruoju metu vis pagalvoju apie savo magistrą, ar jis turi prasmę, jeigu išties Dievo užtenka? Tačiau yra ir kita dalis. Dievas kviečia mus pasitikėti Juo, bet ir priimti pagalbą, siunčiamą iš išorės, kitų žmonių. Tad galbūt mano šis pasirinkimas, atstovaujant sveikatos psichologijos sritį, ir galėtų būti pagalba, prisidedant prie šios visuomenės dalies sveikatos stiprinimo? Juk sveikatos psichologai ir rūpinasi visuomenės sveikata. Net jeigu tai būtų tik kelių žmonių išklausa, tikiu, jis irgi gydo. Gal jau ir mažiau skamba kaip tik asmeninis interesas. Praktikos vietoje, VUL Santaros klinikų reabilitacijos skyriuje, pokalbio su psichologe metu man sužibo akys. Papasakojau apie savo rašymo temą, abejones ir ji pasidalino, kad retai, bet yra susidūrusi su kunigų ligoninėje konsultavimu. Dalinosi, kad juto keistą įtampą kalbant su jais, tarsi nežinia, kaip prieiti, suprasti, o tyrimų Lietuvoje neišeina rasti, apsidžiaugė mano domėjimosi lauku ir pastiprino rašyti toliau.

Kaip žinia, pagalbos teikėjams ir patiems reikia pasisemti pagalbos, kad neperdegtų. Dvasininkus aš susieju su sveikatos psichologais tuo aspektu, kad jie irgi rūpinasi visuomenės sveikata, daugiau dvasine plotme. Ir skaudu girdėti apie įvairias Bažnyčios klaidas, matyti visuomenės reakcijas į tai, manau labai trūksta dialogo tarp teologijos ir psichologijos mokslų. Išdrįsus atkreipti dėmesį į šią visuomenės grupę ir suvokus jų pasaulį geriau, galima būtų tiesti tiltus į abipusį supratimą ir visuomeninės sveikatos stiprinimą. Kodėl šie žmonės tiek talpina pykčio? Galbūt viena iš temų, kur jaučiama grėsmė, jog dvasios darbininkų gretos nyksta, o darbų tik daugėja? Aš, kaip tikintis žmogus, galiu tik įsivaizduoti, kokios temos vyrauja dvasininkijoje, bet iš tiesų trūksta supratimo. Galiu įtarti, kad ir šio luomo žmonės susiduria su tais pačiais iššūkiais, su kuriais susiduria ir pasaulietis žmogus ir kito dvasininko pasitraukimas gali prilygti labai artimo žmogaus praradimui, tokiu atveju gali reikėti nemažai

resursų, kad būtų galima sau padėti. Galbūt tuos resursus pastebėti, pastiprinti, išklaudyti ir suprasti galėtų ir sveikatos psichologai?

3. REZULTATAI

Šioje darbo dalyje bus pateikti tyrimo metu gauti ir išanalizuoti rezultatai. Kadangi pasirinktas teminės duomenų analizės metodas yra kokybinis, tad pats tyrėjas ir yra tyrimo instrumentas (Pakalniškienė, Girdzijauskienė, Čėsniienė, Bagdžiūnienė, 2014), tyrimo rezultatai ir aptarimas bus pristatomi pirmuoju asmeniu. Toliau galėsite skaityti išskirtas pagrindines temas ir jas sudarančias potemes, kurios bus pailiustruotos kunigų ir vienuolių kalbos ištraukomis, jos išskirtos kursyvu. Tyrimo dalyvių kalba vietomis koreguota, stengiantis išsaugoti dalyvių anonimiškumą, pakeisti vardai, vietovės, kai kurios detalės, tačiau pagrindiniai temas pagrindžiantys kalbos elementai nekoreguoti, išlaikant pasisakymų autentiškumą, todėl cituojama kalba gali būti ir netaisyklinga. Laužtiniai skliaustai ir daugtaškis viduryje nurodo, kad cituojamas nepilnas sakinyss ar vientiso teksto dalis. Žodžiai skliaustuose nurodo neverbalines reakcijas, pabraukti žodžiai reiškia ryškesnę intonaciją, akcentavimą. Po citatų skliausteliuose žymimas tyrimo dalyvio vardas ir transkripcijos puslapio numeris.

Teminės analizės metodu išanalizavus visus septynių interviu duomenis, buvo išskirtos keturios pagrindinės temos, geriausiai atspindinčios gautus duomenis apie katalikų dvasininkų patirtis, išgyvenus savo bendruomenės nario pasitraukimą. Visos temos yra tarpusavyje susijusios, persipynusios ir vietomis persidengiančios, nes pasitraukimo patirtis yra labai daugiasluoksni, paliečia tiek jausminę žmogaus dalį, tiek tarpasmeninių santykių, santykių su savimi, Dievu, egzistencinių apmąstymų ir kitas sferas. Pagrindinis klausimas tas pats, tačiau patirtys ir atsakymai labai skirtingi, iš skirtingų perspektyvų ir pasakojimo rakursų. Vis dėlto, rasta ir tai, kas visus juos vienija. Tad temos išskirtos taip, kad būtų galima kuo aiškiau suprasti katalikų vienuolių ir kunigų, išgyvenusių savo bendruomenės nario pasitraukimą, patirčių bendrus bruožus. Temos ir potemės buvo išskiriamos laikantis taisyklės, kad daugiau nei pusei tyrimo dalyvių jos buvo reikšmingos pokalbio metu.

Temos, potemės ir jų hierarchiniai ryšiai yra pavaizduotos schematiškai 2 paveiksle.

Katalikų dvasininkų bendruomenės nario pasitraukimo patirtys

2 pav. Katalikų dvasininkų bendruomenės nario pasitraukimo patirtys

3.1 Išgyvenu tarsi savo skyrybas

Įprastai, kai naujas žmogus ateina į pašvęstojo gyvenimo bendruomenę, būna pašaukimo ištyrimo laikas. Niekas nesitiki, kad tik ką atėjęs žmogus į vienuolyno patalpas, įstojęs į seminariją, jau žinos, kad visą likusį gyvenimą nori likti šiame pašaukime, ne pasaulietiniame gyvenimo būde. Pašaukimą dvasiniam gyvenimui žmogus tiria mažiausiai kelis metus, dažnai ir dešimtimis metų, kol priima galiausiai apsisprendimą arba laikinai pasižadėti toliau tęsti pašvęstąjį gyvenimą, arba sukti kitu keliu. Po laikinųjų įžadų vienuolystėje ar diakonystės šventimų kunigystėje dar taip pat yra normalu, kad žmogus persigalvoja dėl savo įsipareigojimo ir nesutinka toliau eiti vienuolinio gyvenimo keliu ar priimti kunigystės sakramentą, kuris, beje, yra neišdildoma žymė. Katalikų Bažnyčios katekizmo 1582 punktas nurodo: „Kaip Krikšto ir Sutvirtinimo sakramentais suteikiama neišdildoma žymė, kuri neleidžia jų kartoti, taip ir Kunigystės sakramentu suteikiama neišdildoma žymė, kuri amžinai pažymi Kristaus kunigą.“ Taigi, kunigystės priėmimas yra nei kartojamas, nei išdildoma tai, ką pasižadi prieš Dievą ir Bažnyčią. Tačiau teorinis modelis labai skiriasi nuo praktinio ir atsitinka taip, kad net po amžinųjų įžadų, tiek vienuolystėje, tiek kunigystėje, žmonės nusprendžia pasitraukti, nebetęsti savo pasižadėjimų.

Bet kuriems dvasiniams įžadams žmonės ruošiasi ilgai ir kruopščiai. Sesuo Lina dalinasi: „*penkeri metai ar šešeri metai ir tu atsitrauki ir tai yra visiškai, nu, pašaukimo tyrimo laikas*“ (Lina, 1). Įprastai bendruomenės deda daug pastangų priimant naują narį, jį palaiko, rūpinasi, padeda atpažinti, ar tai tikrai jo kelias, nes nori, kad žmogus gyventų laimingai pasirinkime. Tačiau nario pasitraukimui po pasižadėjimo visam laikui likti, kaip ir skyryboms po santuokos pasižadėjimo, įprastai žmonės nesiruošia. Dvasininko pasitraukimo patirtį po amžinųjų įžadų penki iš septynių tyrimo dalyvių sulygina su skyrybomis. Vienuolės dalinasi: „*Seniau aš neįsivaizdavau (drebančiu balsu) visiškai, ką išgyvena vat žmonės po skyrybų*“ (Dovilė, 2), „*tas pats ir santuokoj tinka*“ (Lina, 5), kalbant apie ištikimybę moterų vienuolystei. Kunigai dalinasi: „*Kaip ir santuokoj, kada žmonės sulaužo priesaiką <...> labai skausminga man tai*“ (Jonas, 6), „*Nu gal kaip vat tarsi išduotas sutuoktinis*“ (Tomas, 11), „*Tai yra visko, yra nusivylimo, yra pykčio, yra nenoro bendrauti toliau. Nes... Nu kaip ir santuokoje*“ (Andrius, 2). Kiti ir kai kurie tie patys tyrimo dalyviai pasitraukimo patirtį sulygina su staigia mirtimi, laidotuvėmis, tragedija, abortu, kūdikio netektimi, avarija ar krize. Vienuoliai dalinasi: „*kai išeina, atrodo, tragedija, tikrai mirtis*“ (Eglė, 14), „*yra tarsi moteris, kuri nusprendžia nutraukti nėštumą*“ (Ignas, 10).

Su nauju ar jau seniai esančiu bendruomenės nariu yra kuriami planai, skirstomos atsakomybės, numatomi galimi ateities projektai, kartu meldžiamasi, švenčiamos tikėjimo iškilmės ir daug kitų

bendruomeninių veiklų, ypatingai tai atsiskleidžia vienuolinėse bendruomenėse, žmonės ten patampa tarsi šeima. Ir staiga žinia, kad kažkuris brangus kaip šeimos narys bendrabrolis ar sesuo pasirenka išeiti, nebebūti bendruomenės dalimi, išties sukrečia. Visi tyrime dalyvavę pašvęstieji dalinosi apie stiprius jausmus ir emocijas, kurie užklumpa sužinojus, jog kitas bendruomenės narys nusprendė išeiti, pasitraukti iš pašaukimo.

3.1.1 Įtariu, kad kažkas nebe taip

Vieniems bendruomenės nario išėjimas būna netikėtas, kiti pastebi elgesio pokyčius ir nujaučia apie galimus pasikeitimus. Penki tyrimo dalyviai iš septynių dalinosi apie tai, kaip pastebi kito bendruomenės nario elgesio pokyčius: „*ir ir aš girdžiu, nu ji darbuojasi lauke ir ir ir pasižiūriu vieną valandą, aš ten man atrodo dirb.., antrą valandą ir vis su kažkuo šnekasi. Šneka šneka šneka šnekas (daužo į stalą delnu). Ir taip dienų dienas leisdavo pokalbiuos telefoniniuose. Ir taip kažkaip jau man tada kažkas taip įtartina.*“ (Lina, 8), įtarimas kyla su pykčiu, nes nujaučiama, kad toks elgesys neprives prie gero. „*Dažniausiai tikrai ne visi giriasi, kad jau išeis. Bet nori nenori, mes nujaučiam, išgirstam <...> ta nežinia (atsikvepia ir sulėtėja) ir to asmens slėpimasis, bandymas ne.. nesakyti atvirai, ar kur jis būna, kur jis.. <...> Ir jauti, kad turbūt kažkas yra“* (Andrius, 12), „*pradėjau matyti mažais ženklais, kad jis gali būti, kad pasitrauks <...> kaip „gmail“ yra tas, ta nuotrauka, <...> atrodė, pasaulietis per šitą nuotrauką. Tu negali žinot, kad šitas žmogus yra vienuolis <...> tas nuotraukos pasikeitimas yra reikšmingas pranešimas<...> Tie įtarimai buvo gana stiprūs, nes daug pagalbos mes siūlėm ir jis atsisakė.*“ (Ignas, 8), „*Bet jis tarsi negirdi manęs. Jis vis tiek kalba apie tai ir aš supratau, kad kažkas su juo taip atsitikę, kad aš nesuprantu, kas su juo darosi.<...> jis man pasirodė labai labai svetimas. <...> pasirodo, jau tada jis buvo netikintis, nors mes apie tai dar nekalbėjom, nežinojau, man atrodo“* (Jonas, 11). Turėjusi labai artimą santykį su vienuole, Dovilė dalinasi: „*Ir taip nu kažkaip tos tylos jos nu ilgiau kažkaip pradėdavo tęstis. <...> Natūraliai taip truputėlį tai nutolo mūsų tas santykis.*“ (Dovilė, 4), toliau tęsia apie ženklus, kai pastebėjo sesers susibičiuliavimą su pasauliečiu vyru: „*Bet aš taip kažkaip žiūriu į tą situaciją, nu man, nu ne okei.. <...> jausena tokia labai nu kažkaip, nu toks sumišimas“* (Dovilė, 5).

Išgyvena nerimą, kol dar nežino, kaip yra iš tiesų, nėra erdvės pasidalinti: „*vienas jausmas būna iki tol, kol yra nuogirdos apie žmogų, kuris ruošiasi išeiti <...> Tai kol nėra galutinio apsisprendimo pasilikti, ar išeiti, aš sakyčiau, tas laikotarpis yra pats sunkiausias, nes ta nežinia <...> jausmas būna tai kas čia ir kodėl, kaip ir dalintis negali. Gal koks sužino vyresnysis vienuolijos ar ar namų vyresnysis, bet ne nenori dalintis konfidencialia. Am, kviečia melstis, <...> Malda gerai, bet tas dar labiau įneša*

tokio kai nežinai iki galo, kas ten vyksta.“ (Andrius, 12). Palengvėja, kai apsisprendimas žinomas: „Bet kai sprendimas jau įvyksta, ir jau pasakoma, kad taip yra ir taip bus, šiek tiek palengvėja, kad yra jau aiškumas.“ (Andrius, 12). Buvo ir tokių, kur nepastebėjo jokių elgesio pokyčių: „nieko ten nepastebėjom, nu vieną dieną iškilo skandalas ir viskas“ (Tomas, 5).

3.1.2 Esu šoke

Kaip labai stiprią emociją tiką sužinojus apie pasitraukimą penki iš septynių tyrimo dalyvių apibūdina kaip šoką. „Ivykus (pauzytė) jau tas būna vadinamas šokas, ypač jeigu tikrai ilgesnį laiką žmogus pabuvęs. <...> galbūt kaip ir visose tose krizinėse situacijose šokas įvykęs atneša tokio sumaišties, nerimo taip ir man pačiam, it i pradedi klausti, kodėl. Labai daug tų klausimų, kodėl.“ (Andrius, 12), „jis man parašė ar messengeryj, ar sms‘u, nieko ypatingo, išskyrus tai, kad praradau tikėjimą (susijuokia). Tai, aišku, man buvo didžiulis smūgis.“ (Jonas, 5), „aš visiškai ne nu tikrai ne nenorėjau, nemačiau, neprognozavau, kad taip gali atsitikti <...> mane labai labai stipriai šokiravo“ (Dovilė, 2, 8), išgyvenamas staigus nesaugumas: „Ir dabar staiga tu lieki vienas, lieka bendruomenė, ir lieki tu kaip naujokas. <...> ta pirminė reakcija, kai kažkas vyksta ne taip, kaip aš įsivaizduoju, nu ji sukelia stiprią krizę, labai stiprią.“ (Eglė, 3, 6).

Pasitraukimo žinią supranta kaip labai netikėtą bei kontrastingą. Kunigas Tomas dalinasi: „Toks buvo biškį smūgis <...> Nu šitas tai nustebino, nes jis nu toks, atrodė, kad jau... (pauzė, atsikvepia) Paskutinis, kuris kunigystę paliks, dar prieš tai ir vyskupai visi paliks (nusijuokia), tai ir tik po to jisai. Nu jis toks atrodė, kad va jau ten, žodžiu.. bažnytinis ir ir viską (surimtėjęs balso tonas vėl). Tai...“ (Tomas, 12). Sesuo Dovilė labai iš toli ir labai detalizuodama pradeda pasakojimą apie tai, kaip sužinojo apie artimiausios sesers išėjimą, įterpdama malonių elementų, pabrėžia kontrastą tarp aplinkybių ir pačios žinios sunkumo: „akyse stovi visas tas vakaras, tas, žinai, susitikimas <...> aš užėinu pas ją, nu ir vėl viskas taip jauku, kažkaip (šypsosi) <...> ji va turėjo ji, turi (nusijuokia) tą pajautą tokią nu jau tokio estetiškumo <...> Ir jinai tokia labai maloni, labai draugiška, tokia, labai.. <...> Ir jinai man sako, vat vat man, va tokioj malonioj, jaukioj, reiškia, aplinkoj, kad sako, Dovile (drebančiu balsu), aš išėinu iš vienuolyno, ir nu nusprendžiau išeit. (labai nuleistu tonu)“ (Dovilė, 6). Netikėtumas: „Vat kada (atsikrenkščia) kada yra tokie dalykai. Ir to visiškai nesitiki (atsigeria), ir iš žmogaus, su kuriuo arti buvai, ir tikėjimo kely, staiga sulauki tokio posūkio.“ (Jonas, 6), „(įkvepia giliau) Staigi mirtis kam nors šeimoj įvyksta, reikia su tuo susitaikyti. Avarija skaudi, kur įvykus žmogus lieka visam gyvenimui invalidu. Ar panašiai. Tai aš lygiai čia su tuo pačiu, nes nu nu nesitikėta buvo. Ir ypač, jei žmogus buvo

matomas kaip tinkamas tai bendruomenei. Staugus apsisprendimas. Apie kurį buvo tik kalbama gal keliais žodžiais (pakilusiu tonu)“ (Andrius, 15). Žinios neigimas, pyktis: „<...> pradžioj toks neigimas būna, nesąmonė, aš gal irgi nenoriu tada, tai kas čia per, kas čia. Nu toks visas svarstymas.“ (Eglė, 1). Tiką sužinojus žinią, sesuo Dovilė buvo taip sukrėsta, kad pasirinko užgniaužti jausmus: „<...> pirma mintis, kuri tam kontekste kilo, tai Dovile, dabar susiimi savo emocijas ir dabar išbūni su jos reikalais. <...> Ir aš bandau va toj situacijoje būt apie ją <...> nes man absoliučiai netikėta buvo. Mes niekada gyvenime apie tai nekalbėjom. Sakau, aš kėliau tokį klausimą.“ (Dovilė, 6, 7).

3.1.3 Skausmas ir liūdesys

Apie skausmą bendruomenės nariui pasitraukus kalbėjo visi septyni tyrimo dalyviai. Šios emocijos atsikartoja skirtingose pasakojimo vietose, skirtingomis raiškos formomis, apjungia patyrimus. Liūdesys taip pat lydėjusi emocija, kaip plonos gijos persismelkia pasakojimuose.

Šeši iš septynių tyrimo dalyvių jautėsi išduoti. „Nes sakau, tai yra labai artimas, žinai, žmogus, nu labai artima draugė, žinai. Ir atrodo tikrai apie viską kalbėjom <...> Jinai įvardino dalykus, kodėl. Tai niekaip nebuvo susiję vat su tuo kitu santykiu (graudus balsas), su su tuo vyru. Bet nu vat bet tiesiog su mūsų bendruomenės gyvenimu. Kad tiesiog žmogus nebegali daugiau taip gyventi.“ (Dovilė, 8), jai buvo atskleistos ne visos priežastys, jautėsi išduota: „Atrodo žinai, am, nu toks žinai, irgi truputėlį vat, apie ką tada tas santykis? Apie ką tada tas nu bendravimas?“ (Dovilė, 8). Labai skaudi patirtis, kad išdavė ir tikėjimą, ne tik dvasininko pareigas: „jis kalba apie visatos principus, energijas kažkokias <...> Tai va šitas įvykis man tikrai labai skaudus. Labai. Nes (nusičiaudi ir atsiriaugėja lengvai), atsiprašau, nes vienas dalykas, tai tikrai labai asmeniškai ir artimai mane liečia“ (Jonas, 4). Sunku įsivardinti, kad stipriai palietė išėjimas: „Nu tai va, tai kai jis išėjo, tai tada, nu, kažkaip buvo tokių gal ir asmeninių biškį aš taip ieškojau įvardinimo.. kad... Nu gal kaip vat tarsi išduotas sutuoktinis, kažkoks tai toks <...> bet tas vat kažkaip, asmeniškiau gal palietė, ne tik kai vat kaip bendrai bažnyčioj, kad gaila, kad kunigai išeina, ar ten ką“ (Tomas, 11, 14). Buvo ir pavydo jausmo po išdavystės: „Pradėjau galvot, aš čia gal pavyzdžiu, žinai. Nu čia mūsų vat santykis toks kažkaip, nu, tarsi mes čia taip nutolom viena nuo kitos, kažkaip, ir panašiai. Bet tai gal aš čia pavydžiu?“ (Dovilė, 4).

Visi tyrimo dalyviai dalinasi apie tai, kad pasitraukimo laikotarpis buvo sunkus, skausmingas. „Tai kažkaip.. (pauzė) Mm.. Nu tai man sunku buvo. Ir yra, iš tikrųjų <...> bet aš negaliu, man tiesiog byra ašaros, aš tiesiog jo, negaliu, žinai, su su su tuo negaliu susivaldyt (susijuokia ir graudinasi), nors

ir kažkaip labai noriu <...> Ir aš balsu pradėjau nu raudot iš to, kaip nu (susigraudina, sucypia balsu graudžiai) ... nu tiesiog negali, nu tiesiog ne nega negalėjau, žinai, kitaip (užkimusiu graudžiu balsu). Ir.. Tada kažkaip iš iš išėjau, žinai, pa pa palikau kiek įmanoma nedramatiškiau (nusijuokia)“ (Dovilė, 1, 7, 10), „asmeniškai jį pamatęs supratau, kad nu vat bus didelė mums pagalba mūsų bendruomenėj. Jis tikrai turi tą pašaukimą, jis tikrai jame yra apdovanotas <...> turime ir leisti, ir jeigu tai yra ne.. išbandymas arba tikrai kitas kelias, tai nedrausti, o leisti kaip tik žmonėms save išbandyti.“ (Andrius, 9), „Paskui būna toks fakto priėmimas, bet jis ateina su skausmu ir liūdesiu ir paskui tada nu, susitaikai su tuo, išgedi.“ (Eglė, 1), „Galvoju, Dieve, Dieve, nu kaip, kaip taip ane, žmog.. Tarsi žmogui akys užrištos. Va dabar tai aš nesa.. net nemoku įvardinti, koks tai yra jausmas, tai kažkaip.. Paleidau. Paleidau tą visą situaciją.“ (Lina, 11). Sunku ir dėl visuomenės reakcijos: „skaudu, kad paskui iš to padaroma, nu, priskaldomas, iš esmės, vežimas (įkvepia giliau) iš malkos <...> Jis buvo tik blogas tada spaudoj, nors aš jį nu, sakau, mes santykio neturėjom, ir man ne viskas patiko, ką jis darė, ane, ir aš kai kur galėjau jį ten kritikuot, dar galėjom susipykt, bet nu jis buvo žiauriai proting.. ir yra. Jis yra žiauriai protingas žmogus ir jis tikrai padarė daugiau gerų dalykų.“ (Tomas, 3). Persipynusios emocijos, nuostaba, pasipiktinimas, liūdesys ir skausmas: „man sunku įsivaizduot, iš tikro, man labai sunku įsivaizduot, kaip jis iš tikrųjų tiek daug meldėsis, tiek daug (atsiduso) tiek daug tikėjęs. Pasitikėjęs, iš tikrųjų, Dievu, kaip kaip iš viso galima taip padaryt, man tas yra nesuvokiama. Tai vat. Ir nusišukt. Nežinau..“ (Jonas, 17).

Šeši iš septynių tyrimo dalyvių kalba, kad pasitraukimo laikotarpis atnešė daug liūdesio. „buvo turbūt keli mėnesiai, tai toks vaikštai nei gyvas, nei miręs. Nebematai to džiaugsmo, nebematai to.. Nes tas žmogus buvo brangus, su tuo žmogum keliavai tą kelionę, dalinaisi viskuo. <...> liūdesys buvo lygiai tas pats vat, tas toks nu laidotuvių jausmas, mirties jausmas.“ (Eglė, 3, 14), „Yra pavojus tai atsitikti, eiti į liūdesį, kokį nusiminimą.“ (Andrius, 19), „Ir ir tada. Mm.. buvo tokia situacija, kad.. (liūdnas balso tonas)“ (Dovilė, 4), „prisimenu, kad ir kalbėdavomės arba bandydavom pasikalbėt, reiškia.. Kažkaip.. (liūdnu mąsliu tonu) <...> pradžioj jo, buvo toks nusiminimas ir toks jo truputį nuliūdimas“ (Tomas, 8, 16). Jaučiamas apmaudas ir sielvartas: „Jaučiuosi.. Nu aišku, kai kuriais atvejais yra toks nu sielvartas <...> apmaudu, kad galvoju, nu vat vis tiek daug, atrodo, ir meldžiausi“ (Lina, 4, 10). Gailestis, nes galėjo būti geru kunigu: „<...> tai tas būdavo kažkaip labai, erm.. jautr.. nu kaip, labai gal irgi nereik čia sakyti, bet nu, gaila, sakykim taip. Ne tai, kad labai jautru, bet gaila. Nu, nu va, maždaug, galėtų būt geras kunigas.“ (Tomas, 7), bet tuo pačiu ir liūdna, kad nebedirbs toje pačioje srityje kartu. Šalia liūdesio atsiranda ir tuštuma: „Turbūt jo, praėjimas tų pačių etapų, liūdesio, tokio kažkokio praradimo, tokios tuštumos jausmo gal viduje.“ (Eglė, 2). Vienu atveju buvo daugiau palengvėjimo pasitraukus: „ir tada

aš kažkaip lauk.. Nu, (nusijuokia) irgi reikia prisipažinti, buvo ramiau bendruomenėje, kai jo nebuvo.“ (Ignas, 8).

Keturi iš septynių tyrimo dalyviai sulygino pasitraukimą su jausmu, lyg išgyventų traumuojančius įvykius. *„Tada ką aš išgyvenau, iš tikrųjų tai buvo turbūt panašiai kaip numiršta žmogus. <...> Nu tai praktiškai sakau, kaip yra kaip šeimos nario praradimas, realiai“ (Eglė, 1, 3), „Mirties atveju, gal kokio jauno žmogaus, ir žmonės vėl klausia, kodėl Dievas paėmė tą. Ir labai dažnai klausia. Ir tada tam kodėl pradedi ieškoti priežasčių.“ (Andrius, 20) netiesiogiai sulygina su mirtimi išėjimą. Sunkus vidinis išgyvenimas: „Tai vat man čia buvo tokie momentai, kur kažkaip nu sulūžo ir man pačiai“ (Dovilė, 8). Po pasitraukimo vienuolė buvo paprašyta pakviesti naujų narių į vienuolyną, jos mintys: „man palyginimas toj situacijoje su mamos išciom, žinai. Kur atrodo, tu ką tik netekai vaikelio ir ir, žinai, tai kad netekai, tai va, naujo reikia, naujo, žinai, reikia čia kažkokio.“ (Dovilė, 12). Praradimą išgyvena sunkiau, nes tėtis paliko vaikystėje, dar labiau apsunkintas išsiskyrimas: „Ir man tas va praradimas, vat, nu lygiai taip pat bendruomenės nario, ar ne, tas pats nu vat apleidimo, išėjimo, ar ne, toks nu jausmas.“ (Eglė, 12). Vienuolis Ignas sulygina su moters nėštumo nutraukimu.*

Dvi vienuolės išgyveno traumuojančio įvykio pasekmes kūniškai. *„Aš.. Taip užrakinau savo tą patirtį, <...> pirmą dieną dar nu vat tada tuo metu galėjau verkti. Tada sekančią dieną ryte dar galėjau verkti ir po to viskas. Ta prasme, kad aš ne.. Nu ta prasme, kad toks nevaldomai, kur nebegali suturėt. <...> aš tarsi nėra jokių emocijų, bet aš atsikeliu ryte, visa apsiverkusi. <...> aš miegodama, kūnas atsileidžia kai aš miegu. Tada verkiu. <...> Ir po to užsidariau ir užsidariau.“ (Dovilė, 9), „Naktim nemiegi, miegas trinka, sveikata trinka, automatiškai pradedi sirgti, dažnai. Nu va ir ir su tuo vat kažkaip gyvenau, o kaip aš gyvenau, aš dabar jau nelabai įsivaizduoju“ (Eglė, 7), Dovilės emocijų užgniaužimas užsitęsė: „<...> ilginiui vat kas įvyko, aš labai stipriai atsiribojau nuo savo kūno, nuo savo emocijų, žinai, ir.. Ir kas mane labai išgąsdino, ką aš ne per seniausiai atpažinau, kad aš nejaučiu savo kūno. Ta prasme, kad nu vat aš galiu liesti vat savo kūną, ir aš nejaučiu, kad aš liečiu savo kūną. Atrodo, kad vat pliušinį kažokį daiktą, žinai, lieti. Nu vat nėra kažkokio kontakto.“ (Dovilė, 25). „Man buvo taip sunku klausytis to, kaip kūniškai išgyveno išsiskyrimą, galvojau, ką, nejaugi negalėjo kreiptis pagalbos? Ir supratau, kad išties buvo sunku, kai įsigilinau į pasakojimą... Ir dar, palietė, nes pasirodo, ir pati labai kūniškai išgyvenu sunkias emocijas. Kad ir rašant magistrą, daug kartų jau sirgau, kažin, kas laukia paskutinėmis savaitėmis..“ (tyrėjos dienoraštis).*

3.1.4 Pyktis ir kaltinimai

Visi tyrimo dalyviai tiesiogiai ar netiesiogiai išreiškė pyktį. Vienais atvejais ant pasitraukusio nario, kitais atvejais ant Dievo, ant savęs, bendruomenės, visuomenės, kitaip tariant, pyktis buvo daugiakryptis.

Kai kuriais atvejais buvo sunku įsivardinti pyktį. „*Net nežinau. Aš net nežinau, aš nieko nejaučiu. Man tas skausmas praėjo, man atrodo ir pyktis praėjo ir jeigu jis paskambintų ir norėtų susitikt, aš, aišku, susitikčiau. Ir nežinau, kaip būtų, gal kažkaip daug kas pasikeistų, bet aš dabar nu nejaučiu jo atžvilgiu nieko (iškvepia). Nei gero, nei blogo.*“ (Jonas, 14) ir netrukus po šio pasisakymo atreagavau, kad tas žmogus buvo ir yra, turbūt, didelis tikėjimo pavyzdys, kun. Jonas rūsčiu ir išraiškingu tonu atliepia: „*Ta prasme yra, nesupratau, kodėl yra?*“ (Jonas, 15), per interviu jaučiasi, kad vis dar pyksta ant pasitraukusio dvasininko. Kitais atvejais įsivardino, kad pyksta: „*Turbūt, manyje buvo ir skausmas, ir pykčio labai daug. Pykčio kaip kokiam išdavikui, aš pykau, kaip ant išdaviko. Žmogus, kuris man... per kurį, turbūt, man Dievas tikrai daug davė (išdejuoja), vat pasiėlgė šitaip. Aš tai išgyvenau, manau, kai aš atsisuku atgal, kaip išdavystę, pirmiausia. Ir aš nenorėjau jo matyt. Ir, tiesą sakant, ir dabar nenoriu.*“ (Jonas, 10).

Pyktis ant pasitraukusio asmens buvo išreikštas visų tyrimo dalyvių kalboje. „*Visur aplink neteisybės, bet abstraktu. Kas ta neteisybė? (tranko delnu per stalą) <...> Vadinas, jeigu aš nereikalinga, tai viską palieku (į stalą delnais švelniai daužo). Irgi po amžinų įžadų, ne ne metus ir ne du išbuvusi, ilgą laiko tarpą.*“ (Lina, 14, 16), „*Kitas dalykas, galvoju, tu man gali pasakyt (tylomis), ir tu nesak.. nu, tu renkies man nesakyt.*“ (Dovilė, 8), „*Kai tas žmogus pasitraukė, tuomet aš jaučiau pyktį. Ir visiškai kitaip reagavom <...> Tas žmogus viską psichologiškai aiškino, bet aš galvojau, bet kur tas Dievas? <...> kur tas Velykų slėpinys, kur mūsų bendra kalba <...> žmogiškai kalba apie nuovargį, <...> bet tas Dievas – jo nebėra. <...> Dievas jam nebelabai rūpi ir ir ir ir šitai mane papiktino. <...> viskas, atrodo, buvo veidmainystė, jeigu žmogus gali, nežinau, kaip beveik be Dievo arba be to matmens, sakyčiau, tikėjimo priimti, priimti sprendimą.*“ (Ignas, 19), jie sako: „*Ir toks va pasakymas, nu ir pasiuskit jūs čia visi, aš išeinu ir man nereikia, aš kitur rasiu gyvenimą.*“ (Andrius, 2), galima įžvelgti paties pykčio projekciją. Sesuo dalinasi, kad pati svarstė apie išėjimą, išėjusioji tai žinojo ir paliko anksčiau: „*Ir aš keldavau nu vat tokį klausimą, kartu man bendraujant, kalbant, žinojo ta sesuo apie mano (piktoku tonu) vat tokius kažkokius svarstymus, iššūkius.*“ (Dovilė, 5). Panašiai ir kita sesuo dalinasi, ji išėjo, o aš likau: „*Nes aš tą krizę išgyvenau ir kaip jina. Mes mes toj krizėj buvom kartu.*“ (Eglė, 7). Pyksta, kad nesikreipė

sunkiais gyvenimo etapais, liūdna dėl to: „*Jis nė karto nei (įtraukia nosį). Nei kai išsiskyrė su žmona, nei kai atsitiko ten vat tas... tolimas nuo tikėjimo, aš nežinau, kaip jis vyko ir kokių etapų ir kaip greitai. Jis nei karto man neskambino, neieškojo manęs, ar.. neturėjo poreikio su manim bendrauti.*“ (Jonas, 12).

Lengviau pykti ant netobulos bendruomenės nei ant pasitraukusio mylimo žmogaus: „*Aš neleidau sau ant Elzės pykt, žinai. Tai o vargeli, kaip aš leidau sau ant bendruomenės pykti. <...> Labai stipriai pykau ant bendruomenės <...> Tai vat po to sprogimo <...> buvo nulis reakcijos. Ta prasme, nieko neįvyko (su nuostaba). Toks vat tiesiog, žinai. Var*“ (Dovilė, 25, 9, 10). Pyktis ant Dievo. „*O kodėl Dievas tą leido? Kodėl leido, kad turėjo žmogus išeiti? Ar Dievui tai nerūpi? Taigi, taigi nu va, kaip Dievas į tai žiūri? Visi šitie klausimai. Kur yra Dievas, kai vat skauda man, kai skauda kitam? Kai skauda bendruomenei?*“ (Eglė, 11).

Pyktis ant pasauliečių reakcijų, veiksmų buvo išreikštas penkių pokalbių metu. „*labiau jausmai kyla dėl dėl nu, kokių nors va ten žurnalistų ar ar ar klykujančių bepročių, kurie ten, žodžiu, vėl pradės ten, nu.. Iškęs tipo į viešumą kažką.*“ (Tomas, 9). „*Nes daug kas labai turi pasiūlymų daug gražių ir pasiūlymų, ir receptų, kaip čia dabar galima būtų tą padėti taisyti. Tai..*“ (Andrius, 17). Pyktis, kai po išėjimo žiniasklaida teršia ne tik to išėjusio žmogaus vardą, bet ir visos bendruomenės: „*jie aiškinasi ten verslo, politinius santykius, bet vat būtinai <...> jeigu jinai žino, kad jis tikintis žmogus, tai jinai sako meluoja ir jis tikintis žmogus. Nežinau, subtilu. Mane tas erzina, ane, vat mane tas erzina, nes aš kažkaip sergu už tą tikėjimą. Nu sergu kaip už komandą, suprantat, ane.*“ (Tomas, 4) ir pasisako jausmus, ir jaučia poreikį patikslinti savo žodžius. „*Man kilo mintis, kad galbūt ir mane kaip tyrėją asocijuoja kaip žiniasklaidos asmenį, kuris irgi išneš žinutę apie Bažnyčią.*“ (tyrėjos dienoraštis). Pyktis, kai kiti bendruomenės nariai bando pažeisti autonomiškumą: „*būdavo ten skambina, tipo, tu jam pasakyk, kad ten, žinai.. Tai, žinai, sakau, tu pats jam ir pasakyk. Tu ką, telefono neturi?*“ (Tomas, 15). Pasitraukimo patirtis jausmiškai panaši į pasauliečių išsiskyrimus: „*apėmė šlykštus jausmas, aš pasakysiu. Aš galvojau, jeigu žmonės nejaučia to, kad jie skaudina savo tas kitas puses buvusias kalbėdami. <...> Tai galvoju, jeigu bus trečia, ketvirta istorija, jie vėl tą patį darys, ane? Ir tas mane labai liūdina.*“ (Jonas, 7).

Pyktį lydėjo ir kaltės jausmas. Kaltinimai aplinkybėms: „*čia aš negaliu vienareikšmiškai kažką kaltinti. Aš nenoriu taip daryt, nes be abejo, tuose dalykuose įprastai būna vienaip ar kitaip kalti abu <...> o apsimest, kad aš visiškai jos pusėj, irgi negaliu, tai būtų nesąžininga (pakuoja servetėles).*“ (Jonas, 3, 10), „*ir jeigu palieka bendruomenę, nu kas įvyko? Tai reiškia kažką bendruomenę padarė?*“ (Eglė,

10). Kaltinimai pasitraukusiems: „*pamąstyk, pagaliau, apie tuos savo tėvelius, kurie galbūt nu var*“ (Lina, 10), „*abu kunigai ypatingai stipriai smerkė tuos (atsidūsta), kurie turėjo nesantuokinių ryšių, tuos, kurie būdami kunigais arba vienuoliais vienaip arba kitaip įsimylėdavo arba bent anie įtardavo, kad jie įsimylėdavo. Labai labai smerkė tuos žmones ir net persekiojo. (geria vandenį) Ir, galiausiai, abu įsimylėjo. Galiausiai, abu išėjo ir patyrė vat tą vat.. Tai, ką jie smerkė, tą ir patyrė.*“ (Jonas, 2 p.). Patys jautėsi dalinai kalti dėl išėjimo. „*Šiuo metu jisai nėra laimingas <...> Ir.. Vat tada tas jausmas būna viduje, o ko mes, būdami šalia, ar ko.. nepadarėme.*“ (Andrius, 10), „*dar net ir save biškį kaltinau dėl viso to reikalo.*“ (Dovilė, 3).

3.1.5 Ar viską padariau, ką galėjau?

Kaltės jausmas atsiranda ir temoje, ar viską padariau, kad žmogus, kuris svarstė išeiti ar likti, pasiliktų. Tema, ar viską padariau, atsispindi visų tyrime dalyvavusių kalbose.

Bandymas padėti apsisprendime pokalbiais: „*Ir aš bandžiau ją įtikint visokiom priemonėm. Ir mes šnekėjomės dvi valandas, ir mano tas pokalbis pamačiau, kad fiasko, ryte pabundu, nu jau mano lūpos nuo herpio visos tokios storos ir man reikia važiuoti<...> Aišku, aš nu bandžiau įtik.. nu bandžiau įtikinti taip, kaip aš supratau, bet aš supratau, kad tai yra be šansų ir ir ir mes nemažai paskui bendravom ir manau matau ne tik ji, ne tik aš, bet ir kitos seserys, darė pastangas, kad kažkaip tai..*“ (Lina, 2, 9), „*Aš būdavo jei ten pasišnekėt, tai vos ne kaip dvasios tėvas, žinai, kuris nei visai nesu tas dvasios tėvas, bet nu vat iš to, turbūt, to, kad nu, nu gaila, kad vat žmogus išeina*“ (Tomas, 8), „*aš tau parašiau laišką, ir aš tau duosiu jį. Aš labai paisau tavo atsiprašymą, bet noriu, kad žinotum, kaip aš visą tai išgyvenau.*“ (Ignas, 4), „*Aš nenuteisiu <...> Tai absoliučiai netrukdo nu būt santykių, draugaut, bendraut, nu vat ieškot kažkokių tai būdų padėt, arba nepadėt*“ (Dovilė, 8). Pagalba darbais: „*Aš tikrai bandžiau ją tausoti, nes aš mačiau, jeigu aš to nedarysiu, jis tikrai perdegs <...> aš tą nemalonumą priėmiau, nes čia buvo kitas svoris*“ (Ignas, 2, 7), „*toks tikslas, kad čia vat tarsi čia ir dėl bendruomenės dabar taip reikia susiimt, čia biškį paamortizuot tą situaciją, čia kažkaip dėl Elzės, nu irgi kažkaip tame ryšyje būt*“ (Dovilė, 9). Nuogaštauojama, ar bendruomenė bus pasiruošusi viską padaryti, kad sugrįžusiai seseriai padėti, kad vėl neišeitų: „*Ar tikrai pajėgs, ar tikrai bendruomenė yra pasiruošus? Ar tikrai jeigu vėl bus krizė, ar ar bus ta pagalba? Ar mes gebėsime kažkaip nu..*“ (Eglė, 9).

Atsakomybės jausmas melstis už išėjusius: „*Toks nešimas gal maldoj daugiau tų, nu va tų, kurie palieka. Nes paskui va kažkaip kad nesijaustų atstumti, atmesti ir ir ir kažkaip tai nurašyti, ane?*“ (Lina,

4), „Neturiu noro jokio, neturiu jokio noro, tik neseniai pradėjau už jį melstis, tai čia dėkoju Dievui. (pučia nosį) <...> kai dar kartą pagalvoju apie tą galimai mirtiną nuodėmę ir apie tai, kad aš tarsi nusišalinau, man pasidarė kažkaip negražu, pasirodė (susijuokia kukliai). Ir aš galvoju, aš turiu už tą žmogų melstis, vistik, per jį Dievas mane pašaukė ir aš pradėjau melstis. Aš nieko ypatingo nejaučiu, galiu pasakyti, aš tiesiog meldžiuosi kiekvieną vakarą.“ (Jonas, 10, 13). Svarbu patvirtinti sau, kad elgiausi tinkamai santykių su juo, net kai buvo labai sunku išbūti, gauti pozityvų grįžtamąjį ryšį: „Man buvo didelė paguoda šitą išgirsti. Aha, tas pagrindas yra išsaugotas, ane, jis nesijaučia skriaudžiamas“ (Ignas, 2). Svarstymas, ar pakankamai prisidedu, kad turėtume pašaukimų pašvęstajam gyvenimui: „Kad ir pašaukimų mažiau, kartais mes bandome aiškinti, kad gal per mažai mes čia meldžiamės ar per mažai mes čia bandom kokių programų daryt pašaukimui, bet..“ (Andrius, 4).

3.2 Esu tarp palaikymo ir izoliacijos poreikio

Visi tyrime dalyvavę pašnekovai dalinosi patirtimis, kuriose buvo galima įžvelgti balansavimą tarp poreikio būti palaikytu, suprastu ir poreikio ginti savo ribas, atsitraukti. „Kaip mes toliau bandome išgyventi? Kaip jau minėjau, atskiri bendruomenės nariai bando palaikyti ryšį“ (Andrius, 2); „Išbūti tyloje kiek įmanoma, šitoje vietoje bet koks pasakytas žodis, įvardinimas ar teisinimas, ar ar prisidėjimas prie smerkimo, jis tiktai eskaluoja padėtį. Jis jis nieko neprisideda.“ (Andrius, 17). Vienu atveju norisi dalintis ir sulaukti palaikymo, kitomis aplinkybėmis saugiau yra užsidaryti ir pasilikti sunkius išgyvenimus sau arba nedideliam bendruomenės ratui.

3.2.1 Man reikia palaikymo

Susidūrus su sukrečiančia patirtimi, natūralu, kad žmogus ieško palaikymo. Palaikymo galima ieškoti bendruomenėje, už jos ribų ar su tuo pačiu žmogumi, kuris pasitraukė, taip pat atsiveria galimybė vėl atsigręžti į Dievą, patyrus sunkumus. „Tai kiek su kuriuo ryšį turim artimiau, iš bendruomenės narių, ar tai aš asmeniškai, ar kiti su tuo žmogumi, tai bando palaikyti ryšį, bando toje kitame pasirinkime būti šalia“ (Andrius, 1).

Šešių iš septynių tyrimo dalyvių kalboje galima išgirsti atvirą ar kiek pridengtą norą jaustis reikšmingu pasitraukusiam asmeniui. „kai susitinkam ir toliau mes kalbamės.. visuomet jis paliečia klausimą apie bendruomenę, apie kiekvieną bendruomenės narį. Pasakai, kad va tas jau mirė, tas ten kas naujų atėjo <...> iki dabar jis jau turi keturis vaikučius, jis prašė krikštyti juos, aš juos krikštijau“

(Andrius, 1), „Jinai manęs šį kartą paklausė, kaip aš gyvenu. Nes prieš tai kai būdavo susitikdavom, jinai manęs to net neklausdavo.“ (Dovilė, 14), „bendraudavom per video skambučius. Erm, daug ką jinai papasakodavo, galbūt ir mane paliesdavo tai, ką jinai dalindavosi iš savo patirties, iš savo kelionės. Aš papasakodavau mūsų kelionę“ (Eglė, 4), „Bet jo, nemirė žmogus, ir neužtrenkė durų, ir bendraujam, ir.. Liko tikintis, tai.“ (Tomas, 16), „su manim, kuris (nusijuokia) ir meilėje, ir tiesoje, ir nesutarime, ir taip toliau bendravom, bet tas ryšys liko liko šiltas.“ (Ignas, 11). Su pykčiu ant išėjusio, bet vis tiek norisi būti reikšmingu jo gyvenime: „nelabai noriu jo matyt, ir nu jis ne nesiveržia ten kad susitikt su manim (susijuokia)“ (Jonas, 5).

3.2.1.1 Kitame pasirinkime būti šalia

Visi septyni tyrimo dalyviai daug dalinosi apie ryšį su pasitraukusiu asmeniu. Jie stengėsi jam ar jai padėti, suprasti, bet tuo pačiu padėti ir sau išgedėti šį laiką bendraujant, patarnaujant, įprasminant kartu praleistą laiką susitikimais, pokalbiais.

Šeši iš septynių tyrimo dalyviai dalinasi apie tai, kad turėjo ryšį su pasitraukusiu žmogumi ir toliau nori jį tęsti. „Paskambinti, aplankyti, pabūti kartu“ (Andrius, 2), „Ir vis tiek noris būt santyki, vis tiek norisi bendraut, vis tiek rūpi.“ (Dovilė, 14), „Man buvo kažkaip paprasčiau dėl to, kad aš išeidavau, mes išeidavom kad ir į tą pačią santaką pasivaikščiot, mes susitikdavom, mes palaikėm tą ryšį“ (Eglė, 4), „Ir jis yra dalis mano gyvenimo, ir nu džiaugiuosi, kad, kad, kad, nu kad jį pažįstu“ (Ignas, 19). Iš pradžių sunku pasakyti, kad tai reikšmingas žmogus jo gyvenime: „mus šiaip visi labai dideliais draugais laikė, bet mano požiūriu nebuvo mes labai dideli draugai su juo“ (Tomas, 10), vėliau pasakoja, kad kartu leidžia laiką, turi daug vienijančių dalykų ir kad išėjimas buvo lyg sutuoktinio išdavystė. Noras palaikyti ryšį, bet be atsako: „Neatsakinėjo į skambučius jokių, nu į žinutes kartais ten dar atsakydavo kažką taip, bet savo stilių taip, labai nu formaliai“ (Tomas, 5), „bet mes per tuos metus jau mažiau bendravom, nu karts nuo karto, ten dar.“ (Lina, 9).

Noras neteisti, bet palaikyti: „Bet gilumoj širdy išlieka noras susitaikyti, nes nei vienas nesam šventas. <...> viduje aš nusprendžiau, kad nu tai yra išbandymas ir jį reikės palaikyti, ane, čia neuždrausi nieko ten susitikinėti ir panašiai“ (Andrius, 5, 9), „Nepaisant nieko, kas čia įvyko, aš vis tiek liksiu santyki su tuo žmogumi“ (Dovilė, 9), „Kad aš galiu su ja toliau bendraut. Koks skirtumas, ar jinai sesuo, ar ne? Jinai man liks nu žmogus, su kuriuo realiai mes studijas kartu pradėjom.“ (Eglė, 8).

Labai katalikiška yra padėti, net ir nusidėjėliams. Apie tai kalbėjo ir tyrimo dalyviai, šeši iš septynių dalinasi, kad turi norą padėti su iškilusiais gyvenimo iššūkiais, parodyti rūpestį: „*žmogus santuoką sukūrė ir ir jau ir buvo didelė krizė santuokoje. <...> ir jiems padėjo vėl vienas kitą pamilti, surasti*“ (Andrius, 3), „*Aš ją vis pakonsultuodavau, padėdavau ir kažkaip bandžiau palaikyti visa ką. Bet paskui man būnant Romoj, nu, trūko.*“ (Lina, 8), „*tada pasižiūrėjau, kiek ten internetas straipsnių traukė, kur aš buvau, pasižiūrėjau, nu susivedžiau į paiešką, kas ten parašyta, apie ką. Ir tada, man atrodo, nežinau, ar aš jam skambinau, nežinau, gal neskambinau, nu bet žinutę parašiau, kad ten stiprybės, kažkaip ten, meldžiuosi ir nu vat ir tiek, ir viskas.*“ (Tomas, 6), „*mačiau po šito dalyko, kai jis ligoninėj gulėjo. Aš jį aplankiau.*“ (Jonas, 5), vėliau tęsia: „*Taip, rūpi, rūpi, rūpi. Ir jeigu jis panorėtų, aš susitikčiau, aišku, su juo. Bet jis niekada neišreiškė tokio noro, netgi jeigu tą vienintelį kartą, kada aš sutikau*“ (Jonas, 11). Skaudu, jeigu atstumia: „*Tai kažkaip toj situacijoje irgi man taip aišku pasidarė, kad manęs nėra šitoj šitam santyky kol kas.*“ (Dovilė, 15). Sau padedu palaikydamas ryšį su pasitraukusiu: „*Bet kas guodžia, kad nu mes paskui su ta seserimi susiskambindavom, mes bendraudavom.*“ (Eglė, 3).

3.2.1.2 Santykis su likusia bendruomene

Vienam nariui pasitraukus, dar lieka bendruomenė, į kurią galima remtis. Bendruomenė kunigams ir vienuoliams bei vienuolėms kiek skiriasi. Subjektyviai žvelgiant, vienuolinėse bendruomenėse bendrumas išgyvenamas glaudžiau. Kaip viena tyrimo dalyvė dalinosi, vienybė bendruomenėse yra ir privalumas, ir trūkumas. „*Bet vienybėje gyventi yra rizika, būtent dėl tų palikimų. Jeigu, pavyzdžiui, sesuo išeina, ta vienybė ji tave padaro labiau pažeidžiamu. Tu labiau pamilsti, tu leidi sau pamilti. Tu neatsiriboji <...> Skausmas gali būt didesnis, jeigu išeis ta sesuo. Bet be vienybės Bažnyčioje pašaukimų nebus.*“ (Eglė, 16). Gali būti ir taip, kad bendruomenė po pasitraukimo būna sutrikusi, nepadedanti. Apie santykio su bendruomene (kunigų ar vienuolių) reikšmę kalba šeši iš septynių tyrimo dalyviai.

Po pasitraukimo vieni kitus bendruomenėje palaiko kalbėdamiesi: „*Toj pačioj bendruomenėj, kur esu, mes visi esam paliesti tos netekties šoko. Vienas kitą labiau palaikyti arba vien tas, kad susirinkus kaip mes jaučiamės, kai va netekom to nario. Kaip tą išgyvenam, kiekvienam pasidalinti, kad vienas kitą palaikytume.*“ (Andrius, 14), „*Bet aš gal mažiau asmeniškai išgyvenau, bet, am, bet gal dėl to, kad mes kartu su bendruomene iškraujavom. Kad aš jau galėjau dalintis su seserimis. Aš jau nebuvo viena palikta.*“ (Eglė, 11), ypatingai po konfliktų jaučia poreikį kalbėtis „*tokio išklauso ir susikalbėjimo.*“

(Lina, 17). Jaučia ryšį su kitais kunigais, ypač tuomet, kai iškyla kokie nors skandalai: „*jaučiu tą nu tokią bendrystę tarp kunigų, <...> nu kažkoks toks bendras jausmas yra.*“ (Tomas, 3).

Nutinka ir taip, kad bendruomenė būna nepalaikanti: „*Nu aš netikiu, kad Dievas nori, kad aš gyvenčiau va tokioj aplinkoj*“ (Dovilė, 5), „*Ir visa bendruomenė jau pranašauja, kad išeisiu ir aš. Greičiausia, aš to neatlaikysiu.*“ (Eglė, 3). Sesuo Dovilė susijaudinusi dalinasi, kad nesulaukė iš bendruomenės palaikymo, kad buvo nuvertinti jos išgyvenimai: „*Nu.. (pauzė) sako, aš tai nepergyvenu. <...> ir į mane taip rodo. Nu vat jeigu tu išeitum, vat Elzė, žinai, išėjo. (drebančiu balsu) Nu mes neturėjom kažkokio tokio nu labai artimo santykio ir kažkaip nu.. Nieko tame, žinai, jautraus ir ypatingo, žinai.*“ (Dovilė, 11). Bendruomenėse seserys labai skirtingos: „*Jeigu atvirai, taip ranką prie širdies pridėjus, va taip šiandien galėčiau pasakyti, nu turbūt nei vienos aš nesirinkčiau gyvent kartu.*“ (Eglė, 14).

Rūpi bendruomenė, net jei ir manęs nepalaikė: „*Irgi mačiau ir bendruomenės visą dramą, kiekvienos sesers dramą. <...> Bet bendruomenė nepasakyčiau, kad iki šiol pilnai yra atsistačiusi po to.*“ (Eglė, 2), „*kažkas reaguoja taip, kad nu tu čia savo dalykus pati tvarkykis, žinai. Atvirai taip ir pasako. Bet kažkas kitaip reaguoja. Kažkas, žinai, išgirsta, kažkas, žinai, priima. Ir kas vyksta, kad po truputį kitos pradeda atsiverti. Kad o aš su tuo pačiu susiduriu. Kad o man irgi labai trūksta. Arba, žinai, o man tas labai sunku.*“ (Dovilė, 26), sesers pasidalinimas poreikiais su bendruomene, padėjo jai sulaukti palaikymo ir iš kitų narių. Bendruomenę palaiko, rūpinasi jos orumu: „*Ne, nu tai kai kažkas pasirodo apie Bažnyčią, mane šiaip liečia asmeniškai, nes nu man nenusispjaut ant Bažnyčios.*“ (Tomas, 4), „*ištikimybė nėra tikrai reikalinga su savim ar su Dievu, bet ištikimybė yra tarsi tinklas. Reikia turėti apsaugos tinklą gyvenime <...> mano geri draugai manęs neatitraukia nuo bendruomenės, bet aš su jais susitinku ir po to aš grįžtu ištikimesnis savo misijai, savo pareigai*“ (Ignas, 17).

3.2.1.3 Ryšys su Dievu padeda ištverti

Kaip jau buvo aptarta anksčiau, tikėjimas yra didelis resursas dvasininkams, todėl ryšys su Dievu atsispindi ir pašnekovų pasidalinimuose. Apie tai, kaip malda padeda išbūti su sunkumais nariui pasitraukus, kalba keturi tyrimo dalyviai. „*Man asmeniškai Dievas buvo gailėstingas, jeigu ne, aš nežinau, galbūt tikrai būčiau išėjus kaip ir tai seserys tikėjosi <...> Ir plius aš jau turėjau tą dar gilesnės Dievo patirties. <...> gilus atsivertimas, kada aš gavau atsakymus, kas yra kančia. Kur yra Dievas ir kaip jis žiūri.*“ (Eglė, 6, 11). Apie susidūrimą su antro artimo žmogaus išėjimu, Eglė dalinasi: „*man*

asmeniškai šiek tiek buvo lengviau, dėl to, kad aš pati buvau atradus jau skausmo, kančios prasmę. Ir aš buvau jau susidėjęs tam tikrus pagrindus, kurie man labai labai padėjo tikėjime.“ (Eglė, 2). Kunigas Andrius reflektuoja apie savo netobulumą, atlieka mažą sąžinės sąskaitą, kuri yra ryšio su Dievu dalis: „Kurie pasilikom, nereiškia, kad mes esam šventesni, geresni, labiau dieviškesni, mes tie patys žmonės esame. <...> Man labai patinka popiežiaus Pranciškaus pasakymas, kai jis apsilankė kalėjime. <...> o kodėl ne aš čia, o jie čia? (lėtai šiuos žodžius sako). Juk ir aš čia galėjau atsidurti. Kad yra ir mumyse kiekviename žmogiškumo, silpnumo, klaidos, nuodėmės yra, kuri gali būti priežastis.“ (Andrius, 5) ir toliau tęsia apie pasitraukimą kaip pagalbą šiai refleksijai, sąžinės sužaditimui: „Žmogaus pasitraukimas yra pagalba ir mums patiems, <...> paklausti savęs, o kaip aš gyvenu, kokie mano troškimai, ką aš darau, koks mano pavyzdys ir.. Am.. Nenoras tada teisti kito, nes visi toj pačioj valtyj sėdim. (Andrius, 6). Ryšys su Dievu teikia vilties, kad bus išklaustytos maldos: „aš dabar vat neseniai pradėjau už jį melstis. <...> man tai panašu į mirtiną nuodėmę ir aš tikrai bijau dėl to“ (Jonas, 5), „meldžiuosi dabar nu, žinai, už jį, kad nebūt smūgio“ (Lina, 3).

3.2.2 Nesaugu atsiverti, bijau tapti pažeidžiamu

Kai iš bendruomenės pasitraukia žmogus, būna ištis skaudu ir norisi ne tik gauti palaikymo, bet ir save apsaugoti nuo bet ko, kas galėtų šiuo emociškai sunkiu laiku pažeisti. Iš tyrimo dalyvių išgirdau daug noro apsisaugoti, pirmiausiai nuo manęs kaip pasaulietės tyrėjos.

Penki iš septynių tyrimo dalyvių rodė neverbalinius ir verbalinius ženklus, kad ne iki galo pasitiki manimi kaip tyrėja, tačiau vis tiek rodo motyvaciją pasidalinti patirtimi. Kunigas Tomas nuo pat kvietimo dalyvauti tyrime tvirtai atsakė taip, tačiau tuo pačiu išreiškė ir pykčio, pavyzdžiui, tariantis laiką pirmojo telefoninio pokalbio metu susierzino dėl to, kad paprašiau pavėlinti pusvalandžiu laiką, kol dar tik tarėmės laiką, „tai jau nebegalit“, kėlė savas sąlygas, kvietė ateiti į Šv. Mišias prieš pokalbį, „jausmiškai man atrodė, kad tarsi tikrinasi, kiek aš katalikiška“ (tyrėjos dienoraštis). Prieš pradėdant pokalbį daug klausinėjo apie mane pačią, jčiau šaltumą ir abejingumą susitikus. Pradžioje pokalbio lyg tikrinosi, kiek galima manimi kaip pasauliete pasitikėti, jčiau šaltumą, kuris pokalbio eigoje nyko. Aptakiai ir nutolusiai, tarsi be jausmų, monotonišku balso tonu pradžioje kalbėjo: „Erm, ir.. Turbūt tuo klausimu nelabai daug galėčiau papasakot <...> jis išėjo, bet nežinau, kiek aš čia galėčiau jūsų tyrimui padėt, nes taip labai asmeniško santykio mes neturėjom <...> asmeniškai kad va su juo išsiskyrimas, tai taip sakant, tą tuo aspektu tai beveik, turbūt, nieko aš ir ne nejaučiau“ (Tomas, 1), toliau tęsia: „Tai čia nežinau, ar jūsų tema,“ (Tomas, 4) kai atreaguojau apie tai, kad palietė asmeniškai žinios apie išėinančius kunigus,

kai apie juos negražiai žiniasklaida rašo. Pirmasis susitikimas su kunigu Andriumi atrodė kiek kitoks, šiltesnis, tačiau vos pradėdamas pasidalinimą, jis pasitiksina apie temą ir man sako: „*Jo, turbūt imsiu ne tokiu galvoju, kokios mintys bėgiojo kaip jaučiau, kad aš ateisiu čia, tai..*“ (Andrius, 1), galimai nesijaučia taip saugiai dalintis iš pat pradžių. Apie tai, kad pasitraukęs gali būti ir laimingas, man kaip tyrėjai sako žodžius, ką būtų įprasta išgirsti iš kunigo: „*Ir jeigu tai įvyks, ir čia nėra ko nei pykti, nei galvoti apie nuoskaudas, duok Dieve.*“ (Andrius, 2). Kunigas Jonas dalinasi palaipsniui vis atviriau, tačiau viso pokalbio metu jaučiamas griežtas tonas, vis įsiterpia: „*Ta prasme? <...> Kaip suprast? <...> Nu taip*“ (Jonas, 10), subjektyviai pajutau, kad „jam sunku dalintis, norisi gintis tarsi nuo manęs, bet ir tuo pačiu norisi megzti dialogą, padėti kaip studentei ar apskritai mokslinė prasme, o gal norisi megzti dialogą tarp teologijos ir psichologijos“ (tyrėjos dienoraštis), susitikime išbuvo visą sutartą laiką, net kai pabaigoje mano klausimai ir erzino ar net pykdė. Sesuo Dovilė pradžioje pokalbio jau kalbant apie išėjimus tarsi persimainė: „*Aha, tai.. Jo.. Tai kažkaip gal (taisosi kėdėje).. Am..*“ (Dovilė, 1), galimai nejauku pradžioje dalintis šia tema, nors ir prieš tai turėjome lengvų pokalbių kelis, atrodo, įsijaukinom abi kalbėjime, gan drąsiai kalbėjo iki tol. Man užklausus, kaip reaguoja į pasitraukimą su kitu žmogumi, Dovilės reakcija: „*Geras, net smegenys dabar trumpina (nusišypso), jo.. Am..*“ (Dovilė, 17), „man atrodo ji taip gynybiškai tuo metu sureagavo, tarsi užkabinau labai sunkią tiesą, kurią sunku man pasakyti, o gal ir pačiai įsivardinti“ (tyrėjos dienoraštis). Brolis Ignas pasirenka kalbėti apie išėjimo atvejį, kuris iki galo išsiaiškintas, su savotiška laiminga pabaiga, ir tik užsimena apie kitą, kuris sukėlė daug pykčio: „*suprantu, kad mano, mano liūdėjimas su Matu yra gal truputį išskirtinis, nes nes aš galiu ramiai apie tai kalbėti, kaip ir ieško, bet nėra neapykantos <...> arba nuoskaudos ir nėra, nėra, tai yra, truputį nepaprasta, nedažna situacija.*“ (Ignas, 19). Vienuolis perpasakoja meninio filmo ištrauką, kuri labai sužavėjo, kaip po pasidalinimo apie dvejones, tie kunigai sulaukė pagalbos iš aplinkinių: „*vienuoliai išdrįso sakyti savo silpnumą, savo abejones. Gal mes pasitrauksim?*“ (Ignas, 17), tuo tarsi išdrįso kalbėti ir su manimi kaip su pasauliete apie savo, bendruomenės problemas.

Tyrimo dalyvių kalboje galima įžvelgti norą apsisaugoti ir bendrai nuo pasauliečių, jų šnekų, pasiteiravimų, net nurodymų, ką turėtų daryti jiems pasitraukus, norisi laikytis atokiau. „*Labai skaudina kitų žmonių aplinkoje esančių kalbos, šnekos, klausimai. <...> Viduje tada jau yra sunku, nes nesinori aiškinti, nesinori tai kaip savo šeimos tų problemų kažkur kelti. Tai, tie klausimai aplinkinių visuomet būna labai jaučiuosi nemaloniai. Ir nenori nesinori pasakoti ir kalbėtis. Va arba, kai kurie bando užuojautą sakyti, nu kaip turbūt jum sunku dabar. Mane asmeniškai tas dar labiau nuteikia neigiamai. Sunku nesunku, tai yra mūsų šeimos, mūsų bendruomenės atvejis ir ir žinoma, kad nelengva, bet*

paklausimas nepalengvina.“ (Andrius, 12, 13). Yra noras apsisaugoti ir nuo nurodymų, ką turėtų daryti. „*Tie dalykai, kur bando suvaldyt situaciją, įtraukdami ir mus kaip bendruomenės narius. Kad ir mes dar kažką turėtume daryti, kalbėti, uždrausti, neleisti, įvardinti dalykus tam žmogui. Tai.. Tuo metu nėra pats lengviausias momentas vis girdėti.. Išgir.. Ir.. Žmonių galvojimas, kad jie maždaug dar supranta, ką čia reiktų padaryti, kad įvyktų kitaip.*“ (Andrius, 16). Norisi nesidalinti, apsisaugoti nuo galimų išorės grėsmių. „*Ir su žmonėmis aš daugiausia kiek prisimenu išlaikau, kiek įmanoma, tylą. Tai, ką sako, pritariu, kad taip, skauda, taip, paslaptis.*“ (Andrius, 18), Noras po pasitraukimo saugoti save ir kitą brangų žmogų. „*Aš žinojau, kad jinai kalbės apie tai, koks yra jis blogas ir kokia jinai gera. Nu, aš žinojau ir aš nesusitikau.*“ (Jonas, 9). Nesaugumas jaučiamas ir iš pasauliečių luomo sugrįžusiai sesei, likusi sesuo jaučiasi abejojanti, nesaugi, baimė vėl prarasti, norisi apsisaugoti, atsiranda atsargumo: „*klausimai, ar tikrai aš galiu leisti į tokį labai vėl artimą santykį, tokia kaip ir truputį baimė, kad nu vėl bus tas pats, ar ne, kad aš prarasiu.*“ (Eglė, 10).

3.2.3 Ginu savo vertybes

Tyrimo dalyvių nesaugumas, noras izoliuotis, atsargumas, pyktis pasireiškia ir noru ginti savo bei visuotinės Bažnyčios vertybes, tikėjimą, gerą dvasininko vardą. Kitaip tariant, ginti ir savo identitetą, savo pasirinkimus. Apie tai kalba šeši iš septynių tyrimo dalyvių.

Apie kai kuriuos pasitraukimus galvoja teigiamai, nes žmonės teršė dvasininko vardą. „*Ne tik tai, kad žmogus pats apsisprendė ir išėjo, bet yra ir atleidimai dėl tam tikro žmogaus gyvenimo būdo, kuris gali papiktinti ir ir bendruomenę, ir visuomenę.*“ (Andrius, 4), „*Dėl vieno kunigo <...> išėjimo aš labai džiaugiasi (atsikrenkščia). <...> jam suteikta teisė ir jis jau susituokė. Tai.. Linkiu jam tikrai laimingai gyvent <...> du tokie buvo, dėl ko aš džiaugiasi, kad jie išėjo (susijuokia). Nes tai buvo labai griežtų nuostatų kunigai, (giliai atsiduso), labai teisdavo kitus, yra iš tikrųjų daug žmonių, aš galiu sakyti, atbaidę nuo tikėjimo, atstūmę nuo tikėjimo, (giliai atsidūsta), tai mano galva, jų išėjimas iš kunigystės ir išėjimas iš vienuolystės yra tiesiog dovana.*“ (Jonas, 1), „*Kai ką jeigu žinai, nelabai gero, tai pasakytum, tai ačiū Dievui, kad šitas išėjo. Tegu jis čia tik eina ir ne.. Nu, negadina žmonėm tikėjimo ir ir Bažnyčios vardo.*“ (Tomas, 14), „*Ir būtent ji metė vienuolyną rekolekcijų metu. Pasakė, kad ale jai taip sušvietė, kad kad katalikų Bažnyčia yra nesąmonė. Ir kad, nu žodžiu, kad tu gali būti su Jėzumi ir ir ten, kad ji ir kitaip, nu žodžiu, ten bet pavienis, čia jokios Bažnyčios nereikia, va ir ir nu va, ir panašūs jos tokie įsitikinimai.*“ (Lina, 9).

Noras apginti išėjusį nuo išorės grėsmių. „Aš noriu suprasti, kaip yra iš tikrųjų. Nes jeigu tai yra netiesa, tai aš irgi noriu reaguoti kažkaip į tai, kad ant tavęs neitų tokia informacija, jeigu tai nėra tiesa“ (Dovilė, 18), „O dar aplinka irgi nepadeda dar dažniausiai. Ji linkusi teisti, įvardinti, skleisti tam tikras žinias, kurios kartais net netikros apie tą asmenį.“ (Andrius, 16).

Po išėjimo žiniasklaida kalba apibendrintai apie visą katalikų Bažnyčią, pabrėžia visos bendruomenės klaidas, tai liečia ir asmeniškai, skaudina: „Kažkokia isterija vat tokia prasidėjo, reiškia, ir nu tada pasinaudoju viskuo tada, ir čia visi tokie, ir Bažnyčia tokia ir nu čia dangstė visi, žodžiu. Erm, tai va, tai dėl to skaudu, dėl tos isterijos, nu kai, pff, kaltina nepelnytai“ (Tomas, 2), „Žinai, aš sakyčiau tas klausimas nebūtų tiek nenatūralus, <...> padarymas ypač per žiniasklaidą, skandalą, aišku, vienuolių nelabai, bet kunigų, kurie išeina ir yra padaromas kažkuo skandalu.“ (Lina, 20). Noras, kad bendruomenė būtų atskirta nuo atskiro žmogaus suklydimo. „Net ir bendruomenėj, kai vienas žmogus suklumpa, teisingai ar neteisingai išeina. Tai nėra bendruomenė, tai yra atskiras žmogus. Ir mes negalim tuoj pat apie tą Bažnyčią, bendruomenę sakyti, štai, kas vyksta, matot. Tai yra atskiro žmogaus pasirinkimas, gyvenimas, kuris natūraliai įneša klausimą žmonėms, kas yra su ta bendruomene, kad iš jos išejo. Ar.. Kas yra su ta Bažnyčia, kad kad tokie atvejai vyksta. <...> Tai yra atskirų žmonių suklydimas, nuodėmė, bet tai ne visa Bažnyčia, tai ne visa bendruomenė.“ (Andrius, 15). Jaučiamas skausmas, atsakomybė ir už tikinčius žmones: „Gal man dar vienas dalykas, ko nepaminėjau, tas skausmas už Bažnyčią netgi. Ne tik kad vat už tą bendruomenę, kuri išgyvena, bet ir už tuos žmones, kurie pažinojo tą seserį.“ (Eglė, 9).

Nesinori būti dalimi su nuodėme pasitraukusio žmogaus. „Ir taip atrodo irgi toks paradoksas, kad tarsi norisi palaikyti, sukurti santykį, žinai, išbūti kartu su žmogumi, bet aš suprantu, kad aš negaliu. Negaliu tam santykiu kažkaip toliau būti, bendrauti.“ (Dovilė, 13), kunigas Andrius dalinasi apie tuos atvejus, kai nesupranta priežasčių, kodėl žmogus pasirinko pasitraukti davęs amžinuosius įžadus: „Nesupratimo atveju manyje išlieka nenoras bendrauti, nenoras būti, skambinti, klausti, netgi pamačius tą žmogų nesi.. nenoris susitikti“ (Andrius, 12), sesuo nenori bendrauti su išėjusia ir išėjimo priežastis sulygina su paauglišku maištu, turi poreikį ginti Bažnyčią: „Ane, prieš Bažnyčią pačią, ane, nes ją reik nubraukt šalin, išvis, nesąmonė. Va ir aišku, prieš bendruomenę, prieš autoritetus, nes popiežius tai nusispjaut, ane, vyresnieji tai išvis nusispjaut. Be jokių autoritetų. Nu, tiesiog.“ (Lina, 16). Noras gintis nuo išėjusių, kurie gali pasinaudoti bendruomenės gerumu. „Ir dar tada, kai pajunti, kad tas pats žmogus, išėjęs jis bando dar bendruomene pasinaudoti kuo nors. Mm.. Dėl savo gerbūvio, savo saugumo ar dėl

ko nors.“ (Andrius, 13), „Tas, kas įdomu, tai kad ji, pavyzdžiui, buvus provincijos jubiliejus, ji dalyvavo <...> Bet ji yra šventai įsitikinusi, kad mes visos esam klystančios ir suklydusios ir čia kad nesąmonė yra ta bendruomenė“ (Lina, 9).

Pastanga savistabos būdu neįsileisti širdin smerkimo, netapti kitiems peiktinu pavyzdžiu ir pačiam. „svarbiausia tas užmiršti norą smerkti <...> Smalsumas, o kaip ten, o kur ten, o kas ir su kuo ir kaip kur. Jis tikrai nepadeda, o dar labiau sklaido visokiausius pletkus, ta užtarimo malda (juokiasi) tampa labai jau tokia neskani.“ (Andrius, 8).

3.2.4 Jaučiuosi toks vienišas ir bejėgis

Tyrimo dalyvių pasakojimai buvo labai skirtingi, imti skirtingais rakursais. Penkių iš septynių dalyvių kalbose atsispindėjo patirto vienišumo, bejėgiškumo tema. „Ir išėjo mano tas pats artimiausias žmogus bendruomenėj (graudinas). Ir tada su visa ta situacija ir mano, žinai, ta vidine. Aš tarsi neturiu net su kuo ir kalbėt. Nes kitiem čia mm? Ar čia verta kalbėti apie tai? Ne? <...> aš labai stipriai išgyvenau tą tokį kad esu aš ir bendruomenė. Tokie vat atskiri kažkokie tai vienetai.“ (Dovilė, 12, 16), „Bet dėl to aš jaučiausi dar vienišesnė. Nes bendruomenė, kai jie išged.. Nu kažkaip seserys kai išgyvena kartu ir gali dalintis ir tas skausmas nu gal kažkaip lengvėja.“ (Eglė, 4). Nebepažįstu to žmogaus, kuris buvo toks artimas: „(ts) Ir man atrodė, kad aš matau kitą žmogų, iš viso. Aš ne tą matau žmogų, kurį aš pažinojau, artimai pažinojau. (atsikrenkščia) Paskui aš per vieną mūsų bendrą draugą sužinojau, kad jis visiškai atsisakė tikėjimo į Kristų.“ (Jonas, 4). Bejėgiškumas prieš kito pasirinkimą: „Jeigu žmogus laisva valia išėjęs, ne neprivalo užkirsti kelią, net jeigu ir matytų, kad tai klaidingas pasirinkimas. Bet.. Žmogus renkasi.“ (Andrius, 17), „Jinai sako tuos žodžius, ir aš suprantu, kad aš negal.. nu.. ta prasme, tai yra tokio lygio sprendimas, kur aš ne.. aš negaliu jo pakeisti, ta prasme, kad aš ką noriu galiu daryt, bet aš nepakeisiu jo to va tokio to principo, apsisprendimo.“ (Dovilė, 6), „Nes realiai, kai nelieta nieko, tu stovi kaip dykumoj. Yra tekę man ir dalyvauti, kai miršta sesuo. Turbūt jaučiaus lygiai taip pat <...> ir tu supranti, kad nu viskas, nu padaryt nieko nebegali. Tai emocijos, jausmai tie patys.“ (Eglė, 8). Pasimetimas visoje situacijoje, lieki vienas spręsti problemas: „magistra tų pokalbių vengia, nes nežino, ką daryt su tuo. Ir ir kažkaip vat nu toks.. Tu paliktas su visu tuo ir nežinai, ką su tuo daryt. <...> Tu žinai, kad tu kažkaip jautiesi blogai, bet kas tas blogai, ką daryt su tom emocijom, ką daryt su ta tuštuma“ (Eglė, 4, 6). Bandymas suteikti pagalbos beišėinančiam, atstūmimo baimė: „Kaip sakau, jis tokį atstumą visuomet laikė, tai ten kaip ir nelabai buvo prasmės klausti, nes būtų eilinį kartą kažkaip formaliai tikriausiai atsakyta, tai.“ (Tomas, 6), „Nors dar giliai širdyje galvojau, kad praeis tas įsimylėjimas ir

baigsis, bet žmogus iš tikrųjų apsisprendė <...> Aš tuo metu jaučiausi tikrai abejingai jo sprendimu iš pradžių. Nes tas įsitikinimas, kad ko gero čia.. <...> prisimenant kitą atvejį <...> Taip pat buvo įsimylėjimas ir ir vėl jausmas viduje, kad ko gero greitai darai sprendimą kitą“ (Andrius, 10). Pasirinkimas nelikti vienam: „Tai pasilikti vien tame apsilaid.. apgailėjime arba kokiam tame šoke ir tą maitinti save negatyvumu tuo. Ar tai vienam pasilikus, ar kitų nuomonės klausant, tai būtų maža savižudybė.“ (Andrius, 19), tokiose krizinėse situacijose pasilikimą vienam sulygina su maža savižudybe.

3.3 Galbūt tokia Dievo valia?

Pirmiausiai, prieš tampant bet kurios kongregacijos vienuoliu, vienuole ar kunigu, už gimsta tikėjimas ir pasitikėjimas Dievu, kad Jis mums yra numatęs patį nuostabiausią planą būti laimingiems. Bet kuriam tikinčiam žmogui rūpi Dievo valia gyvenime. Ne išimtis ir tyrimo dalyviai. Visi septyni tyrimo dalyviai kalba apie Dievą ir Jo veikimą pasitraukimo situacijoje, išgyvenimuose ar bent paminimas Dievas kaip reikšmingas asmuo. „Aš manau, kad Dievas neatsisako savo plano pirminio žmogui, kurį jam buvo skyres, bet jam nesutikus, Dievas ateina į tą ir bando. Nu tai o kas toliau dar galima padaryti?“ (Andrius, 7); „Nesakau, žinai, nu ten tikrai, Dieve mano, ten su kokiom situacijom tik žmonės susiduria, ko ten tik neįvyksta“ (Dovilė, 19); „Aš meldžiuosi, kad Dievo valia jo gyvenime išsipildytų, tai aišku, jeigu išsipildys, tai ir pragaro nebus.“ (Jonas, 13).

3.3.1 Pasitraukimas po amžinųjų įžadų – pasidavimas velnio gundymui, išdavystė Dievo teikiamai dovanai

Prieš tampant kunigu, kandidatas turi studijuoti seminarijoje, įprastai priima diakonystės šventimus ir tik po to – kunigystės sakramentą, tai trunka mažiausiai šešerius metus, jeigu viskas sklandu. Prieš tampant vienuoliu ar vienuole, priklausomai nuo kongregacijos, bet visuomet yra pašaukimo ištyrimo laikas, noviciato laikotarpis, tuomet priimami laikinieji vienuoliniai įžadai ir tik po to – amžinieji vienuoliniai įžadai, tai trunka mažiausiai šešerius – devynerius metus, tačiau gali būti ir iki keliolikos metų. Tad tiek kunigystės sakramento priėmimo, tiek vienuolystėje pasižadėjimai yra laipsniški, jiems ruošiamasi ilgą laiką.

Visų tyrimo dalyvių kalbas vienija įsitikinimas, kad yra didelė skirtis tarp atėjusių naujokų ir tarp dvasininkų, jau pasižadėjusių vienuoliniam ir/ar kunigiškam gyvenimui. Visi tyrimo dalyviai pabrėžia šį skirtumą kalbėdami apie pasitraukimą iš pašaukimo. „supranti, kad yra etapai, ane? <...>

kandidatavimas, yra postulantės, galim sakyti belenkada novicija irgi gali išeiti belenkada, įžadai metams ir ir tu pasitrauki ir ne penkeri metai ar šešeri metai ir tu atsitrauki ir tai yra visiškai, nu, pašaukimo tyrimo laikas, normalus pašaukimui tyrimo laikas. <...> Va, o jau po amžinųjų įžadų, tai tu supranti, bendruomenė supranta, kad Dievas tave kviečia“ (Lina, 1, 2), „Nes kažkaip bendruomenė jo, jinai gal mažiau išgyvena, kai išeina, sakykim, nu dar pradinėj padėty žmogus negu kad po amžinųjų įžadų.“ (Eglė, 4), „ypač kai kunigas ar vienuolis ten jau, nu taip jau kunigas po šventimų, vienuolis po amžinųjų įžadų, kada vienaip ar kitaip pasako ne, ir išeina“ (Jonas, 6) „kurie dar netapo, tai paskui tą priimi kad nu, laiku žmonės, kaip sakyti, ten viskas tvarkoj. Gal sunkiau yra, kai jau tapo kunigais ir paskui vat... Tai... nu... Jo... (suretėjusi kalba)“ (Tomas, 8). Kun. Andrius kalba apie naujokus, kurie dar nedavę amžinųjų vienuolinių įžadų: „kai iš šono matai, kad ne jam duotas šis kelias, kažkas kito yra, tai didžiausias džiaugsmas, kai pats atėjęs žmogus ir vyresnysis prieina to paties sprendimo ir sako: tau reiktų rinktis kitą kelią.“ (Andrius, 3).

Pasitraukimas po amžinųjų įžadų yra suprantamas kaip velnio gundymas, klaida. „Jis tikrai yra tarp nusidėjėlių, čia tikrai yra man klaida ir kvailystė, taip greitai išbraukti savo įsipareigojimą <...> jo jo sąžinė yra apakinta“ (Ignas, 10, 16), „Bet yra žmonių, kurie išėję jauti, kad nu tai nebuvo jų pasirinkimas išeiti dėl to subjektyvumo. Ar tai buvo įsimylėjimas, ar kokia nuoskauda prieš bendruomenę, prieš bendruomenės vyresnįjį. Va..“ (Andrius, 2), „Aišku, liūdna, kai išeina kažkaip, nu bet bet nėra taip giliai gal skaudu, kaip kaip sakykim, po amžinųjų įžadų išeina.“ (Eglė, 2), „Ir svarbiausiai, kad atrodė, jog jinai tikrai tikrai savo vietoj, ir, aišku, tai yra slėpinys, ir aš į jį žiūriu tikėjimo žvilgsniu, ir ir galvoju, kad nu jeigu pripažįsti, kad yra dvasinė kova, tai kažkaip yra lengviau tada paaiškinti tą visą reiškinį.“ <...> „Apmaudu, kad va vis dėlto taip gali tas raguotasis suvedžioti (su skausmu ir šiek tiek juoku). Ane, kad nu įeini į tokią kaip vat tarsi kažkokį tai maištą įkiši sau galvą ir ir ir ap apsuka jis tau protelį žmogišką“ (Lina, 3, 12).

Pasitraukimas po amžinųjų įžadų yra nesugebėjimas priimti Dievo dovanos, bendradarbiauti su Dievu: „Tai yra kaip dovana man duota, bet gali būti taip, kad aš nesu pajėgus tą dovaną priimti dėl savo sužeistumo, silpnumo, galbūt kokio apsileidimo. Ir Dievas tikrai prievarta neprivers mane vis tiek imt tą dovaną, nes jinai tau skirta.“ (Andrius, 6), „Ir kažką labai svarbaus metė ir jis tą puikiai suvokia“ (Ignas, 12), „Nes tikrai, jeigu tikėt, kad yra pašaukimas ir Dievas kviečia ir Dievas nesuklysta, ir va toks yra neištikimybės klausimas, ane? <...> šis atvejis novicijos ne, bet tie, kur po amžinųjų įžadų, aš žiūriu

į kiekvieną išėjimą kaip į tokį nu gal kažkur arba pats žmogus, arba bendruomenė nu nesugebėjo bendradarbiaut su Dievo malone“ (Lina, 3, 4).

3.3.2 Tikėjimo išlaikymas teikia vilties jam būti išganytam

Tikėjimo vertybė katalikų dvasininkams yra viena esminių, pažinti tiesą yra dovana, kuri veda išganyto link. Tačiau ne visais pasitraukimo atvejais tikėjimas yra išsaugomas. Apie tikėjimo išlaikymo reikšmę po pasitraukimo kalba keturi iš septynių tyrimo dalyviai.

Kunigas Tomas išskiria dviejų rūšių pasitraukimus, kai žmogus nutraukia ryšius su Dievu ir kai po išėjimo pasilieka tikintis: „*Žmonės išeina ir tada jau nutraukia ryšius ne tik su Bažnyčia, bet ir su Dievu <...> antruoju atveju tai nebuvo kažkoks sprendimas, kad čia užkniso Bažnyčia, nebetikiu Dievu ar ten sistema nepatinka“ (Tomas, 15).* Vienuolis Ignas viltingai kalba apie pasitraukusį iš kunigystės vienuolį, išlaikiusį tikėjimą. Jaučiama ramybė už pasitraukusius, bet išlaikiusius tikėjimą narius: „*jis meta kunigystę, meta vienuolystę, bet nemeta tikėjimo <...> Kristus jo neapleis. Ir man davė ramybės skaityt šitą laišką, nes mačiau jis nepasitrauks nuo tikėjimo, nuo Dievo <...> [šventasis] Petras grįžo ir tada aš galvoju, nu jeigu žmogus yra, leidžiasi būti mylimas Jėzaus, jam bus išganytas“ (Ignas, 10, 12), „Nu vat, kas gražu, tai pavyzdžiui, kad jisai ne nu nepaliko. Jis visada liko tikintis, ane, ir ir net kai negalėjo Komunijos priimt, jis jis vaikščiodavo į Mišias visada vis tiek.“ (Tomas, 14). Dvasininkas, kuris prarado tikėjimą pasitraukus, piktina, jaučiama veidmainystė: „*Bet tas Dievas – jo nebėra. <...> Dievas jam nebelabai rūpi ir ir ir ir šitai mane papiktino <...> viskas atrodo buvo veidmainystė, jeigu žmogus gali, nežinau, kaip beveik be Dievo arba be to matmens, sakyčiau, tikėjimo priimti, priimti sprendimą.“ (Ignas, 19).* Kunigas Jonas kalba apie didelį sukrėtimą, kai sužinojo, kad kitas dvasininkas nebetiki: „*Bet vat jo šita, (traukia nosį) na tokia, net nežinau, kaip ją įvardint, tas, nu taip, tokia, atsisakymas. Vat, atsisakymas. Am.. Tikėjimo man yra apostazė, čia turbūt taip vadina.“ (Jonas, 5), vėliau tikėjimo praradimą sulygina su mirtina nuodėme, tai reiškia, kad išganytas negalimas: „Mirtina nuodėmė tai yra išsižadėjimas tiesos, kurią maksimaliai tau įmanomu būdu esi pažinęs. Bijau dėl šito <...> baisu, labai paprastai, kad nepapultų į pragarą. Labai paprastai (susijuokia), bet labai nepaprastai. Man tai yra baisu. Gal aš papulsiu ten? (susijuokia) Bet man baisu dėl jo“ (Jonas, 10). Tikėjimas sulyginamas su dūžtančiu indu: „*koks tas mūsų tikėjimas yra trapus <...> kaip ten Šventajame Rašte, ten kaip dūžtantis indas“ (Lina, 11). Viltis, kad sugrįš į tikėjimą, yra, tai tikrai esminis rūpestis: „karts nuo karto prisimeni maldoj ir sakai, Viešpatie, nu tu tau nėra neįmanomų dalykų <...> nes čia yra kartu praradimas ne tik, tarkim, pašvęstojo gyvenimo to kelio, bet kartu ir tikėjimo.“ (Lina, 11).***

3.3.3 Rūpestis, ar išėjęs yra laimingesnis nei dvasiniame pašaukime

Katalikai tiki, kad Dievas kviečia žmogų į laisvę, į laimingą gyvenimą. Anot pašnekovų, laisvė ne visiems vienodai suprantama, „*Ir ir ji akcentavo laisvę ir aš supratau, kad ji visiškai nesupranta tos laisvės, tokios, kokią mes krikščionys priimam*“ (Lina, 2). Tuomet iškyla rūpestis dėl žmogaus pasirinkimo teisingumo, ar pasitraukęs žmogus yra laimingesnis nei dvasiniame pašaukime. Jeigu laimingesnis, tai galimai tai ir yra jo kelias.

Apie pasitraukusio bendruomenės nario laimę svarsto šeši iš septynių tyrimo dalyvių. „*Na ir tas vienintelis turbūt būna viduj objektyvus klausimas, arba tokia nuomonė, o kaip, ar jie yra laimingi išėję? <...> jeigu žmogus išėjo, duok Dieve, kad tai būtų jo gyvenime geriau jam ir prasmingiau*“ (Andrius, 1, 2), „*Dievas nori, kad mes neužsidarytume*“ (Eglė, 18), „*ir ačiū Dievui, galbūt jos laiku išėjo ir ir kai kurios ten junjorės pabandžiusios ar dar ir ir jos paliko mamom, viskas okei.*“ (Lina, 17), „*Tai gal anksčiau tai labai apie tai galvojau, nu mačiau, kaip jis ten tam... Mm.. Kaip jam ten susiklostė arba nesusiklostė, hm (mažumėle nusijuokia) tas kitas gyvenimas.*“ (Tomas, 17), „*Jie kartu ilgai išgyveno, kokius trisdešimt metų (atsikrenkščia). Bet galiausiai tai vat baigėsi taip.*“ (Jonas, 3). Kol dar nebuvo išėjęs, matė kunigą vienuolį labai nelaimingą, tai skaudino, o pasitraukus matė laimingesnį: „*Jis buvo visiškai, nežinau kaip sakyti, bet ištirpęs žmogus, šešėlis savęs ir... Buvo tokia depresyvi būklė, aha, labai bejėgis <...> aš jaučiau kažkokios mirties jo balse. <...> Jeigu tu sakai, kad nėra kitos išeities, kaip pasitraukti iš bendruomenės ir iš kunigystės, <...> aš tavimi tikiu ir vėl pakartoju, noriu, kad gyventum <...> gali būt, kad pagaliau, nu kaip, jam tikrai išeis į gera*“ (Ignas, 6, 10, 14, 15), tarsi lydi jo laimės paieškose, rodo daug rūpesčio.

3.3.4 Ramu, nes Dievas ir toliau rūpinasi juo kitame pasirinkime

Pasitikėjimas Dievu yra vienas pagrindinių principų, kurio laikosi bet kuris tikintis žmogus. Apie tai kalbėjo ir tyrimo dalyviai, pasakodami išgyventas artimo nario pasitraukimo patirtis. Keturi iš septynių tyrimo dalyvių jaučiasi ramūs, nes žino, kad Dievas net jam ar jai suklydus, rūpinsis kitame pasirinkime. „*Kq, manau, Dievas daro toliau, <...> Dievas ateina į žmogaus situaciją dabartinę, kokioje jis yra. Ir iš to taško toliau bando su tuo žmogumi keliauti, tiek, kiek jis pajėgus ar tą dovaną priimti, nepriėmęs toliau gyventi, bet tai, kas yra jo dar jėgose ir galimybė, kurią Viešpats mato. <...> Ir tada dar Viešpats toliau veda žmogų. Ir tai yra.. Gražus dalykas*“ (Andrius, 7, 19), „*Nes visgi Dievas pradeda daryti ženklus, rodyti, kad nu tu esi svarbus ir einam toliau. <...> Atsakymai į visus klausimus, kodėl tai*

jvyko, kodėl mano sesuo išėjo, kur buvo tas Dievas, kad jis buvo ir su ja, ir su manimi“ (Eglė, 1, 13), „Bet bet iš kitos pusės yra paguoda, nu kad Dievas tikrai nepaliks. <...> ir aš irgi sau turėjau įjungti tikėjimą, kad Dieve, tu ja vis tiek rūpiniesi. Ir vis tiek ji tau yra svarbi. Ir vis tiek tu jai leidi klaidžiot, visa kita, bet savu laiku tu patrauksi atgal prie savęs“ (Lina, 5, 13), „Judas išdavė Jėzų, Petras pasitraukė ir išsigynė <...> bet vis tiek Petrui buvo išganymas. Petras grįžo ir tada aš galvoju, nu jeigu žmogus yra, leidžiasi būti mylimas Jėzaus, jam bus išganymas.“ (Ignas, 12).

3.3.5 Jei bendruomenė negyvena pilnai savo pasaulimo, kodėl Dievas turi siųsti daugiau pasaulimų?

Tyrimo dalyviai užsimena apie mažėjančius pašvęstojo gyvenimo pasaulimus, tuomet kiekvienas išėjimas būna skaudus, nes kai mažiau ateinančių, skaudžiau ir paleisti pasirinkusius išeiti. Kitaip tariant, pasitraukimo reiškinys paliečia ir naujų pasaulimų temą.

Keturi iš septynių tyrimo dalyvių kalba apie mažėjančios Bažnyčios baimę, galimus institucinės krizės požymius dėl nepilnai išpildomo pasaulimo bendruomenėse. „aš vis galvoju, kad mažėjimas žmonių ir pasaulimų, bažnyčioje yra tam tikra tendencija.. Ką toj vietoj veikia Viešpats Dievas? (ramiu tonu) <...> jeigu bendruomenė ar ta pati Bažnyčia, atstovai, kunigai, vienuoliai, vienuolės negyvenam pilnai savo pasaulimo, kodėl Dievas turėtų jų duoti daugiau?“ (Andrius, 1, 4), „tai, palauk, tai ką mes čia, žaidžiam vienuolyną? K k kas čia, žinai, yra? Apie ką čia? Apie ką yra mūsų buvimas, žinai? Toj bendruomenėj <...> kaip mes galim daryt pasaulimų dieną, kviesti žmones ieškoti savo kelio ir pasaulimo, jeigu mes sergam šitoj vietoj? Ne tai, kad mes negalim priimt, mes išsaugot negalim, mes tarpusavy ne ne okei“ (Dovilė, 11, 12), „Ir jinai kažkaip nu vat nusprendė palikti, nes nebematė prasmės. <...> aš jai to niekada nesakiau, čia taip ir liko manyje tie klausimai, ane, nu vat. O kodėl Dievas tą leido? Kodėl leido, kad turėjo žmogus išeit? Ar Dievui tai nerūpi? Taigi, taigi nu va, kaip Dievas į tai žiūri?“ (Eglė, 1, 11), „ir tas klausimas, ane, kur ta pasaulimo garantija“ (Lina, 4).

Dėl to, kad mažėja pašvęstąjį gyvenimą pasirinkusių žmonių, yra skaudu. Po pasakojimo apie tai, kad džiaugiasi, jog žmogus, dar nepriėmęs amžinųjų įžadų, apsisprendžia išeiti iš vienuolystės, kažkas nutylima, yra nepatogu: „tiesiog leidžiama žmogui pasi.. eiti kitu keliu. Va. Ah-ha. (su pakilusiu tonu, skubiai užvedamas kitas sakiny). <...> kunigystė ar vienuolystė bet kokioj šaly, bet kokioj bendruomenėj kartoja – išeina žmonės. Tai tendencija, <...> manau, kad tie išėjimai – tendencija visada būdavo, tik buvo daugiau įstojusių, tai kurie išeina, ne taip jaučiasi, kad sumažėjo daly.. ir.. žmonių, tarnaujančių

bažnyčioje kunigais, vienuoliais bendruomenėje.“ (Andrius, 3), man kaip tyrėjai susidaro įspūdis, kad čia slypi skausmas dėl mažėjančių pašaukimų į dvasinį luomą apskritai ir žmogaus išėjimas, pasirinkimas nelikti yra to priminimas, norisi sustoti, parinkti žodžius, apipinti papildomais sakiniais, tai rodo, kad kiekvienas atsitraukimas, net ir prieš įžadus, paliečia. Po to patvirtinamas įsitikinimas: „*dabar, kai pašaukimų yra mažiau, kai ateina žmonių į kunigystę, į vienuolystę, tiek vyrų, tiek moterų, tai jau kiekvienas toks išėjimas yra skaudesnis.*“ (Andrius, 4). „*Ir tas skausmas dvigubėja. Dėl dėl Bažnyčios, dėl dėl tų žmonių, nes atrodo, kad nu kažkaip Dievas įdeda tą šir.. nu atėjus į bendruomenę, kad nu nešti tą Kristaus šviesą ir jeigu palieka bendruomenę, nu kas įvyko? Tai reiškia kažką bendruomenę padarė?*“ (Eglė, 9).

Atsiranda ir svarstymų, kad gal apskritai nereikia pašvęstojo gyvenimo atstovų: „*Am, būtų kita mintis, kuri kur nors kartais šmėkščioja, tai gal jau laikas ir mums.. Čia gal viskas byra, am, gal tas Viešpats Dievas nori daug ką perkelti į pasauliečių rankas?*“ (Andrius, 11). Pasaulio tendencijų matymas kaip tokių, kurios nori parodyti, jog pašvęstasis gyvenimas yra vargiai įmanomas šiais laikais: „*Ideologija mūsų dadeda. <...> parodyt, pasakyti, nu kad tai yra neįmanoma. Kad toks gyvenimo stilius, ane, net, tarkim be celibato, celibate, <...> nes tai yra pašaukimo krizė, pašaukimo suvokimo krizė.*“ (Lina, 20).

Dvasinio pašaukimo prasmės pamatymas: „*vat toks, kuris ir bendrauja, ir į bažnyčia vaikšto, ir meldžiasi, ir ir dar sako, jūs tik laikykitės, būkit kunigais, žinai. <...> sako jūs neįsivaizduojat, kai ten dirbi įprastą darbą, <...> kaip mums reikia vat to, ką jūs darot*“ (Tomas, 16). Gerasis pavyzdys, kaip bendruomenė išlieka: „*Sako, žinai, kodėl jūsų bendruomenėj yra dar pašaukimų? Kai kitose bendruomenėse jau jie praktiškai, jų nebėra. Sako, todėl, kad jūsų bendruomenė yra pastatyta ant kankinių kraujo. <...> Ir kada kančia iš tikrųjų daro tokį tylų darbą, kur kur paskui yra kažkokie vaisiai, rezultatai, tai.. <...> Ir aš supratau, ko reikia šių laikų Bažnyčiai*“ (Eglė, 16). „*Bet situacija toliau yra (balsas pakimo) ir reikia gyventi. Ir tam žmogui, ir mums gyventi. Ir ieškoti, koks dabar žvilgsnis Viešpaties į tą žmogų ir į mus (pakimęs balsas).*“ (Andrius, 7).

3.4 (Ne)Galiu atrasti kito žmogaus išėjimo prasmę sau

Normalu, kad po kiekvieno pokyčio kyla susimąstymas ir apie savo būtį. „*Čia kaip toj velykinėj.. am.. gal gavėninėj giesmėj.. Laiminga ta kaltė, kuri rado tokį Išganytoją. Tai laiminga tokia krizė, kurioje žmonės rado stiprybės pakilti ir eiti toliau.*“ (Andrius, 22). Prasmės paieškos apima klausimus, kodėl

žmogus pasirinko išeiti, kaip man pačiam išlikti pašaukime, ypač toje pačioje bendruomenėje, iš kurios pasitraukė, paieškos, kaip susitaikyti su esama situacija ir turėti viltį, kad gali įvykti pokyčių. „Ir paskui kažkaip nu vat ieškai prasmės ir eini pirmyn.“ (Eglė, 2).

3.4.1 Ieškojimas atsakymo, kodėl pasitraukė?

Dvasininkai yra kartu ir filosofiją išmanantys žmonės, tai yra privalomas kursas išmokti, ruošiantis dvasiniams įžadams. Todėl ir prasmės klausimai, ypač įvykus sukrėtusiai situacijai, iškyla. Vienas jų, ieškojimas atsakymų, kodėl bendruomenės narys pasitraukė.

Visi tyrimo dalyviai kelia klausimą, kokios yra ar galėtų būti pasitraukimo priežastys. „Ar tai tas įsimylėjimas, ar ieškojimas karjeros, ar kokia nuoskauda patirta. Tai yra paslaptis, kurios galiausiai atsakymą, manau, žino tik tai Viešpats Dievas“ (Andrius, 2), „Pirma mintis, kad nu ta prasme, kažkaip ne ne ne šiaip vyksta tokie dalykai“ (Dovilė, 6), „<...> ieškoti iki galo atsakymo ir savyje, ir su ta seserim kalbant“ (Eglė, 7), „<...> mano manymu visada prasideda nuo kokio nors poreikio nepatenkinimo, žmogus pats neįsivardina to poreikio <...> žmogus įsivaizdavo, kad jis.. Tiksliau, ta sesė įsivaizdavo, kad ji savęs nerealizuoja.“ (Lina, 16). Kunigas Tomas užsimena netiesiogiai, kad santykio nemezgimas gali privesti prie pasitraukimo iš pašaukimo: „Ir kažkaip aš užvedžiau, <...> sakau. Nu tai papasakokim kažką apie, nu, apie savo pašaukimą, <...> visi kažkuo pasidalinom tokiu gilesniu. O vat jisai, nu, visiškai taip ai, tai čia kažką ten numuilino, numuilino, nu žodžiu, nieko. Tai nu jis pats į tą santykį nėjo ir ir tada jis turbūt ir nesusikūrė.“ (Tomas, 2). Vienuolis Ignas pasitraukimo priežastis įvardina kaip nepakankamą aplinkinių palaikymą pašaukime: „<...> palyginimas, am, am, man atėjo, bet abortas irgi yra visuomenės reiškinys <...> tie galiukai susideda šitaip. Bet ta metafora man atėjo <...> aš įsivaizduoju, kad kai tą padarė, jai buvo labai skaudu, bet nesuprato, kaip daryti kitaip ir aš galvoju, nu kad Matas irgi jis pasimetęs, nenorėjo daug pagalbos, ne ne ne nesuvok.. nesugebėjo priimti tos pagalbos“ (Ignas, 16), vėliau kalba apie bendruomeninio tinklo svarbą. „<...> savo gyvenimą statei ant to tikėjimo ir pasitikėjimo. Kad vistik taip turi būt ir galiausiai neištik.. ir tada turbūt reikia ieškot labai kaltininko kažkokio stipraus ir aš įsivaizduoju, kad žmogus tokioje situacijoje gali apkaltinti Dievą. Mane vieną palikai“ (Jonas, 18).

Jeigu žmogus turi psichologinių problemų, jų nesprensdžia, tai yra dažna išėjimo priežastis. „O dažniausiai tai aš matau, <...> kad sugroja krizės. Skirtingos krizės, ar tai pašaukimo krizė, ar tai <...> mūsų emocinė visata, <...> arba ten tarkim prasmės net nu klausimai, kur įvairios nu tos krizės yra.

<...> Jeigu žmogus vidinių savo žaizdų, emocinių žaizdų nesusitvarko vienuolinio gyvenimo pradžioj, <...> jis anksčiau ar vėliau supūliuoja.“ (Lina, 5). Dėl asmeninių savybių: „Jeigu būtų žymiai žmonės drąsesni žengti žingsnius, ane, ir ieškoti savęs, <...> kaip ir profesiniam lygmeny, tai nebūtų čia tokių problemų. Tikrai būtų kitaip, ir ir tada būtų žmonės ir ieškantys, ir natūraliau priimančys ir kito išėjimą ir pasirinkimą, taip anksčiau ir buvo.“ (Lina, 20), „Už ką kovojo, ant to ir sukniubo. Ant to ir paslydo. Taip, nu man atrodo, kad taip įvyko.“ (Jonas, 17).

Svarstymas, gal bendruomenė prie to prisidėjo. „Aš tada, žinai, sakau, ar tu išsikraustysi pas nu įvardinau konkretų žmogų? Ji man sako ne. <...> Ir aš iš kitų žmonių sužinojau, kad jinai gyvena kartu su tuo vyru (pakilęs tonas, sarkastiškas), <...> žmogus, kurį vat visa bendruomenė pažįsta“ (Dovilė, 7), „<...> kažkiek ir galbūt bendruomenės kaltės, tai jeigu tarkim žmogus nu vis dėlto nėra išgirstas, jis jaučia vienas tendencijas, ane, tarkim kažkokį tai prasmės ieškojimo, ane, savo asmeninio pašaukimo klausimai visa ką, ane. Ir ir ir jis tarsi va neatsimuša į bendruomenę, į tarkim kažkokius konkrečius vyresniuosius. Ir tokie nesusipratimai, kurie praskina kelią ir paskui žmogus sako ate ir išeinu. <...> tarp kitko, ji vargonininkavo, tai ir galvoju, galbūt ta techninė pusė, ane, ir tas nebuvimas iki galo Mišiose, nes tai bet svarbu yra kokybė ir visa kita, gal tas lėmė kažkiek tą jos krizę pašaukime, va ir.“ (Lina, 6, 9).

Nerado atsakymo, kodėl išėjo: „Ne, tai aišku, neradau. Ne (vos girdimai). Jis ir neaiškino nei tam bendram draugui, su kuriuo jie draugai, šiaip, nuo vaikystės, jis tiesiog pradėjo kalbėt apie tai kaip apie, kaip apie praeitą etapą kažkokį.“ (Jonas, 18). Nenoras ieškoti tikrųjų priežasčių, kodėl išėjo: „O jis vat jis išėjo nu.. <...> Sakau, klausyk, nei brandus, nei sprendimas, reiškia, nu, tiesiog, žodžiu. Buvo aistros momentas, atsirado vaikas ir ir nu, tada, kaip sakant, vat... Teko imtis, kaip sakant, teko pasiimt pasekmes, ane. Jeigu būtų galėjęs, tai būtų tikrai ne neišėjęs, ane, toliau tęsęs, manau, būtų ir viskas...“ (Tomas, 15)

3.4.2 Kaip man išlikti pašaukime?

Kito nario išėjimas supurto vidinį pasaulį, priverčia apsvarstyti ir savo pašaukimo pasirinkimo motyvus. Šis klausimas palietė šešis iš septynių tyrimo dalyvių. Atsiranda dvejonės dėl savojo pašaukimo. „Bažnyčia tiek daug dabar yra. Tai, am, yra tokia viena iš tų pagundų tai gal ir man, bet kaip sakau, galiausiai, dar vienas žingsnis tarti man, sau, kad esu savo vietoj, toliau keliauju. Tai, ką darau, yra iš Viešpaties.“ (Andrius, 11), kalbant apie tai, kaip reikalinga bendruomenė, kuri padeda

ištverti kito pasitraukimo paliktus sunkumus: „*nes daug gali ir būti to laimi neigiama koks nors mintis, neigiamas noras. Jo tai.*“ (Andrius, 18), man toliau užklausus apie neigiamas mintis, tema nukreipta. „*Niekada nežinom, kas daugiau įvyks. Bet jeigu man asmeniškai, kaip aš jaučiuosi, klausimą sau užduodu, kodėl dar aš esu? Kodėl aš dar pasilikęs? Ir net, sakyčiau, man asmeniškai tai yra vienas iš naujų pasirinkimų sakyti taip, toliau būti vienuoliu, kunigu, nes manau, kad čia mano kelias.*“ (Andrius, 10). „*Man buvo sunkus etapas bendruomenėj. Ir man kildavo mintis, kaip išbūti apskritai. Ir kildavo minčių, kad gal tiesiog reikia viską baigti ir užtenka ir čia nieko gero, ir tai yra tiesiog savęs, nežinau.*“ (Dovilė, 5), „*Ta prasme, palauk, Dieve, tai kas čia? Ką man dabar? Dabar aš išvis viena? Tai gal čia išvis nenormalus tas gyvenimas? Tai kas čia yra?*“ (Eglė, 5), „*Ir atrodo, kad kiekvienas norėtųsi, kad eitų ir vertintų ištikimybę ir eitų tuo keliu, aišku, pati ant savo kailio žinau, ką reiškia svyruoti. Va ir nėra tai nauja ir man pačiai*“ (Lina, 4), „*Kartais irgi turiu tą pagundą išeiti*“ (Ignas, 16), „*O dėl tikėjimo – ne. Dėl šito išėjimo man nesusvyravo. Bet, bet man labai liūdna buvo.*“ (Jonas, 15).

Kito pasitraukimas sukelia minčių, skatina reflektuoti, dėl ko pats esu pašaukime. „*<...> ką man toliau reik daryti kaip tam žmogui, kuris pasilikau. Tai, ką darei iki dabar (atsidūsta), daryk uoliau, geriau, su pavyzdžiu, nežiūrėdamas, kas ką kitas darė, nedarė. Tai išlik ištikimas ir toliau, ten, kur jauti, kad Dievas tave pakvietė. <...> Gyvenimas yra toks trumpas, kad nėra laiko spręsti kitaip <...> Tai žmonių išėjimas – pasitraukimas tiems, kurie pasilieka, yra galimybė iš naujo sustiprinti savo pašaukimą, tariant taip, aš toliau noriu būti.*“ (Andrius, 8, 11), „*<...> uždavinėjo tokius klausimus, kaip faktiškai kad nu viskas man jau, kaip ir išeisiu. Bet aš taip staigiai susipurčiau per tuos klausimus, galvoju, pala, bet nu aš išeit tai nesiruošiu. Man pašaukimas tai yra aukščiau už tuos praradimus, kuriuos aš dabar susiduriu. Ir kad visgi nu aš atėjau į vienuolyną ne dėl sesers, kad ir kokia ji man brangi būtų. <...> Aš turbūt ieškojau vis tiek tos prasmės, aš nesustojau toj kelionėj, bet tas man irgi labai padėjo, nes jeigu aš būčiau uždėjus tašką, nieko aš čia nebenoriu žinot, čia vis tiek nesąmonė ir tada turbūt jo, būtų labai pasisukęs mano gyvenimas kitaip <...> Ar tikrai man einu tik todėl, kad aš nu neradau pasauly vietos ir nesusiradau, vyro, ar ar aš visgi einu iš to gryo, kad nu tikrai man atrodo, kad Dievas mane kviečia?*“ (Eglė, 3, 7, 10). Ignas apie save kalba kaip pagalbą kitiems, taip mato savo misiją išlikti pašaukime: „*Aš dažnai jaučiuosi irgi, šaka (susijuokia), <...> Evangelijoje irgi Dievo Karalystė yra tarsi augalas, kuris darže auga ir kai užauga tas augalas, visi paukščiai susisuka lizdus. Tai va. Būti, kaip tas augalas kitiems žmonėms, am, man maitina mano, mano ištikimybę <...> jeigu tavo ryšiai yra reikšmingi, tai kai puls krizė, tu galėsi atsiremti šitais ryšiais, jo.*“ (Ignas, 18).

3.4.3 Lieku su tomis pačiomis bendruomenės savybėmis, dėl kurių kitas išėjo

Dar viena atsiskleidusi tema yra pasilikimas su tomis pačiomis bendruomenės savybėmis, dėl kurių kitas išėjo. Su pasitraukimu tarsi griūna bendruomenės idealizmas, kuris signalizuoja, kad ne viskas tvarkoje, kelia nerimą, susimąstymus.

Septyni iš septynių tyrimo dalyvių kalba apie tai, kad lieka netobuloje bendruomenėje. „Jinai išėjo, o realiai aš susiduriu su tais pačiais dalykais. Ta prasme, su kuo jinai susidūrė“ (Dovilė, 24), „Ir kai tau pradeda tas idealizmas griūti, ir tu matai, kad ta realybė yra absoliučiai kitokia, kad kad yra žmonės, kad tai yra klystantys žmonės.“ (Eglė, 6), „Girdėjosi iš jos, kaip kaip yra kritikos daug, kaip yra viskas negerai ir kaip mes esam, atsiprašant, durnos“ (Lina, 12), „Bet žinot, ką reiškia grįžti? Tai, am... (pauzė). <...> Paskirs jį kažkur tai į kokį nors užkampį <...> Tai.. Ten tu būk tikintis, koks nori ir kaip sakant... Ir kaip nori mylėk tą Bažnyčią, bet bet bet... Tokia pabaiga ten nu nežavi yra“ (Tomas, 17), „Galvoju, mūsų bendruomenėj irgi yra kažkokia nuodėmė ir kuri jam neleido išbūti su mumis <...> yra didelė nuodėmė kartais tylėti ir kaip nežinau, apsimesti, kad nieko nematėm ir taip toliau“ (Ignas, 11, 15), „Galbūt, ta prasme, Dievas mus veda per tokius dalykus, kad pažintume save ir atsigręžtume į Jį tada kitu būdu“ (Jonas, 2), „<...> kartais mes juokaujam, linkėjimą Naujiems Metams: linkiu, kad kitais metais būtum mūsų bendruomenės sąraše (nusijuokia).“ (Andrius, 10). Sesuo Dovilė dalinasi apie tai, kad pasitraukus sesei dar labiau išryškėjo bendruomenės problemos ir tai sukėlė papildomą skausmą: „Tai vat šitas procesas jis man.. Ta kita skaudžioji dalis viso šio reikalo.“ (Dovilė, 12).

3.4.4 Išėjimo įprasminimas, susitaikymas

Vienas paskutinių etapų, patyrus sunkius išgyvenimus, yra patirties įprasminimas ir susitaikymas su tuo, kas nutiko. Apie tai kalba ir tyrimo dalyviai.

Penki iš septynių tyrimo dalyviai dalinasi, kad pasitraukimą išgyvena kaip auginančią patirtį. „Gyvenam, einam, o kiekviena patirtis tegul mus augina. Net ir skaudi, nes ir šokas nesmukdo, ir neleidžia sustoti vietoje, analizuoti.“ (Andrius, 20), „Ir vat dabar jau atrodo, kad kažkas kažkas jau po truputį gero atsiranda. Vat visame tame.“ (Dovilė, 26), „Susitaikai su tuo, išgedi. Ir žinai, kad gyvenimas tęsiasi ir eini tolyn. Nes visgi Dievas pradeda daryti ženklus, rodyti, kad nu tu esi svarbus ir einam toliau.“ (Eglė, 1), „Kaip sako, laikas gydo, susitaikai“ (Tomas, 20), „Atleidimas, buvo stipresnis už už nuoskaudą.“ (Ignas, 12). Taip pat atranda asmeninę prasmę pasitraukimo situacijoje. „Nu, etapas buvo labai daug ko išmokantis, bet tame praradime, iš tikrųjų, vienintelis, su kuo susitikau, tai su Dievu.“

(Eglė, 5). Randa kančios įprasminimą. „Ir kad kančia yra netgi privilegija. <...> Ir ir kad kančia nėra pati dėl savęs, ta kančia kad tai yra galimybė susitikti su Kristumi. <...> Jis išgyveno tą praradimą, kai apaštalai pasitraukė nuo jo. Ir jį paliko vieną, kai jisai buvo išduotas. <...> aš supratau, kad aš niekada nebuvau viena ir aš niekada nebuvau apleista ir kad visa tai, ką aš išgyvenau, visa tai turėjo prasmę, kad tai nebuvo tiesiog be pagrindo, kančia dėl kančios.“ (Eglė, 12). Apie praradimo skausmą kalba: „<...> tai yra netgi durų skambutis, kad Dievas ateina tavo aplankyti.“ (Eglė, 15). Susitaikius su situacija, atsiranda noras pasitraukusiam asmeniui linkėti gero. „Ilgesnį laiką praėjus vis tiek gilumoj atsiranda tas noras linkėti tam žmogui, kad tikrai surastų tikrai tą savo.. Jeigu tai yra, jam skirtą kelią. Jeigu ne jam, kad jis susiprastų, kad jis nepalūžtų, kad ne.. Vis tiek linkėjimas jam gero.“ (Andrius, 13), „Galima matyti tą žmogų be nuoskaudos, jam linkėti kuo geriausio ir ir ir vis tiek išsaugot kaip.. Išsaugot brolišką meilę“ (Ignas, 12).

Pasitraukimas įkvepia spręsti bendruomenės problemas, imtis naujų iniciatyvų. „Reikia mums pasaulimų krizių centrą steigti Lietuvoj <...> mano didelė didelė svajonė yra, kad kada nors Lietuvoj būtų toks centras, toks pagalbos centras, kartu dvasinės pagalbos, psichologinės pagalbos“ (Lina, 22), pasikvietė pagalbą iš išorės į bendruomenę: „Pralūžo ledai. Ir tada iškraujavo viskas. Tas pūlinys kažkiek išsivalė ir ir aš manau, kad tai buvo labai labai naudinga patirtis kaip bendruomenei kartu. Ir tas turbūt palengvino.“ (Eglė, 13); bendruomenė išmoko, kaip reaguoti į pasitraukimus: „Aš nesakau, kad jinai išmoko giliai suteikti pagalbą, ieškoti tos pagalbos, per laiką, paskui. Va dabar sakyčiau, jau taip, žino bendruomenė, ką daryt“ (Eglė, 5).

Daug geros patirties gavo ir tas, kuris pasitraukė. „Tai buvo jo gyvenimo dalis, kurios negalima užmiršti ir buvo kaip pagalba, pavyzdžiui, vienas yra pasakęs, kad tiek formacijos gavau, kurios pakanka man dabar pasaulietiniame gyvenime gyventi tam tikra tvarka.“ (Andrius, 2), „Ir mane tada irgi nuramino, jis žmogiškai gyvena, oriai gyvena, ir ir tai nesuprasim visų gyvenimo vingių <...> Tą gėrį, kurį jis padarė, yra neištrinamas“ (Ignas, 13, 14).

3.4.5 Viltis, kad sugrįš į pasaulimą

Dar viena nuskambėjusi tema yra viltis, kad pasitraukęs asmuo anksčiau ar vėliau atsigręš į Dievo duotą dovaną ir sugrįš į pasaulimą. Penki iš septynių tyrimo dalyvių dalinasi šia tema. „Na aš manau ir ateina tas laikas, kai vis tiek paskambini, susitinki ir paklausi, o jeigu..“ (Andrius, 13), „Karts nuo karto prisimeni maldoj ir sakai, Viešpatie, nu tu tau nėra neįmanomų dalykų, Tu gali stebuklą padaryti.“ (Lina,

11), „Net gi paliekant bendruomenę, žmogus.. tai nereiškia, kad viskas prarasta. Ir kad Dievui nėra negalimų dalykų. Ir kad jeigu tai yra tikras pašaukimas, tas žmogus vis tiek jį atras. Ir vis tiek jis kažkaip jį gyvens ir su nu diena skleisis. “ (Eglė, 8), „<...> praeis penkeri metai, nu jis šiaip tai galėtų grįžt, ir turbūt grįš į tą aktyvią tarnystę <...> gal kai vaikai užaugs, dar dar grįš jis į tą tarnystę. Nes šiaip gali, taip gali būt“ (Tomas, 9, 16), „Aš jam sakiau, kad žinai, aš visada tavęs laukiau“ (Ignas, 11).

4. REZULTATŲ APTARIMAS

Ši darbo dalis skirta aptarti praeitame skyriuje aprašytus teminės analizės rezultatus, juos lyginant su kitų tyrėjų darbais ir asmenine tyrėjos refleksija. Svarbu paminėti, kad nuo tyrimo organizavimo pradžios iki rezultatų aprašymo, nebuvo skaitomi jokie tyrimai, susiję su nagrinėjama tema, taip siekiant išlaikyti kuo didesnę tyrėjos nešališkumą, apsaugant suvokimą nuo galimų jau egzistuojančių hipotezių, todėl šioje dalyje gali atsirasti šaltinių, nepaminėtų įvade. Prieš tai šia tema tyrėja domėjosi tik asmeninės reikšmės neformalių pokalbių su įvairiais dvasininkais metu. Pabaigoje bus pristatytos tyrimo validumo ir patikimumo charakteristikos, peržvelgti tyrimo ribotumai, nurodomos gairės tolimesnėms tyrimo kryptims.

4.1 Išgyvenu tarsi savo skyrybas

Pirmoji tema, kuri labai ryškiai girdėjosi iš dvasininkų kalbos, tai yra, kad pasitraukimo patirtis skaudė ir sukrėtusi. Praėjus įvairiems laikotarpiams po artimo nario pasitraukimo, tyrimo dalyviams jis buvo nuo pusantrų metų iki dešimtmečių po pasitraukimo, apie šiuos įvykius dalinasi kaip skaudžius, sukrėtusius, vis dar jautrius. „Praėjo jau šeši metai po [mano artimo pažįstamo dvasininko] pasitraukimo, jaučiu, kad jau kaip ir susitaikiau, bet vis dar skaudu dėl pačio fakto, kad taip įvyko, kad Jis taip pasielgė, man tai buvo netikėta. Pasižadėjimo Dievui ir Bažnyčiai sulaužymas nesugrąžinamas, o apie tai primena ir kiti nuskambantys pasitraukimai, kur ne taip skaudu, bet bendrai žvelgiant, labai liūdna“ (tyrėjos dienoraštis). Apie dvasininkų pasitraukimą kaip sukrečiančią patirtį kalba Marambi (2022), tyrime nagrinėja veiksnius, kurie sukelia emocinius sužeidimus pastoracinėje tarnystėje, kuri labai panaši ir į katalikiškąją šiuo aspektu, jis pabrėžia, kad emocinė žala pastoracinėje tarnystėje dažnai kyla ne tik dėl tiesioginių išgyvenimų veiklose, bet ir dėl aplinkui patiriamų netekčių, kurios mažina pasitikėjimą dvasiniu luomu, kylantys konfliktai bendruomenėje didina dvasinį nuovargį ir yra pastebimas didesnis polinkis į paties pasitraukimą iš tarnystės. Taigi, kolegos išėjimas dažnai padidina likusiųjų darbo krūvį, o kartu ir emocinį spaudimą. Tai patvirtina Ruiz-Prada ir kitų (2021) sisteminė literatūros analizė, kuri aptarta įvadinėje dalyje, nagrinėti moksliniai šaltiniai (1980-2020) atskleidžia profesinį stresą, kurį patiria katalikų kunigai: pareigų perteklius, emocinis perdegimas dėl ilgalaikio įsitraukimo į ganytojiškas pareigas, vienatvė, izoliacija ir kiti sunkūs išgyvenimai. Esant emociniam išsekimui, gali atsirasti ir pykčio, ir liūdesio bei kitų emocijų, apie kurias dalinasi tyrimo dalyviai. Taip pat, vieno nario pasitraukimas, krūvio padidėjimas gali skatinti užburtą ratą, kur yra erdvės svarstyti ir apie likusiojo pasitraukimą. Šias įžvalgas papildė ir Matlou (2021), tyręs pastorių skyrybas (pastoriai gali turėti

žmonas): jis pastebi, kad tokios krizės paveikia ne tik pačius išgyvenančiuosius, bet ir jų kolegas, kurie dažnai susiduria su lojalumo, kaltės ar baimės jausmais. Tai reiškia, kad jeigu vienas bendruomenės narys išgyvena krizę, nesulaukia pagalbos iš bendruomenės, galiausiai tai paliečia ir visą bendruomenę, tai gali būti panašu ir patiriant pasitraukimo iš bendruomenės krizę.

Sulyginimas su skyrybomis, avarija, abortu, mirtimi – byloja apie stiprų sukrėtimą, galimai traumuojančią patirtį, krizės išgyvenimą. Skyryboms psichologine prasme yra būdinga netekties išgyvenimas, tapatybės krizė, savivertės sumažėjimas, kaltės išgyvenimas, nerimas, stresas, pereinamojo laikotarpio iššūkiai. Tai atsispindi ir pašnekovų kalboje, kur tyrimo dalyviai net jei ir nesulygino pasitraukimo patirties su skyrybų metafora, tačiau pastebimi bruožai, būdingi žmogui, patiriančiam skyrybų procesą psichologine prasme. Skyrybos dažnai sukelia ir sielvarto reakcijas, kurios yra panašios į artimo žmogaus mirtį. Apie tai kalba Elisabeth Kübler-Ross (2005) penkių gedulo stadijų modelyje: neigimas („Tai negali būti tiesa“); pyktis („Kodėl taip nutiko man?“); derėjimasis („Gal galėtume dar pamėginti“); depresija („Nebematau prasmės“); priėmimas („Tai įvyko, ir aš judu toliau“). Tai atpažįstama ir tyrimo dalyvių pasisakymuose, sunku priimti žinią, labai daug pykčio, kaltinimo, bandymo perkalbėti nuo apsisprendimo ar kitaip paveikti, išgyvenama daug liūdesio, ieškoma prasmės ir galiausiai susitaikoma, ieško, kaip toliau jiems su šia patirtimi gyventi. Remiantis Edwards ir kitų (2020) sisteminės literatūros analizės duomenimis, krikščionių dvasininkų depresijos rodikliai viršija daugiau nei tris kartus bendrą populiacijos depresijos rodiklį. Tai rodo, kad nebūtinai visi sunkūs emociškai procesai, vykstantys dvasininkijoje, yra išgyvenami tinkamai, ši visuomenės grupė susiduria su daugiau iššūkių nei gali pakelti ir jiems reikalingas išskirtinis dėmesys.

Apie pastebimus galimo pasitraukimo ženklus plačiau kalbėjo visi vienuoliai, vyrai ir moterys. Tai galima aiškinti per gyvenimo būdo ir tarnystės specifikos ypatumus. Vienuoliai, skirtingai nei diaceziniai kunigai, gyvena bendruomenėse, dažniausiai ir viename pastate, natūraliai turi glaudesnius ryšius, tai ženklų pastebėjimas šiuo atveju yra paprastesnis, tarsi neturi kur slėptis. „Šiandien turėjau įdomų pokalbį su vienu kunigu vienuoliu, man pasidalinus apie magistro temą, atreagavo, kad vienuolių dvigubi gyvenimai trunka labai trumpai. Nustebau, toliau klausiu, kaip. Tai dalinosi, kad sunkiau turėti ir brolius vienuolius, ir moterį, nes greit pasimato bendravime, įpročių pasikeitime, nes labai arti vieni kitų, o kai tik Mišias aukoti turi, čia apie diacezinius, tai gali ir vaikus spėti užauginti kol pastebėtų kas“ (tyrėjos dienoraštis). Akademinių šaltinių, lyginančių vienuolinėse bendruomenėse gyvenančių dvasininkų ir diacezinių kunigų pasitraukimo ženklų pastebimumą, nepavyko rasti. Tačiau galima rasti

tyrimų, kurie netiesiogiai pagrindžia teiginį, jog vienuolinėse bendruomenėse gyvenantys dvasininkai turi daugiau galimybių pastebėti ir reaguoti į kolegų pasitraukimo ženklus. Tyrimai rodo, kad vienuolinėse bendruomenėse gyvenantys dvasininkai turi stipresnę socialinę paramą, kas leidžia lengviau pastebėti ir emocinius sunkumus, ir galimus pasitraukimo iš dvasininkijos ženklus, lyginant su diaceziniais kunigais, kurie dažnai gyvena ir tarnauja vieni (Francis & Crea, 2024; Knox et al., 2024). Galima būtų sakyti, tai jeigu norime apsaugoti dvasininkus nuo pasitraukimų, galime siūlyti jiems gyventi uždaroje bendruomenėje. Vis dėlto, yra ir kita medalio pusė, kad tuomet pasitraukimo išgyvenimas likusiems nariams gali būti skaudesnis: „*vienybėje gyventi yra rizika, būtent dėl tų palikimų.*“ (Eglė, 16). Gyvenimas vienovėje turi savo privalumų ir trūkumų, pagalbos prevencinių būdų reikėtų ieškoti įvairiapusiškai.

4.2 Esu tarp palaikymo ir izoliacijos poreikio

Po bet kokio sukrečiančio įvykio žmogui yra reikalingi palaikymas ir pagalba. Bendruomenės nario pasitraukimas, kaip jau aptarėme, sukrečia asmeniniu lygmeniu, bet taip pat sukrečia ir visą bendruomenę. Apie tai kalba ir kiti mokslininkai, dvasininko pasitraukimas iš tarnystės dažnai sukrečia ne tik jį patį, bet ir bendruomenę – tiek emociniu, tiek organizaciniu lygmeniu (Frame & Shehan, 2005; Proeschold-Bell & Byassee, 2023), nes nariui pasitraukus padidėja dvasinio darbo krūvis likusiems ir tai kelia nerimą, pervargimą. Kol bendruomenė yra sukrėtime, iš tiesų sunku reaguoti taip, kad galėtum padėti kitam nariui, nes ir pačiam reikia pagalbos. Tyrimo dalyvių pasisakymuose girdima, kad po kito nario pasitraukimo sulaukė bendruomenėje atstūmimo, ignoravimo, pykčio ar kitų reakcijų, nepadedančių išbūti. Tokiu atveju norisi atsitraukti ir apsaugoti save arba gerai supykti ant bendruomenės. Tyrimo duomenis patvirtina ir kiti moksliniai šaltiniai, Francis ir Crea (2024) tyrime nagrinėjamas katalikų dvasininkų psichologinis gerovės lygis ir socialinės paramos patirtis, lyginant diacezinius kunigus ir vienuolinių ordinų narius. Autoriai pabrėžia, kad vienuolinėse bendruomenėse tarpusavio priklausomybės ryšiai yra stipresni, todėl bet koks nario iškritimas paveikia visą bendruomenę – sukelia emocinį stresą, pasimetimą, gedėjimo jausmą ir net krizinį tikėjimo ar pašaukimo vertinimą likusiems nariams. Kiti tyrėjai kalba, kad dvasininkui pasitraukus iš tarnystės dažnai padidėja likusiųjų ne tik darbo krūvis, bet ir emocinis spaudimas tiek iš vidaus bendruomenėje, tiek iš išorės, tai ypač jaučiama, jei bendruomenė nesuteikia tinkamos paramos (Proeschold-Bell & Byassee, 2023), kurios, kaip minėjau, nebūtinai ir gali suteikti dėl esamo pasimetimo. Be to, daugelis dvasininkų nurodo, kad milžiniškas darbo stresas ir izoliacija yra pagrindinės priežastys svarstant apie pasitraukimą iš tarnystės

(Barna Group, 2022). Tinkamos paramos stoka gali lemti perdegimą ir likusių narių svarstymą pasitraukti iš tarnystės (Krogstad, 2024). Iš mokslinių tyrimų ir tyrimo duomenų girdime, kad dirbant įtemptomis sąlygomis kunigystėje, tarnaujant vienuoliniame pašaukime ir susidūrus su krizine situacija, toks įvykis gali išjudinti pamatus ir likusiems bendruomenės nariams ir sėti dvejones dėl jų pačių pašaukimo.

Kita išeitis yra eiti į dialogą, kalbėti apie problemas. Tik tas kalbėjimas nėra su visais. Labiausiai kuomet galima pasitikėti šioje situacijoje, anot tyrimo dalyvių, tai yra Dievu, nes Jis visuomet išklauso ir padeda. Bendruomenė gali būti padedanti, bet kol pati kraujuoja, pagalba ribota. Iš pokalbio dalyvių pasidalinimų buvo galima išvelgti subjektyvų skirtumą, kurie minėjo dažniau Dievą, kalbėjo apie jo valią, panašu, kad kiek lengviau asmeniškai išgyveno pasitraukimo patirtį ir atrado, kaip vienas kitą palaikyti ir bendruomenėje, patirtį įprasmino, rado daugiau ar mažiau sau atsakymus. Tai labai gražiai iliustruoja kunigas Arūnas Peškaitis (2025) Bernardinai.lt straipsnyje, kalbėdamas, kad kunigo ryšys su Kristumi ir bendruomene yra esminiai veiksniai, padedantys išgyventi sunkumus, įskaitant kolegų pasitraukimą. Jis teigia, kad kunigas, turintis tvirtą ryšį su Kristumi, sukuria prasmingus santykius su bendruomene, o tokia bendruomenė tampa palaikymu. Be to, kunigas negali tapti vien tik funkcionieriumi, jis privalo saugoti savo ryšį su Kristumi, nepaisydamas visų sunkumų ir kviečia apie tai drąsiau kalbėti, su vyskupu, terapeutu. Pats kunigas dalinasi kvietimu kalbėtis apie sunkumus ne tik bendruomenės viduje, bet ir ieškoti pagalbos išorėje, pas pasauliečius terapeutus. Tai rodo, kad dvasinis gyvenimas, kalbėjimas apie problemas ir bendruomenės palaikymas yra svarbūs veiksniai, padedantys kunigams išgyventi kolegų pasitraukimą, tačiau pagalba iš šono taip pat nešų naudos.

Atsiverti su pasauliečiais dauguma atvejų yra pavojinga, nes ne kartą vertė jaustis nesaugiai. Tyrimo dalyviai dalinasi, kad vieši skandalai paliečia ne tik pasitraukusį asmenį, bet ir likusią bendruomenę. Manau, tai didina stigmą ir izoliaciją, neskatina dvasininkų ieškoti pagalbos iš išorės. Tai didina šios visuomenės grupės atskirtį, kas gali būti ir kitų Bažnyčios problemų priežastis. Dvasininkai patys atkreipė dėmesį į šią problemą ir ragina vieni kitus ieškoti dialogo su pasauliečiais. Vatikano dokumente „Vos estis lux mundi“ (2019) pabrėžiama būtinybė nutraukti „tylos sąmokslą“ („conspiracy of silence“), kuris dažnai pasireiškia, kai dvasininkai vengia atvirai kalbėti apie kolegų pasitraukimą ar netinkamą elgesį. Dokumentas ragina dvasininkus būti atviresnius ir bendradarbiauti su pasauliečiais sprendžiant tokias situacijas. Sweeny (2022) straipsnyje aptariama, kaip Katalikų Bažnyčioje dažnai trūksta bendradarbiavimo ir įsivaizdavimo apie pasauliečių vaidmenį, jie suvokiami daugiau kaip vykdytojai nei partneriai dvasiniuose darbuose, tad dvasininkai linkę išlaikyti informacijos kontrolę,

laikytis institucinio uždarmo. Nors ir netiesiogiai, tačiau galima numanyti, kad nenoriai dalinamasi ir pasitraukimo iš dvasininkijos klausimu, o tai atspindi ir tyrimo dalyvių pasisakymai. Adams (2016) moksliniame darbe taip pat kalbama apie tai, kad dvasininkai vengia kalbėtis su pasauliečiais sunkiomis bendruomenei temomis, tai susiję su instituciniu uždarmu ir baime prarasti autoritetą; taip pat autorius kalba apie bendradarbiavimo trūkumą, dvasininkai dažnai jaučiasi pervargę ir nepasirengę dalintis atsakomybe, o pasauliečiai jaučiasi nepakankamai įtraukti į Bažnyčios sprendimų priėmimą. „Jaučiau nejaukumą kalbantis iš pat pradžių ir nežinau, ar tai buvo tik mano bendras nerimastingumas kalbant pirmą kartą su bet koku žmogumi, ar tai buvo dėl to, jog jaučiau, kad kalbuosi su autoritetinga figūra, man labai brangia pašaukimo prasme. Nes stengiausi labai nusivalyti savo fenom. akinius prieš ateinant, bet vis tiek pagarbiai bijojau pasakyti kažką ne taip, kad neišsižeistų, tarsi norėjosi pasaugoti, nors juk nėra žmogus kaip krištolinis indas. Kitoks tas bendravimas su dvasininkais, kurių nepažįstu, interviu formate“ (tyrėjos dienoraštis).

Pastebimas didelis vienišumo jausmas, kuris atsiskyrus nuo išorės pasaulio gali tik didėti, jeigu bendruomenė nėra vieninga ir resursiška padėti. Tuomet toks žmogus labai kenčia, nes yra įkalintas įvairių baimių. Apie tai kalbama ir mokslinėje literatūroje, pasitraukus kunigui ar vienuoliui iš tarnystės, likę dvasininkai dažnai jaučiasi vieniši ir izoliuoti, nes praranda artimą kolegą, su kuriuo dalijosi tarnystės našta ir emocine parama (Ruiz-Prada, Fernández-Salinerio, & García-Ael, 2021; Catholic Outlook, 2023; Wilson, 2020). BBC News (2020) straipsnyje kunigas Chris Ferguson paantrina, kad pasitraukus kolegoms, likę kunigai jaučiasi kaip „saloje“ ir patiria vienvatvę, ypač grįžę į tuščius namus po tarnystės. Apie artumo poreikį kalba ir kun. Arūnas Peškaitis (2025) Bernardinai.lt straipsnyje, kviesdamas pasauliečius prisiimti atsakomybę: „Pasiūlydami kunigui draugystę, tikintieji mažintų įtemptą atstumą. Kartu tai yra pagalba nuo vienvatvės, atsiskyrimo ir izoliacijos. Tai yra tikinčiųjų atsakomybė.“. Taigi pastebime, kad reikalingas abipusis dialogas tarp dvasininkų ir pasauliečių tam, kad būtų galima kovoti su vienišumo ir izoliacijos jausmu.

4.3 Galbūt tokia Dievo valia?

Susidūrus su bet koku praradimu, iškyla labai daug klausimų, dvasininkai pirmiausiai klausia Dievo apie visa tai. Pasitraukimo patirties suliginimas su skyrybomis kalba apie neištikimybę, kuri yra plačiau suvokiama nei tik pareigų išsižadėjimas. Tai pirmiausia yra pasižadėjimo Dievui sulaužymas, kuris katalikų dvasininkams ypatingai svarbus. Pagal Katalikų Bažnyčios kanonų teisę, šventimai į kunigystę įspaudžia neišdildomą ženklą dvasininko sieloje, todėl net ir po laicizacijos (supasaulietinimo),

jis išlieka kunigu teologine prasme, nors nebegali vykdyti kunigo pareigų (Canon Law Made Easy, 2023). Kalbant apie pasitraukimo patirčių išgyvenimą, atsiranda svarbus laiko aspektas – kiek metų pasitraukęs žmogus išbuvo bendruomenėje. Natūralu, kuo daugiau praleista laiko kartu, tuo skaudžiau, o kadangi amžinieji įžadai duodami tik po dešimtmečio pasiruošimo, tai pasitraukimas po amžinųjų įžadų yra skaudesnis. Ir dėl kitų priežasčių skaudu, kaip jau minėjau, jaučiama išdavystė Dievui, o ir bendruomenei, draugystei. Tyrimai rodo, kad kuo ilgiau vienuolis ar vienuolė yra prabuvę bendruomenėje, tuo sunkiau likusiems nariams išgyventi po jo (jos) pasitraukimo, nes ilgalaikiai nariai dažnai užima svarbias pareigas ir turi stiprius ryšius su kitais, tad jų pasitraukimas sukelia didesnę sukrėtimą bendruomenei (Sundberg, 2020; Maiden, 2018). „Svarstau kartais, ar taip pat skaudėtų, jeigu būtų jis pasitraukęs ankstesniuose gyvenimo etapuose, kai būtume turėję mažiau organizuotų veiklų kartu; paauglystėje gal būčiau visai sulūžusi, manau, neatskirčiau, kas prie ko, gal net būčiau pametusi tikėjimą; tai gal visai ir dovana, kad pasitraukė jis mano suaugystėje, kai jau mažiau pilniau, net neabejoju, kad Dievas pasaulio mane čia“ (tyrėjos dienoraštis).

Ir visame šiame skausme ir neteisybėje vis tiek viltingai šviečia pasisakymai apie Dievo veikimą nariui pasitraukus. Tai rodo, kad pašnekovai tikrai tiki tuo, ką skelbia katalikų tikėjimas. Šventajame Rašte rašoma, kad Dievas niekuomet neapleidžia, net jei ir pats žmogus nuo Jo nusigręžia. Iš esmės, tyrimo dalyviai rūpinasi, ar pasitraukęs žmogus atiduos Dievui savo laisvą valią veikti ir ar eis pilnatviškos laimės keliu. Kai kurie pasitraukę išlaiko tikėjimą, dėl jų džiaugiamasi, tačiau yra ir tų, kurie nusigręžia nuo Dievo, dėl šių žmonių tyrimo dalyviams skaudžiausia, jaučiama pareiga už juos melstis. Apie šį reiškinį mokslinės literatūros šaltinių rasti nepavyko, tačiau Hamm ir Eagle (2021) sisteminėje literatūros apžvalgoje aptariama, kad dvasininkai, pasitraukę iš tarnystės, dažniausiai nurodo tokias priežastis kaip konfliktai su bendruomene, perdegimas ar asmeniniai iššūkiai. Nors tikėjimo praradimas nėra dažniausiai nurodoma priežastis, tačiau tie, kurie praranda tikėjimą, dažnai nurodomi kaip patiriantys gilesnes tapatybės krizes ir sunkiau reintegruojasi į pasaulietinį gyvenimą. Jeigu žmogus nenusigręžia nuo tikėjimo, tikima, kad jis ir atras tą tikrąją laimę bei laisvę. Toliau peršasi mintis, kodėl pasitraukimą sulygina su išdavyste, skyrybomis, galimai nes ir patys kenčia, tačiau pasirenka likti. Pietkiewicz (2016) kokybiniame tyrime analizuojami buvusių katalikų kunigų išgyvenimai, susiję su sprendimu palikti kunigystę. Tyrimas atskleidžia, kad pasitraukimas iš tarnystės sukelia ne tik asmenines krizes, bet ir paveikia likusius dvasininkus, kurie gali pradėti abejoti savo pašaukimu dėl bendruomenės normų pažeidimo, socialinės stigmos baimės ir abejojimo savo gebėjimu prisitaikyti prie pasaulietinio gyvenimo (Pietkiewicz, 2016). Tai nors šie tyrimai ir nepasako, kaip jaučiasi likę dvasininkai po kito

nario pasitraukimo, bet problemų lauko pamatymas analizuojant pasitraukusių dvasininkų išgyvenimus, gali sudaryti kiek aiškesnį vaizdą ir apie likusios bendruomenės nuotaikas.

Apmąstant visą situaciją, yra keliamas svarbus klausimas, ar Bažnyčia pakankamai gyvena savo pašaukimu, kad Dievas siųstų daugiau darbininkų? Tai siejama su vis mažėjančiu pašaukimu į dvasinį luomą skaičiais ir apie galimą institucinę krizę vis primenančiu pasitraukimo reiškiniu. Kaip aptarta įvado dalyje, remiantis 2025 m. „Pontifical Yearbook“ statistika, 2023 m. seminaristų skaičius sparčiai sumažėjo visuose žemynuose, ypač Europoje, Azijoje ir Amerikoje, išskyrus Afriką. Seminaristų rodiklis visai iškalbingas, nes tai parodo dvasinės profesijos pageidaujamumą. Mąstant apie istorinę perspektyvą, Europa, Azija, Amerika buvo tie regionai, kurie pirmiau susidūrė su tikėjimu nei Afrikos žemynas. Tad natūralu, kad kyla klausimas, kodėl Afrikoje tikėjimas klesti, Europoje nebe, tai ar tikėjimas gali išblėsti, ar turi laiko tarpą, kol gyvuoja, o po to pradeda blėsti. Mokslinių šaltinių šia tema nepavyko rasti, tai galiu pasidalinti tik savo pasvarstymais: „eina sau, kuo toliau nagrinėjant, tuo gilesni klausimai atsiveria, o tai gal praėjus kelioms kartoms išvis nebeliks tikinčiųjų? Buvau šį klausimą kėlusi ir anksčiau, religijos sociologijos kurse, bet dėstytoja patikino, kad sekuliarizacija yra, taip, bet katalikybė niekad neišnyko, nors buvo visokių etapų; labiau kalbama apie deinstitutionalizaciją, kad tikėjimas pakeičia savo formą, tampa daugiau asmeninis nei institucinis, manau tai yra susiję ir su šiais graudžiais statistikos duomenimis“ (tyrėjos dienoraštis). Kyla ir kitokių minčių, galbūt šiais laikais yra sumažėjęs Bažnyčios autoritetas, dvasininko profesija yra ne visiems dėl kupino iššūkių gyvenimo būdo ir krūvio. Kunigas A. Peškaitis (2025) kalba apie tai, kad tarpukario Lietuvoje kunigas, kartu su mokytoju, gydytoju, vaistininku ir pašto viršininku sudarė savotišką inteligentijos žiedą, o dabar tokio žiedo nebeliko. Pasikeitus laikui kai kurios šių profesijų vertinamos kitaip. Dideli darbo krūviai ir viešo asmens gyvenimas reikalauja daug drąsos rinktis šį kelią arba pasirinkus išlikti.

4.4 (Ne)Galiu atrasti kito žmogaus išėjimo prasmę sau

Tikėjimas, viltis ir meilė yra didysis dorybių trejetas, kuriuo vadovaujasi visi tikintieji. Kaip tyrimo dalyvio minėtoje Velykinio šlovinimo giesmėje „Exsultet“, kuri giedama per pačią didžiausią Bažnyčios šventę, Velyknakčio vigilijoje girdime: „Tikrai laiminga ta kaltė, kuri susilaukė tokio didžio Atpirkėjo“ (KB Katekizmas, 2015). Galimaulyginti ir su apaštalo Motiejaus atsiradimu Naujajame Testamente (Apd 1, 15–17. 20–26), jeigu ne apaštalo Judo išdavystė, jis ko gero nebūtų žinomas iki šių dienų, apie jį nebūtų rašoma didžiuosiuose raštuose. Kitaip tariant, žmonių suklydimai netrukdo Dievo plano išsipildymui, Dievas myli, kviečia ir siekia išgelbėti kiekvieną, tačiau taip pat skaitome, kad randa,

kuo pakeisti tuos, kurie nuo tarnystės laisva valia nusigręžia. Kaip radau sau paaiškinimą šiai Biblijos vietai, panašiai jaučiasi, kad randa paaiškinimus ir tyrimo dalyviai.

Labai natūralu, kad kyla daug klausimų, kodėl bendruomenės narys pasitraukė ir randami įvairiausi aiškinimai. Apibendrintai tyrimo dalyviai kalba, kad priežastys yra velnio gundymas ir dėl sužeistumo nesugebėjimas priimti Dievo teikiamos dovanos. Mokslinės literatūros apie tai nepavyko rasti, tačiau Sorrentino (2021) straipsnyje kalba apie tai, kad Katalikų Bažnyčios tradicijoje dvasininkų pasitraukimas iš pašaukimo dažnai aiškinamas kaip velnio gundymo rezultatas, nes šėtonas siekia sugriauti kunigystę ir atitolinti žmones nuo Eucharistijos, kuri yra krikščioniško gyvenimo šaltinis ir viršūnė. Apie sužeistumą kalbama taip, kad žmonės, neišsprendę psichologinių problemų ateina į bendruomenes, ieško savęs ir susidūrę su pašaukimo keliamais iššūkiais, nusigręžia nuo Bažnyčios, nuo tikėjimo. Apie tai kalba Semeniano (2017) savo kokybiniame darbe, katalikų dvasininkų pasitraukimas iš pašaukimo dažnai siejamas su neišspręstomis vidinėmis žaizdomis, tokiomis kaip emocinis išsekimas, vienišumo jausmas ir psichologinės traumos, kurios kaupiasi dėl nuolatinio streso ir nepakankamos emocinės paramos. Tai gali byloti ir apie pasilikusių narių savijautą, baimę, kad jei nebus išspręstos vidinės žaizdos, kad ir jie galiausiai svarstys pasitraukimo galimybes.

Pasitraukimo patirtis paliečia ir pačio asmens pašaukimo svarstymo klausimą. Jeigu nutiko mano bendruomenės nariui, kodėl negalėtų nutikti ir man. Durà-Vilà ir kt. (2020) tyrimo rezultatai kalba apie tai, kad kito nario pasitraukimo įvykiai moterų vienuolijoje dažnai interpretuojami per „sielos tamsiosios nakties“ prizmę – tai dvasinis išbandymas, skatinantis savirefleksiją ir dvasinį augimą. Pati refleksija suprantama kaip auginantis dalykas, tačiau šis procesas taip pat gali sukelti ir užsisklendimo, depresijos simptomus, emocinį išsekimą. Vienuolynuose, kur bendruomenės nariai gyvena glaudžiai susiję, vieno nario pasitraukimas gali sukelti gilų emocinį sukrėtimą. Tyrimai rodo, kad dvasininkai, išgyvenantys tapatybės krizę, dažnai susiduria su vidiniais konfliktais tarp savo asmeninių įsitikinimų ir institucinių lūkesčių. Šie konfliktai gali paskatinti juos peržvelgti savo tapatybę ir, kai kuriais atvejais, pasitraukti iš dvasininkijos (Francis & Robbins, 2019). Tyrimo dalyvių keliamas klausimas ne tik kodėl, bet ir kaip? Kaip man išlikti pašaukime, turint šią patirtį ir visas dvejones. Atsiveria puiki terpė reflektuoti savo pašaukimo pasirinkimo motyvus, ar tai dėl Dievo, ar dėl ko nors kito. Taigi, pašaukimo suvokimo klausimas yra labai platus ir paliečiantis daug sričių, o kito nario pasitraukimas sujudina šį pagrindą ir verčia reflektuoti apie save.

Likti su tomis pačiomis ydingomis bendruomenės savybėmis, dėl kurių kitas išėjo, gali būti tikras iššūkis, kuris prisideda jau ir prie esančių Bažnyčios iššūkių. Sandage (2022) tyrime kalbama apie tai, kad dvasininkų pasitraukimas iš pašaukimo dažnai siejamas su bendruomenės disfunkcija, įskaitant per didelius lūkesčius, konfliktus ir nepakankamą paramą. Likę dvasininkai, susidūrę su tomis pačiomis problemomis, patiria papildomą stresą ir perdegimą, prisidedantį prie Bažnyčios iššūkių (Sandage, 2022; Senkbeil & Woodford, 2021). Pasitraukimas sunkiu metu gali atrodyti kaip reali galimybė pasitraukti nuo kančios, kuri slegia tuo metu. Bet tyrimo dalyviai dalinosi apie tai, kad vis dėlto suprasdami, jog Bažnyčia yra netobula, vis tiek ieško būdų, kaip ją „gydyti“, kaip pačiam išlikti su tais sunkumais, su kuriais susiduria. Ir tas augimas teikia vilties, kad pasitraukęs narys kada nors sugrįš į pašaukimą. Gyvenimas viltimi buvo ryškus bruožas pašnekovų kalbose apskritai.

4.5 Apibendrinimas

Šio darbo tikslas buvo atskleisti ir aprašyti dvasininkų, patyrusių bendruomenės nario (-ės) pasitraukimą, pagrindinius šios patirties išgyvenimo bruožus. Įsigilinti į dvasininkų pasidalinimus, suprasti juos ir pristatyti. Taigi, dvasininko pasitraukimas iš tarnystės bendruomenei yra gili emociškai traumuojanči patirtis, dažnai prilyginama skyryboms ar net artimojo netekčiai. Tyrimo dalyviai dalijasi ilgalaikiu skausmu ir sukrėtimu, išgyvenamu net ir praėjus daug metų po pasitraukimo. Ši patirtis daro poveikį ne tik asmeniškai, bet ir kolektyviai, didina emocinį spaudimą, silpnina pasitikėjimą bendruomene, skatina perdegimą ir net kitų pasitraukimą. Psichologiniu požiūriu tai siejasi su netekties reakcijomis, kaltės, nerimo bei tapatybės krizėmis. Ypač stipriai šie procesai jaučiami vienuolinėse bendruomenėse, kur tarpusavio ryšiai glaudesni, todėl ženklai greičiau pastebimi, tačiau ir netektis išgyvenama giliau. Visa tai rodo, kad dvasininkų emocinė gerovė reikalauja didesnio dėmesio, palaikymo ir bendrystės, kartu suprantant, kad glaudi bendruomenė gali būti tiek apsauga, tiek papildomas rizikos veiksnys.

Po dvasininko pasitraukimo iš tarnystės bendruomenėje susiduriama su dvilypiu jausmu – ieškoma palaikymo, bet kartu juntamas stiprus izoliacijos poreikis. Pasitraukimas sukrečia ne tik asmeniškai, bet ir bendruomeniškai, sukeldamas emocinį chaosą, kuris apsunkina tarpusavio pagalbą. Tyrimo dalyviai liudijo patirtą atstūmimą, vienetą ar kaltės jausmus, kurie dažnai kyla ir dėl uždarmo kalbėtis apie krizę. Tuo pat metu stiprus ryšys su Dievu, atviras dialogas ir sąmoningas bendruomenės palaikymas gali tapti svarbiais apsaugos veiksniais. Visgi, pagalbos stokojanči ar pati kenčianti bendruomenė gali padidinti perdegimo, vienišumo ar net tolesnių pasitraukimų riziką. Ši įtampa tarp

atvirumo ir uždarumo rodo būtinybę stiprinti dvasininkų ir pasauliečių bendradarbiavimą, kad išgyventi krizę būtų galima ne izoliacijoje, o santykyje.

Pasitraukus dvasininkui, likusieji ne tik išgyvena skausmą, bet ir kelia gilius dvasinius bei egzistencinius klausimus. Šis įvykis dažnai suvokiamas kaip išdavystė Dievui ir bendruomenei, ypač kai žmogus buvo ilgai tarnystėje ir davęs amžinuosius įžadus. Tuo pat metu išlieka viltingas tikėjimas, kad net pasitraukęs asmuo gali būti Dievo vedamas link pilnatvės. Tyrimo duomenys bei mokslinė literatūra atskleidžia, kad tokios krizės paveikia ne tik pasitraukusįjį, bet ir likusius narius – stiprėja abejonių dėl pašaukimo, kyla vienišumo ir tapatybės krizės jausmai. Pasitraukimo reiškinyje taip pat atspindi gilesnius Bažnyčios ir visuomenės pasikeitimus – mažėjant pašaukimų skaičiui, stiprėja klausimas, ar institucija vis dar gyvena savo misija. Tai kviečia ne tik apmąstyti, bet ir drąsiai kalbėtis apie dvasininkų gyvenimo realybę bei pagalbos reikalingumą šiame pasaulyje.

Kito dvasininko pasitraukimas tampa giliu dvasiniu išbandymu likusiems bendruomenės nariams – ne tik sukeliančiu emocinį skausmą, bet ir pažadinančiu savirefleksiją apie savo pašaukimą, ištikimybę ir tikėjimo prasmę. Tyrimo dalyviai stengiasi atrasti šios patirties prasmę tikėjime, remdamiesi viltimi, kad net ir per išbandymus Dievo planas nenutrūksta. Pasitraukimo priežastys dažnai siejamos su dvasinėmis kovomis ar neišgydytomis vidinėmis žaizdomis, tačiau svarbiausia – kaip likusieji pasirenka reaguoti. Nepaisant nusivylimo ir sunkumų, dauguma dalyvių išsaugo viltį, kad Bažnyčia gali būti gydoma, o pasitraukę nariai – sugrįžti. Ši patirtis tampa ne tik iššūkiu, bet ir galimybe gilinti pašaukimo prasmės suvokimą.

4.6 Tyrimo validumas ir patikimumas

Kokybinė duomenų analizė yra subjektyvus ir interpretacinis procesas. Tyrimo patikimumą ir validumą būtina vertinti pagal tokius kriterijus: jautrumas kontekstui, tyrėjo įsitraukimas ir tikslumas, proceso aiškumas ir darna, rezultatų įtaka ir svarba. Pasak Kvale (cit. pagal Matulaitė, 2013), patikimumas kokybiniuose tyrimuose reiškiasi kaip stabilumas, užtikrinantis, kad procedūra gali būti kitų tyrėjų pakartota, nors niekada nebus identiška. Kaip minėta tyrimo metodologijos pristatyme, fenomenologinis tyrimas yra subjektyvus ir didžiausias objektyvumas yra savo subjektyvumo pripažinimas. Mano subjektyvumas sąveikauja su kiekvieno iš tyrimo dalyvių subjektyvumu, tad tikėtina, kad kalbantis kitu metu, kitokiomis fizinėmis aplinkybėmis, kitas tyrėjas atskleistų kitas svarbias temas šių dvasininkų pasidalinimuose, tačiau ne kardinaliai skirtingas. Svarbu pabrėžti, jog buvo

stengiamasi kuo tiksliau pateikti rezultatus, kad būtų išpildyta vidinio validumo sąvoka, taip pat stengiamasi neturėti jokių išankstinių nuostatų į tiriamuosius ir tyrimo objektą, neskaityti straipsniai prieš einant kalbinti tyrimo dalyvius ir analizės metu. Tyrimo eiga bei rezultatai pateikti tokie, kokie jie buvo, kad būtų įgyvendinta tyrimo tikroviškumo sąlyga. Dar prieš tyrimo planavimą aš pradėjau rašyti dienoraštį, kuriame kruopščiai pažymėdavau visas mintis, susijusias su tyrimo tema, asmeniniais išgyvenimais, įsitikinimais, požiūrį į tyrimo dalyvius interviu ėmimo metu ir visais vėlesniais analizės etapais. Taip stengiuosi būti kuo objektyvesnė atskleidžiamų temų atžvilgiu, įsivardindama savo *fenomenologinius akinius*. Tačiau negaliu atmesti to, jog savo objektyvumą suvokiu subjektyviai.

4.7 Tyrimo ribotumai ir gairės tolimesniems tyrimams

Kaip vieną iš ryškiausių tyrimo ribotumų derėtų įvardinti manęs kaip tyrėjos galimą žinomumą tyrimo dalyviams. Reflektuodama patirtis prieš, po interviu, kėliau įtarimą, kad kai kurie tyrimo dalyviai perdėm familiariai pradėjo bendravimą, galimai buvo mane kažkur matę, atpažinę. Kadangi esu ne tik filosofijos fakulteto studentė, bet ir aktyvi Bažnyčios narė, dirbu katalikiškoje mokykloje, vargonuoju parapijose Vilniuje ir Kaune, dažnai sutinku kunigus, vienuolius, vienuoles. Yra tikimybė, kad su kai kuriais tyrimo dalyviais esam matęsi kokiame nors katalikiškame renginyje. Kita vertus, jeigu tyrėjas būtų visai ne iš bendruomenės žmogus, kažin, ar būtų dvasininkai atsivėrę taip giliai.

Dar vienas ribotumas, aktyviai dalyvaudama Bažnyčios veiklose ir toliau, galimai sutiksiu kalbintus asmenis ir antrą kartą, kas nėra rekomenduotina renkantis atlikti kokybinius tyrimus, stengiamasi susitikti pirmą ir paskutinį kartą. Tačiau dėl tiriamos imties specifiškumo ir tyrėjos pozicijos būtų labai sunku pakeisti šį ribotumą.

Šis tyrimas atliktas nesiekiant imties homogeniškumo, buvo norima surinkti kuo įvairesnius duomenis, indukcinės teminės analizės būdu išskirti bendras temas, vyraujančias tarp kunigų, vienuolių vyrų ir moterų. Ateityje tyrimas su labiau homogeniškomis imtimis būtų naudingas siekiant pažvelgti į atskirų dvasininkų grupių patirtis išgyvenant savo bendruomenės nario pasitraukimą ar ir kitus aspektus.

Tyrimo metu iškeltos temos, kurias verta gilinti, nes tyrimų apie dvasininkų patyrimus tiek Lietuvoje, tiek pasaulio literatūroje stinga. Užsienio literatūroje galima rasti dvasininkų išgyvenimų, tačiau stinga būtent katalikų tikėjimo kunigus nagrinėjančios literatūros. Bet kuri iš tyrime atskleistų temų galėtų būti platesnių ir gilesnių tyrimų kryptis, tačiau didžiausią dėmesį kreipčiau į dvasininkų vienišumo, izoliacijos bei palaikymo temas.

Kokybinio tyrimo metodas leido gilintis į šių konkrečių dvasininkų patirtis, tačiau norint daryti išvadas ir ruošti rekomendacijas didesniai dvasininkų ratui Lietuvoje, derėtų parengti platesnės apimties tyrimą, siekiant išsiaiškinti, ar šio tyrimo įžvalgos tinka ir didesnei imčiai. Taip pat dera atkreipti dėmesį į tai, kad tyrime dalyvavo tie dvasininkai, kurie savanoriškai norėjo dalintis šia patirtimi ir jiems tai buvo reikšminga. Gali būti, kad daliai dvasininkų pasitraukimo patirtis nėra svarbi arba nesukelia tokių stiprių išgyvenimų kaip šiems tyrimo dalyviams. Tam išsiaiškinti reikėtų atlikti platesnės imties tyrimą.

IŠVADOS

Analizuojant dvasininkų, patyrusių savo bendruomenės nario pasitraukimą, pasidalinimus teminės analizės būdu buvo atskleisti keturi pagrindiniai kito nario pasitraukimo patirties išgyvenimo bruožai:

1. Pirmoji tema – **Išgyvenu tarsi savo skyrybas**. Šioje temoje atskleidžiama, kad dar prieš bendruomenės nariui pasitraukiant, pastebimi galimo pasitraukimo ženklai, pasitraukus ištinka šokas, skausmas, jaučiamas liūdesys, pyktis, kaltė, noras padaryti viską, kad narys nepasitrauktų.
2. Antroji tema – **Esu tarp palaikymo ir izoliacijos poreikio**. Šioje temoje atskleidžiama, kad pasitraukus bendruomenės nariui dvasininkai nori gauti palaikymo, išlaikyti santykį su pasitraukusiu, likusia bendruomene, Dievu, tačiau susiduria ir su poreikiu atsitraukti, išgyvena nesaugumą, vienišumą, pažeidžiamumą, bejėgystę ir poreikį ginti savo vertybes.
3. Trečioji tema – **Galbūt tokia Dievo valia?** Šioje temoje aptariama pasitraukimo po amžinųjų įžadų išdavystės, velnio gundymo ir nesugebėjimo priimti Dievo dovanos perspektyva žvelgiant į pasitraukimo priežastis, pabrėžiama išganymo vilties, tikėjimo išsaugojimo ir laimingumo linkėjimo pasitraukusiam svarba, patiriama ramybė dėl Dievo rūpesčio pasitraukusiu nariu, keliama svarstymai apie pašaukimo į dvasinį luomą reikalingumą pašaukimo pilnumo išgyvenimo kontekste.
4. Ketvirtoji tema – **(Ne)Galiu atrasti kito žmogaus išėjimo prasmę sau**. Šioje temoje aprašomas atsakymo į klausimą kodėl ieškojimas pasitraukus nariui, pašaukimo tyrimo ir išlaikymo dvejonės, pasilikimo su bendruomenės ydomis, dėl kurių kitas pasitraukė, pasirinkimas, išėjimo įprasminimo, susitaikymo mintys ir viltis, kad pasitraukęs sugrįš į pašaukimą.

LITERATŪRA

- Adams, S. (2016). *Father knows best? A Critical Evaluation of the Relationship between Clergy and Laity in the Church in Wales*. University of Chester.
- Adams, C. J., Hough, H., Proeschold-Bell, R. J., Yao, J., & Kolkin, M. (2016). Clergy burnout: A comparison study with other helping professions. *Pastoral Psychology*, 66(2), 147–175.
<https://doi.org/10.1007/s11089-016-0722-4>
- Ališauskienė, M., Kuznecovienė, J., Schröder, I., & Glodenis, D. (2013). *Religija ir visuomenė. Teorinės įžvalgos ir kasdienybės praktikos*. Klaipėdos universiteto leidykla.
- Anderson, C. D., Hall, S., Steadman, M., McCallister, C., Humphries, D., & Loosli, F. (2025). Spiritual practices and relationships with family and divinity as predictors of depression: Implications for clergy and counselors. *Journal of Disability & Religion*, 1–19.
- AP News. (2023, spalio 8). *Clergy burnout is a growing concern in polarized churches. A summit offers coping strategies*. <https://apnews.com/article/570e71ec96575abc92865ad5baf491e6>
- Archdiocese of St. John's. (n.d.). *What is a Vocation?* Ištrauka iš <https://rcsj.org/vocations/what-is-a-vocation>
- Baier, A. (1991). *A progress of sentiments: Reflections on Hume's Treatise*. Harvard University Press.
- Bendrinės lietuvių kalbos žodynas. (n.d.). *Dvasininkas*. <https://ekalba.lt/bendrines-lietuviu-kalbos-zodynas/dvasininkas>
- Bernardinai.lt. (2015, rugpjūčio 27). *Katalikams vyrams reikia kunigų lyderių*.
<https://www.bernardinai.lt/2015-08-27-katalikams-vyrams-reikia-kunigu-lyderiu/>
- Bakker, A. B., & Demerouti, E. (2017). Job Demands–Resources theory: Taking stock and looking forward. *Journal of Occupational Health Psychology*, 22(3), 273–285.
<https://doi.org/10.1037/ocp0000056>
- Bakker, A. B., & Demerouti, E. (2018). Multiple Levels in Job Demands-Resources Theory: Implications for Employee Well-Being and Performance. In E. Diener, S. Oishi, L. Tay (Eds.), *Handbook of Wellbeing*. DEF Publishers.

Bakker, A. B., Demerouti, E., & Sanz-Vergel, A. (2023). Job demands–resources theory: Ten years later. *Annual Review of Organizational Psychology and Organizational Behavior*, 10, 25-53.

<https://doi.org/10.1146/annurev-orgpsych-120920-053933>

Bakusic J, Schaufeli W, Claes S, Godderis L. 2017. Stress, burnout and depression: a systematic review on DNA methylation mechanisms. *J. Psychosom. Res.* 92:34–44

Barna Group. (2021). *38% of U.S. pastors have thought about quitting full-time ministry in the past year.* <https://www.barna.com/research/pastors-well-being/>

Barna Group. (2022). *Pastors Share Top Reasons They've Considered Quitting Ministry in the Past Year.* Barna.com. [https://www.barna.com/research/pastors-quitting-ministry/AP News+4Barna Group+4growahealthychurch.com+4](https://www.barna.com/research/pastors-quitting-ministry/AP+News+4Barna+Group+4growahealthychurch.com+4)

BBC News. (2020, vasario 9). *Is the life of a Catholic priest increasingly lonely?*

<https://www.bbc.com/news/uk-northern-ireland-foyle-west-51354530>

Bianchi R, Verkuilen J, Schonfeld IS, Hakanen JJ, Jansson-Fröjmark M, et al. 2021. Is burnout a depressive condition? A 14-sample meta-analytic and bifactor analytic study. *Clin. Psychol. Sci.* 9:579–97

Biblija (n.d.) <https://biblija.lt/>

Braun, V., Clarke, V., (2006) *Using thematic analysis in psychology.* *Qualitative Research in Psychology* 2006; 3: 77 –/101

Canon Law Made Easy. (2023, April 20). *Can a Laicized Priest Return to the Priesthood?*

<https://canonlawmadeeasy.com/2023/04/20/can-a-laicized-priest-return-to-the-priesthood/>

Carroll, J. (2021). *Religious Life in the 21st Century: Adaptation and Decline in the Catholic Orders.* *Journal of Religion and Society*, 23, 45–63.

Catechism of the Catholic Church. (1993). *Catechism of the Catholic Church.* Vatican: Libreria Editrice Vaticana. [https://www.vatican.va/archive/ENG0015/ INDEX.HTM](https://www.vatican.va/archive/ENG0015/INDEX.HTM)

Catholic News Agency. (2019). *'No different from the rest of us': Priests and mental health care.*

<https://www.catholicnewsagency.com/news/43581/no-different-from-the-rest-of-us-priests-and-mental-health-care>

- Catholic Outlook. (2023). *The meaning is in the waiting: Letter four from a listening and global synod*. <https://catholicoutlook.org/the-meaning-is-in-the-waiting-letter-four-from-a-listening-and-global-synod-2/>
- Catholic Project. (2023). *Further Insights from the National Study of Catholic Priests*. <https://catholicproject.catholic.edu/wp-content/uploads/2023/10/Further-Insights-NSCP-Nov-2023-rev.pdf>
- Clarke, M. (2022). The Clergy Resilience Model: A Tool for Supporting Clergy Well-being. *Journal of Psychology and Theology*, 51, 009164712211375. <https://doi.org/10.1177/00916471221137546>
- Clergy & Religion Research Collaborative. (2023). *Clergy Burnout and Stress Reduction Practices*. <https://clergyreligionresearch.duke.edu/clergy-burnout-and-stress-reduction-practices/>
- Codex Iuris Canonici. (1983). *Kanonų teisės kodeksas* (Lietuvos Vyskupų Konferencija, Vert.). <https://www.vitaconsecrata.lt/codex-iuris-canonici-1983/>
- Deltuva, A. (1996). Pagrindinės fenomenologijos prielaidos psichologijos tyrimuose. *Psichologija*, 15, 26-31. <https://doi.org/10.15388/Psichol.1996.0.4461>
- Dragan, T., & Sondaitė, J. (2021). Fenomenologinė nuostata aprašomuosiuose fenomenologiniuose psichologiniuose tyrimuose. *Psichologija*, 63, 5–18. <https://doi.org/10.15388/Psichol.2021.63.40>
- Durà-Vilà, G., Dein, S., Littlewood, R., & Leavey, G. (2020). The Dark Night of the Soul: Causes and Resolution of Emotional Distress Among Contemplative Nuns. *Transcultural Psychiatry*, 47(4), 548–570. <https://doi.org/10.1177/1363461510374899ResearchGate>
- Dvasininkijos kongregacija. (1995). *Kunigų tarnybos ir gyvenimo vadovas* (R. Juknevičius, Red.). Vilnius: Katalikų pasaulio leidykla. (Originalus darbas paskelbtas 1994 m.). https://eis.katalikai.lt/vb/romos_kurijs/kongregacijos/dvasininkijos/1994-01-31_kunigu-tarnybos-ir-gyvenimo-vadovas
- Edwards, L., Bretherton, R., Gresswell, M., & Sabin-Farrell, R. (2020). The relationship between social support, spiritual well-being, and depression in Christian clergy: a systematic literature review. *Mental Health, Religion & Culture*, 23(10), 857-873.

- Enyidah, N., Osika, M., & Akoko, S. (2020). Socio-demographic Risk Factors in Depression among the Clergy in Nigeria. *International Neuropsychiatric Disease Journal*, 89–95. <https://doi.org/10.9734/indj/2020/v14i430141>
- Figley, C. R. (1995). *Compassion Fatigue: Coping With Secondary Traumatic Stress Disorder In Those Who Treat The Traumatized*. New York: Brunner-Routledge.
- Francis, L. J., & Crea, G. (2024). *Psychological well-being and social support among Catholic religious: Exploring differences between diocesan and religious order clergy*. *Review of Religious Research*. <https://doi.org/10.1177/0034673X241259146>
- Frame, M. W., & Shehan, C. L. (2005). *Clergy who experience trauma as a result of forced termination*. *Pastoral Psychology*, 53(6), 579–589. <https://doi.org/10.1007/s11089-005-4821-0>
- Francis, L. J., Laycock, P., & Ratter, H. (2019). Testing the Francis burnout inventory among Anglican clergy in England. *Mental Health, Religion & Culture*, 22(10), 1057-1067.
- Francis, L. J., & Robbins, M. (2019). Leaving ministry: Exploring the profile of clergy resigning from stipendiary ministry in the Church of England. *Journal of Empirical Theology*, 32(2), 223–240. <https://doi.org/10.1163/15709256-12341390>
- Francis, L., & Village, A. (2023). Predictors of Perceived Changes in Psychological Wellbeing among Clergy in the USA Serving in the Episcopal Church during the 2021 Covid-19 Pandemic. *Journal of Anglican Studies*, 1–24. <https://doi.org/10.1017/S1740355323000591>
- Frémeaux, S., & Michelson, G. (2017). *The common good of the firm and humanistic management: Conscious capitalism and economy of communion*. *Journal of Business Ethics*, 145(4), 701–709. <https://doi.org/10.1007/s10551-016-3118-6>
- Fulmer, C. B., & Sinclair, R. R. (2023). *Burnout among pastors in relation to congregation member and church organizational outcomes*. *Review of Religious Research*, 65(1), 62–90. <https://doi.org/10.1177/0034673X231176075>
- Giorgi, A. (Ed.). (1985). *Phenomenology and psychological research*. Pittsburgh, PA: Duquesne University Press.
- Girdzijauskienė, S. (2006). *Kokybinis interviu: Metodiniai nurodymai* (Tyrimų metodologija). Vilnius: Vilniaus universiteto Specialiosios psichologijos laboratorija.

Hamm, A. K., & Eagle, D. E. (2021). Clergy who leave congregational ministry: A review of the literature. *Journal of Psychology and Theology*, 49(4), 291-307.

Hartford Institute for Religion Research. (2024). *Exploring the pandemic impact on congregations: Clergy discontentment patterns report*.

Hoge, D. R., & Wenger, J. E. (2003). *Pastors in Transition: Why Clergy Leave Local Church Ministry*. Wm. B. Eerdmans Publishing Co.

Holy See. (2019). *Vos estis lux mundi*. Vatican Publishing House. [Vikipedijachurchlifejournal.nd.eduAcademia](https://www.vatican.va/press/2019/05/20190515_vos-estis-lux-mundi_en.html)

Hydinger, K. R., Wu, X., Captari, L. E., & Sandage, S. J. (2024). *Burnout, trauma impacts, and well-being among clergy and chaplains: A systematic review and recommendations to guide best practice*. *Pastoral Psychology*, 73(5), 587–608. <https://doi.org/10.1007/s11089-024-01150-x>

Jele, Z. (2022). HRM Function in church and church-based organisations dissertation zibusiso jele. *the hrm function in church and church-based organisations: interrogating the current status and practices*, 69.

https://www.academia.edu/88691285/HRM_Function_in_church_and_church_based_organisations_dissertation_zibusiso_jele

Johnston, L., Osei-Tutu, E., & Village, A. (2023). Clergy and compassionate leadership: A tightrope of fatigue and fulfillment during the COVID-19 pandemic. *Journal of Pastoral Care & Counseling*, 77(1), 12–24. <https://doi.org/10.1177/15423050221133033>

Katalikų Bažnyčios katekizmas. (2015). *Katekizmas.lt*. <https://katekizmas.lt/kbk/laetamur-magnopere>

Knox, S., Schlosser, L. Z., & Hill, C. E. (2024). *Stress and support in the lives of Catholic priests: A mixed-methods study*. *Pastoral Psychology*. <https://doi.org/10.1007/s11089-024-01128-9>

Kočiūnas R. (1996) Egzistencinė psichologija ir terapija: žvilgsnis į žmogiškosios būties dilemas. *Psichologija*, 15, 5 – 25. <https://doi.org/10.15388/Psichol.1996.0.4462>

Krogstad, B. (2024). *Coming Back from Burnout?* Faith+Lead. <https://faithlead.org/blog/coming-back-from-burnout/Faith+Lead>

Kübler-Ross, E., & Kessler, D. (2005). *On Grief and Grieving: Finding the Meaning of Grief Through the Five Stages of Loss*. Scribner.

Lebo, D. (2020). *Understanding Contributing Factors of Burnout in United Methodist Clergy*. Alvernia University.

LRT. (2024, gruodžio 10). *Amid religious decline, priests in Lithuania serve multiple parishes to make a living*. <https://www.lrt.lt/en/news-in-english/19/2423793/amid-religious-decline-priests-in-lithuania-serve-multiple-parishes-to-make-a-living>

Maiden, A. (2018). *Examining the Conditions for a Happy Life: A Study of Female Benedictine Monasteries in Germany*. Princeton University.

Marambi, J. M. (2022). *Emotional damage in pastoral ministry: Contributing factors and effect on pastors' performance*. *Editon Consortium Journal of Philosophy, Religion and Theological Studies*, 2(1), 124–138.

Matlou, D. (2021). *Clergy Divorce: Pastoral Perspective* (Doctoral dissertation, University of Pretoria, South Africa)

Matulaitė, A. (2013). *Kai „tavo kūnas tiesiog išprotėja“: įkūnytas nėštumo patyrimas* (Daktaro disertacija). Vilniaus universitetas.

Milstein, G., Hybels, C., & Proeschold-Bell, R. J. (2019). A Prospective Study of Clergy Spiritual Well-Being, Depressive Symptoms, and Occupational Distress. *Psychology of Religion and Spirituality*, 12. <https://doi.org/10.1037/rel0000252>

Payne, J. D. (2023, gegužės 5). *An Overlooked Reason for Decline in Seminary Enrollment*. Missiologically Thinking. <https://www.jdpayne.org/2023/05/an-overlooked-reason-for-decline-in-seminary-enrollment/>

Peškaitis, A. (2025). *Kelias iš kunigystės prasideda tada, kai kunigas tampa funkcionieriumi*. Bernardinai.lt. <https://www.bernardinai.lt/kun-a-peskaitis-ofm-kelias-is-kunigystes-prasideda-tada-kai-kunigas-tampa-funkcionieriumi/>

Pietkiewicz, I. J. (2015). *Reaching a decision to change vocation: A qualitative study of former priests' experiences*. *International Journal for Educational and Vocational Guidance*, 16(3), 379–404. <https://doi.org/10.1007/s10775-015-9318-2>

Priests Thriving Not Surviving. (n.d.). *Mental health*.

<https://www.prieststhivingnotsurviving.org/mental-health>

Proeschold-Bell, R. J., & Byassee, J. (2023). *Burnout among pastors in relation to congregation member and organizational health*. *Review & Expositor*, 120(1), 55–70.

<https://doi.org/10.1177/0034673X231176075>

Richter, P. (2022). *Secularization and Pastoral Fatigue in European Catholicism*. *Review of Religious Research*, 64(3), 231–247. <https://doi.org/10.1007/s13644-021-00458-y>

Ruiz-Prada, M., Fernández-Salinero, S., García-Ael, C., & Topa, G. (2021). Occupational stress and catholic priests: A scoping review of the literature. *Journal of religion and health*, 60, 3807-3870.

Semeniano, C. A. (2017). *Father, forgive me!: A descriptive case study among diocesan priests who left the priesthood*. Ateneo de Naga University

Senkbeil, H. L., & Woodford, L. V. (2021). *Pastoral Leadership: For the Care of Souls*. Lexham Press.

Sielaff, A., Davis, K., & McNeil, J. (2020). Literature Review of Clergy Resilience and Recommendations for Future Research. *Journal of Psychology and Theology*, 49, 009164712096813. <https://doi.org/10.1177/0091647120968136>

Smith, J. A., Flowers, P., & Larkin, M. (2009). *Interpretative phenomenological analysis: Theory, method and research*. London: SAGE Publications.

Sundberg, M. (2020). The politics of monastic life: Opportunities for exit and voice in a voluntary total institution. *European Journal of Sociology*, 61(1), 1–25.

<https://doi.org/10.1017/S0003975619000171>Cambridge University Press & Assessment+2ResearchGate+2Cambridge University Press & Assessment+2

Sweeny, M. (2022). The Catholic Church Lacks an Imagination for Lay Agency. *Church Life Journal*. <https://churchlifejournal.nd.edu/articles/the-catholic-church-lacks-an-imagination-for-lay-agency/churchlifejournal.nd.edu>

Upenieks, L., & Eagle, D. E. (2024). Divine struggles among those doing God’s work: A longitudinal assessment predicting depression and burnout and the role of social support in United Methodist clergy. *Sociology of Religion*, 85(1), 83–111. <https://doi.org/10.1093/socrel/srad014>

- Vaidyanathan, B., White, S., & Perla, S. (2022). Highlights from the National Study of Catholic Priests. *The Catholic Project*, 2, 24.
- Vaivada S., Blinstrubas A. (2011) Fenomenologijos, kaip kokybinės diagnostikos metodo, taikymas socialiniuose moksluose. *Studijos šiuolaikinėje visuomenėje*. 2(1) p. 180.
- Vatican News. (2025a, kovo 20). *New Church statistics reveal growing Catholic population, fewer priests*. <https://www.vaticannews.va/en/vatican-city/news/2025-03/pontifical-yearbook-2025-priests-religious-statistics.html>
- Vatican News. (2025b, balandžio 5). *Global seminary enrollments decline, Europe shows sharpest drop*. <https://www.vaticannews.va/en/church/news/2025-04/seminarians-decline-global-catholicism.html>
- Vatikano II Susirinkimas. (1964). *Dogminė konstitucija apie Bažnyčią „Lumen Gentium“*. https://eis.katalikai.lt/vb/susirinkimai/vatikano_ii/konstitucijos/lumen-gentium
- Telšių vyskupo Vincento Borisevičiaus kunigų seminarijos statutas. (2003). *Telšių vyskupo Vincento Borisevičiaus kunigų seminarijos archyvas*. <https://etalpykla.lituanistika.lt/object/LT-LDB-0001:J.04~2011~1367189274656>
- Turpin, H. (2020). Leaving Roman Catholicism. In *Handbook of leaving religion* (pp. 186-199). Brill.
- Visuotinė lietuvių enciklopedija. (n.d.). Bažnyčia. <https://www.vle.lt/straipsnis/baznycia-1/>
- Zech, C. (2020). Sustainability in Parish Life: Challenges in Clergy Numbers and Lay Participation. *Catholic Social Science Review*, 25, 59–72. <https://doi.org/10.5840/cssr2020255>
- Žebrauskienė, L. (2019). *Pasauliečių pašaukimas Katalikų Bažnyčioje: parapijos valdymas – kunigų ir pasauliečių bendradarbiavimas*. [Magistro darbas, Vytauto Didžiojo universitetas]. <https://www.vdu.lt/cris/bitstreams/7bc6686a-13b0-4894-8c17-94d65487c5b3/download>
- Žukauskaitė, A. (2021). Dvasininkų psichologinė gerovė mažėjančių pašaukimų fone. *Sielovados studijos*, 8(1), 34–47.
- Wilson, P. H., Ruddock, S., Smits-Engelsman, B., Polatajko, H., & Blank, R. (2020). *Cognitive and motor function in developmental coordination disorder: A 2-year follow-up study*. *Human Movement Science*, 71, 102626. <https://doi.org/10.1016/j.humov.2020.102626>

PRIEDAI

1 priedas. *Kvietimas dalyvauti tyrime*

Garbė Jėzui Kristui!

Esu Karolina Sutkutė, Vilniaus universiteto sveikatos psichologijos magistro studentė, aktyvi Bažnyčios narė, vargonininkė, 12 metų savanoriavusi sielovados srityje. Šiuo metu rašau magistro baigiamąjį darbą, kuris man pačiai svarbus, bet negaliu jo parašyti be Jūsų pagalbos. Tema skamba taip: „Kaip katalikų dvasininkai išgyvena bendruomenės nario praradimą“, patikslinsiu, kalbinčiau apie praradimą ne mirties prasme, o kai bendruomenės narys, šiuo atveju [vienuolis/vienuolė/kunigas], palieka bendruomenę, išeina iš jos.

Kviečiu susitikti 1 val. trukmės giluminiam interviu, kurio metu kviesčiau kartu panagrinėti šią patirtį. Interviu Jums sutikus įrašyčiau į diktofoną. Transkribavus įrašas panaikinamas, tekstas kruopščiai peržiūrimas ir panaikinama bet kokia informacija, iš kurios būtų galima atpažinti asmenį, minimus žmones ar bendruomenę. Galiausiai tekstą nagrinėsiu tik aš, net darbo vadovė nematys pilnos anonimizuotos transkripcijos, o tik jos ištraukas. Baigiamajame darbe bus naudojamos tik ištraukos iš interviu.

Kalbinamas asmuo turėtų atitikti tris kriterijus:

- Kad gebėtų laisvai reikšti mintis lietuviškai (būtų geriausia, jei tai būtų gimtoji kalba)
- Kad būtų [vienuolis, vienuolė arba kunigas] (su amžinaisiais įžadais ir/arba kunigystės šventimų sakramentu)
- Kad būtų asmeniškai išgyvenęs artimo bendruomenės nario praradimą

Pats susitikimas galėtų vykti Vilniuje arba galėčiau atvykti į Jūsų bendruomenę [XX mieste], kaip Jums patogiau.

Jeigu turėtumėte bet kokių klausimų, susijusių su šiuo tyrimu ar mano kvietimu, prašau drąsiai skambinkite man numeriu +37069039722 (Karolina).

Labai lauksiu Jūsų atsakymo!

Su viltimi,

Karolina Sutkutė